

birlik akademi

BÜLTEN | MAYIS 2025 | SAYI 2

16

RÖPORTAJ

Ömer Türker:
“Modern Dünyada
Ahlakın Krizi ve Yeniden
Tefekkür İhtiyacı”
AHMED GEYLÂNİ

30

Ahmet Özhan’la
“Tevhid ve Ötekisizlik”
KEMALCAN ERGÜN

37

RÖPORTAJ

Semih Ceyhan:
“Varlığın Birliği
Öğretisi Bağlamında
Vahdet-i Vücûd’un
İslam Düşüncesindeki
Yeri ve Ekberi Gelenek”
HATİCE ÇOBAN

43

RÖPORTAJ

Özlem Demirel Şengül:
“Geleceğinizi Bugünden
Şekillendirin”
BİLGEN EBRAR KALYONCU

49

RÖPORTAJ

Sezai Küçük:
“Düşünce Dünyamızda
Hz. Mevlâna”
ZEYNEP TAŞKIN

57

RÖPORTAJ

Sait Başer:
“Taklid ve Anlama”
AHMET YUSUF CENGİZ

BİRLİK VAKFI
SAKARYA ŞUBESİ

Kemalpaşa Mah.
Üniversite Cad. No: 33 54050
Serdivan/Sakarya

 birlikakademi.org
 info@birlikakademi.org
 0538 411 29 85
 [birlikakademi_](https://www.instagram.com/birlikakademi_)

İMTİYAZ SAHİBİ
Arif Alperen Akkaya
BİRLİK VAKFI SAKARYA ŞUBESİ
YÖNETİM KURULU BAŞKANI

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Kemalcan Ergün
BİRLİK AKADEMİ
KOORDİNATÖRÜ

ORGANİZASYON YÖNETİCİSİ
Ahmed Geylânî

YÖNETİM ASİSTANI
Bilgen Ebrar Kalyoncu

YAZI İŞLERİ SORUMLUSU
Ahmet Yusuf Cengiz

İÇERİK EDITÖRÜ
Zelal Savaş

İÇERİK EDITÖRÜ
Hatice Çoban

SOSYAL MEDYA
Zeynep Taşkın

GRAFİK TASARIM & UYGULAMA
Mücahit Kofoğlu

Takdim

Ahmet Yusuf Cengiz

EDİTÖR

21. Yüzyıl kendisine bir önceki yüzyıldan tevarüs eden bireyciliğin adeta şahlanarak yükseldiği ve kendisine muhalif olan bütün görüşleri silindir gibi ezip geçtiği bir debdebeye sahip. Bu kaos ve debdebe birey değil bireycilik kaynaklı bir durum. Birey ve bireye ait görüşlerin dokunulmazlığı tabii olarak insanlığı muazzam bir kaosa sürüklemekte. Bunu değiştirmeye, insanlığı daha barışçıl bir iklime kavuşturmaya niyet ettiğimiz zaman elimizde olan tek reçete birlik olabilmek. Bireycilik her ne kadar masumane bir ambalaj içinde sunulsa da ayrılık ve kaos içinde olmamız bize dayatılan bu mefhumun sonucu. Bireyi değerli yapanın sivrilik, aykırılık ve içi şişirilmiş bir ego değil de insanlar ile uyum ve ahenk içinde yaşamak olduğunu kavradığımız vakit birlik olabilmeye daha çok yaklaşacağız. Birlik olabilmek kolay bir yol değil elbet, en nihayetinde “Roma bir günde inşa edilmedi” aynı zamanda bir kişi tarafından da inşa edilmedi. Bir şeyler inşa edebilmenin yolu üretme, üleşme ve

iletişimden geçiyor. Bizim Birlik Akademi olarak niyet ettiğimiz şey de tam olarak bu. Farklı alanlarda uzman hocalarımızı ve öğrencilerimizi bir araya getirerek saydığımız hedefleri yerine getirebilmek. Açık konuşmak gerekirse üretim ve üleşimden de önce iletişimi sağlamanın hepsinden daha önemli ve bize daha keyif veren olduğunu söyleme gereğinde hissediyoruz. Çünkü iletişim, üretimin de üleşimin de birliğin de anahtarı. İş bu elinizdeki dergi bahsettiğimiz samimi ve üretken bir iletişimin bize ve size bir armağanı. Her ne kadar yaşadığımız çağda dergiciliğin fonksiyonu tartışılmalı da biz denize bir taş attık ve umudumuz oluşan dalgaların bir sahile vurması.

Birbirinden değerli hocalarımızın ve kıymetli akademi öğrencilerimizin yazılarını ihtiva eden dergimizin okuyan herkes için istifadeli olmasını temenni ederiz. Ayrıca umut ederiz ki her satırda birlik olabilmeye bir adım daha yaklaşsınız.

birlik
akademi

sa- nat dersleri

- **Hüsn-i Hat**
Hattat Onur Yaman | Salı 18.30
- **Ebrû Sanatı**
Sümeyye - Onur Yaman | Perşembe 19.00
- **Tiyatro ve Oyunculuk**
Burak Tutar | Pazartesi 19.00
- **Sanat ve Sürdürülebilirlik:**
Estetik ile Ekolojik Bilincin Keşimi
Yük. Müh. Ahmet Akburak | Cuma 18.00
- **Türk Müziği Usulleri ve Ritim**
Muhammed Ali Genç | Perşembe 17.00
- **Türk Müziği Makamları ve Eser Analizi**
Prof. Dr. Ferdi Koç | Perşembe 18.00
- **Türk Müziği Repertuarı ve Üslubu**
Kemalcan Ergün | Perşembe 19.00

Derslerin tümü ücretsizdir.
Katılımcılara Sakarya Üniversitesi
tarafından sertifika verilecektir.

birlikakademi_
birlikakademi.org

birlik
akademi

psik- oloji seminer leri

- **Psikanalitik Teoride İnsan**
Doç. Dr. Mehmet Kaya | 11 Nisan 2025 Cuma 19.00
- **Maneviyyatın İnsan Psikolojisi Üzerindeki Etkisi**
Dr. Mustafa Ulusoy | 18 Nisan 2025 Cuma 19.00
- **Bilişsel Davranışçı Terapi Çerçevesinde İnsan İlişkileri**
Psk. Fatma Çoban | 25 Nisan 2025 Cuma 19.00
- **Trauma Sonrası Büyüme**
Doç. Dr. Erol Uğur | 2 Mayıs 2025 Cuma 19.00
- **Kayıp ve Depresyon Yönetimi**
Psk. Muhammed Çelik | 9 Mayıs 2025 Cuma 19.00
- **Psikolojik Esneklik: Değişen Dünyaya Uyum Sağlamak**
Psk. Muhammed Kaya | 16 Mayıs 2025 Cuma 19.00

Derslerin tümü ücretsizdir.
Katılımcılara Sakarya Üniversitesi
tarafından sertifika verilecektir.

birlikakademi_
birlikakademi.org

birlik
akademi

bili- şim tekno lojileri

- **Yapay Zeka ile Kodlama**
(Python Bilimler İçin)
Doç. Dr. Emrah Aydemir | Pazartesi 18.00
- **Yazılım Dili Python**
(Başlangıç Seviyesi)
Doç. Dr. Emrah Aydemir | Salı 18.00
- **Excel Eğitimi**
Doç. Dr. Halil İbrahim Cebel | Çarşamba 18.00
- **Grafik Tasarım**
(İllustrator Programı)
Öğr. Gör. Serpil Yılmaz | Perşembe 18.00
- **3D Modelleme**
(Solidworks Programı)
Muharrem Fatih Kara | Cuma 17.00
- **3D Yazıcı Baskı Alma ve Ürün Tasarımı**
Ertuğrul Yavaş | Cuma 19.00

Derslerin tümü ücretsizdir.
Katılımcılara Sakarya Üniversitesi
tarafından sertifika verilecektir.

birlikakademi_
birlikakademi.org

birlik
akademi

is- lâm dünyası düşünüyor mu?

- **Modern Dünyada Ahlakî Tefekkürün Krizi**
Prof. Dr. Ömer Türkler | 15 Nisan 2025 Salı 19.00
- **Tevhid ve Ötekisizlik**
Dr. Ahmet Özhan | 22 Nisan 2025 Salı 19.00
- **Taklid Cenderesinde Düşünme ve Anlama**
Dr. Salt Başer | 29 Nisan 2025 Salı 19.00
- **Vahdet-i Vücut: Doktrin ve Kültür**
Prof. Dr. Semih Ceyhan | 6 Mayıs 2025 Salı 19.00
- **Düşünce Dünyamızda**
Hz. Mevlânâ
Prof. Dr. Sezai Küçük | 13 Mayıs 2025 Salı 19.00

Derslerin tümü ücretsizdir.
Katılımcılara Sakarya Üniversitesi
tarafından sertifika verilecektir.

birlikakademi_
birlikakademi.org

birlik
akademi

kari- yer seminer leri

- **Anılam Bir Kariyer Mümkün Mü?**
9 Nisan 2025 Çarşamba 19.00
Yer: Birlik Vakfı Sakarya Şubesi
Burak Özkani | 14 Nisan 2025 Cuma 19.00
- **Otomotiv Sektöründe Kariyer & Başarılı Bir Gelecek İçin Bugün Ne Yapmalıyım?**
30 Nisan 2025 Çarşamba 14.00
Yer: SAÜ Kültür ve Kongre Merkezi
Prof. Dr. Gültekin Yıldız Konferans Salonu
Özlem Demirel Şengül | 12 Mayıs 2025 Cuma 19.00
- **Girişimcilik Zirvesi**
16 Nisan 2025 Çarşamba 19.00
Yer: Birlik Vakfı Sakarya Şubesi
"Girişimcilik Ekosistemi"
Öğr. Gör. Halime Çelik Ögür
"Workshop: İş Fikri Nasıl Geliştirilir?"
Ömer Faruk Başargan
- **Girişim Yalculuğu**
"Sakarya Teknokent Füzayon Kuluçka Merkezi Ziyareti"
6 Mayıs 2025 Salı 14.00

Derslerin tümü ücretsizdir.
Katılımcılara Sakarya Üniversitesi
tarafından sertifika verilecektir.

birlikakademi_
birlikakademi.org

birlik
akademi

med- ya 101 seminer leri

- **7 Mayıs 2025 Çarşamba 14.00**
Yer: SAÜ Kültür ve Kongre Merkezi
Prof. Dr. Gültekin Yıldız Konferans Salonu
- **"Yeni Medya Ne Kadar Yeni?"**
Ömer Faruk Yasin | 11 Nisan 2025
- **"Bir Televizyon Kanalı Nasıl Kurulur?"**
Mustafa Taşçı | 18 Nisan 2025
- **"Medya Nereden Başlar Nerede Biter?"**
Ömer Faruk Yasin | 18 Nisan 2025
- **"Çatı Medya"**
Mahmut Sami Erdem | 18 Nisan 2025
- **"Medyanın Perde Arkası"**
Mehab Amravy | 18 Nisan 2025
- **"Çatı Marka"**
Aykut Korkmaz | 18 Nisan 2025

Derslerin tümü ücretsizdir.
Katılımcılara Sakarya Üniversitesi
tarafından sertifika verilecektir.

birlikakademi_
birlikakademi.org

Birlik Akademi 21. Yüzyıl İlk Çeyrek Vizyonu: Geleceğe Bugünden Yatırım

Arif Alperen Akkaya

BİRLİK VAKFI SAKARYA ŞUBESİ
YÖNETİM KURULU BAŞKANI

Saygıdeğer dostlarım,

21. Yüzyılın ilk çeyreğini geride bırakmaya hazırlandığımız bu dönemde, değişimin hızına ayak uydurabilen değil, değişimi yönlendirebilen bireyler yetiştirmek artık bir tercih değil, bir zorunluluk hâline gelmiştir. Birlik Akademi olarak sadece teknolojik gelişmelerle değil; aynı zamanda milletimizin köklü değerleri, manevi birikimi ve tarihsel sorumluluğuyla da şekillenen bir vizyonla yolumuza devam ediyoruz. 21. yüzyılın ilk çeyreğinde, değişen dünyayı anlamakla yetinmeyip onu kendi kültürel ve ahlaki değerlerimizle yeniden yorumlama idealindeyiz.

Milli ve manevi değerlerimizi merkeze alan yaklaşımımızla gençlerimizin sadece kariyer ve teknoloji dünyasında değil, aynı zamanda toplumuna karşı sorumluluk sahibi, erdemli bireyler olarak yetişmelerini önemsiyoruz. Bu bağlamda, üniversitelerdeki öğrenci toplulukları, sanayi kuruluşları ve akademik kurumlarla kurduğumuz iş birlikleriyle değer üretmeye devam ediyoruz.

Aynı zamanda Teknoloji tabanlı proje üretimini destekliyor, yapay zekâdan sürdürülebilir teknolojilere kadar geniş bir yelpazede gençlerin üretkenliğini teşvik ediyoruz.

Yapay zekâ, sürdürülebilir teknolojiler ve yazılım geliştirme gibi stratejik alanlarda yürüttüğümüz

projelerin yanı sıra; Erasmus+, Horizon Europe gibi uluslararası fonlarla küresel iş birliklerine katkı sağlıyor, Teknofest gibi millî teknoloji hamlelerinin bir parçası oluyoruz.

Ayrıca düzenlediğimiz kariyer seminerleri, mülakat simülasyonları ve kişisel gelişim atölyeleriyle gençlerimizi sadece bugüne değil, aynı zamanda geleceğe hazırlıyoruz. Onları, bilgiyi ahlakla yoğurabilen, yeniliği gelenekle harmanlayabilen bireyler olarak yetiştirmeye gayret gösteriyoruz.

İnanıyoruz ki; bilgi ile pratiği bir araya getiren çok boyutlu bir öğrenme ve gelişim süreciyle donatılmış bireyler, yalnızca kendi geleceklerini değil, aynı zamanda toplumun ve insanlığın geleceğini de şekillendireceklerdir. Bu doğrultuda Birlik Akademi, gençlerin potansiyelini keşfetmesi ve bunu en üst düzeye taşıması için tüm kaynaklarını seferber etmeye devam edecektir.

Bu idealle çıktığımız yolda gençlerimizin her adımında yanında olmaya devam edeceğiz.

Yeni dönem yayınıımızda emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarıma, değerli öğrenci topluluklarına ve kıymetli paydaşlarımıza teşekkür ediyor; umut, işbirliği ve dergimizin istifadeli olmasını diliyorum.

Saygılarımızla.

Genç Birlik İl Başkanı'nın Mesajı

Ömer Özcan

GENÇ BİRLİK
SAKARYA İL BAŞKANI

Farklı adlarla aynı hayali kuruyoruz.

Gençlerin bir araya gelip fikir ürettiği, yazdığı, konuştuğu ve sorumluluk aldığı her çaba; yarının Türkiye'sine dair bize umut veriyor. Birlik Akademi, bu çabanın görünür yüzlerinden biri. Üretmenin, düşünmenin ve paylaşmanın değer kazandığı bir zemini birlikte taşıyor olmak, bizler için kıymetli.

Bu sayının, gençlerin zihninde yeni yollar açmasını ve bu yürüyüşe güç katmasını diliyor; emeği geçen herkese içtenlikle teşekkür ediyorum.

Saygı ve selamlarımla.

GENÇ BİRLİK

MTTB İl Başkanı'nın Mesajı

Yasir Yılmaz

MTTB SAKARYA

İL BAŞKANI

Bir fikrin yeşermesi için önce uygun bir toprak gerekir. Bu toprağın adı bazen bir okul olur, bazen bir dergi, bazen de aynı çatı altında çalışan gençlerin birlikte yürüttüğü bir mefkûre...

Birlik Akademi, bu toprağın bereketli bir alanıdır. Aynı iklimi soluyan yapılar içinde bizler de bu çabanın yakın şahidiyiz. Akademi'nin düşünceye, kaleme ve kelâma verdiği kıymet, içinde bulunduğumuz yapının ruhunu daha da diri kılıyor.

Düşünmenin ve üretmenin kıymetli hâle geldiği, gençliğe sorumluluk telkin eden her iş gibi bu sayının da hayırlara vesile olmasını diliyorum; katkı sunan tüm dostları tebrik ediyorum.

Selam ve muhabbetle.

16

RÖPORTAJ

Ömer Türker:

“Modern Dünyada Ahlakın Krizi
ve Yeniden Tefekkür İhtiyacı”

AHMED GEYLÂNÎ

30

Ahmed Özhan’la
“Tevhid ve Ötekisizlik”

KEMALCAN ERGÜN

37

RÖPORTAJ

Semih Ceyhan:

“Varlığın Birliği Öğretisi Bağlamında
Vahdet-i Vücûd’un İslam Düşüncesindeki
Yeri ve Ekberi Gelenek”

HATİCE ÇOBAN

43

RÖPORTAJ

Özlem Demirel Şengül:
“Geleceğinizi Bugünden
Şekillendirin”

BİLGEN EBRAR KALYONCU

49

RÖPORTAJ

Sezai Küçük:
“Düşünce Dünyamızda
Hz. Mevlâna”

ZEYNEP TAŞKIN

57

RÖPORTAJ

Sait Başer:
“Taklid ve Anlama”

AHMET YUSUF CENGİZ

8

Neyi Ararsan O Olursun

KEMALCAN ERGÜN

10

RÖPORTAJ

Rahmi Karakuş:
“Bilgi, Aydın ve Toplum”

ZELAL SAVAŞ

14

“Senarist Kişiliği”
Üzerine

ENES KALEDİBİ

21

Veri Bilimcisi Olmak

HALİL İBRAHİM CEBECİ

24

Kültür Haftası

ERCAN YILMAZ

27

Türk Müsîkisinde Eğitim:
Meşk Geleneği

FERDİ KOÇ

34

Üretken Yapay Zeka:
Fırsatlar ve Riskler

EMRAH AYDEMİR

47

Bir Tatlı Huzur:
Tenezzüh Treni

ALİ ALPHAN BATMAN

55

Fayda Maksimizasyonunu
Anlamak: İktisat/Finansın
Ahlâktan Kopuşu

M. BEŞİR ÇALIŞKAN

62

21. Yüzyılın Becerisi:
Proje Odaklı Düşünme ve
Problem Çözme

MUSTAFA ÇELİK

65

Birlikte

Geliştiriyoruz:
Akademi'nin
Mühendislik Ekibi

CİHAN ENES DURGUN

FURKAN BAHAT

FURKAN ALİ ALTUNTAŞ

MEHMET YAŞIN KESKİN

YİĞİT EREN ATAĞ

68

Kayıp Bağların Peşinde

BİLGEN EBRAR KALYONCU

70

Başarının Sessiz Hâlleri

ZELAL SAVAŞ

72

Yeni Bir Perspektif:
Kendimdeki Ben

BETÜL GÜRSOY

74

Sosyal Dışlanma ile İnternet
Bağımlılığı Arasındaki İlişki:
Sosyal Fobinin Aracılık Etkisi

MELİKE ZÜMRA DEMİR

77

İnsan ve Toplum:
Yeni Bir Perspektif Arayışı

EMİNE PELİN ÖZTÜRK

79

İnsan Olmak

SEÇİLNAS GÜRSOY

Neyi Ararsan O Olursun

Kemalcan Ergün

BİRLİK AKADEMİ KOORDİNATÖRÜ
VE GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Hayalden hakikate yürüyen gençler için bir çağrı.

İnsan, hayal ettiği şey kadardır. Hayal, yalnızca geleceğe dair bir tasavvur değil; bugünün eylemlerini şekillendiren bir yön duygusudur. Hz. Mevlânâ'nın ifadesiyle: “*Sen hayal ettiğin şeysin.*” O hâlde hayal, hakikatin gölgesidir. İnsan neyi düşlerse, ona dönüşür. Bu yüzden biz Birlik Akademi’de önce hayali doğru kurmakla başlıyoruz işe. Çünkü hakikate açılan yollar, yalnızca sahici hayallerin izinden yürünür.

Bugünün insanı, çoğu zaman hayali bir kaçış noktası gibi kullanıyor. Kendine ulaşmak yerine, kendinden uzaklaşmak için kurulan hayaller... Büyük hedeflerin, gösterişli cümlelerin ardında içi boş arayışlar... Ve sonu hüsrân... Oysa insanın içindeki iyiyi, güzeli ve hakikati açığa çıkaran şey; tam da bu hayalin mahiyetidir. İyiyi düşlemek, iyiyi dilemek, güzelliği murâd etmek... Daha da ötesi, hakikate talip olmak... Her “iyi” hayalinde saklıdır insanın; her “kötü” gibi. Elde bulunan sadece irâde etmektir...

Geçtiğimiz dönem bir öğrencimiz, küçük bir sohbet sırasında şöyle demişti

“Hocam, artık sadece tekdüze dersler işlemek istemiyoruz. Bilgi almak istiyoruz ama önce yön bulmak istiyoruz. Nereye aitiz, nereye gidiyoruz, bunu konuşmak istiyoruz.”

Bu cümle bana çok şey anlattı. Gençlik, yalnızca öğrenmek değil; anlamak, yön bulmak ve bağ kurmak istiyor. İşte biz, tam da bu ihtiyaca cevap vermeye çalışıyoruz. Bilgiyi amaç değil, anlam yolculuğunun bir vesilesi olarak görüyoruz. Birlikte düşünmenin, birlikte üretmenin ve birlikte yürümenin zemini burada kuruluyor.

Birlik Akademi artık yalnızca derslerin işlendiği bir yer değil. Bugün bu yapı bir sosyal zemin, bir kültür mahfili, bir karşılaşma mekânıdır. Türkiye’nin dört bir yanından, farklı üniversitelerden, farklı bölümlerden gelen gençler burada bir araya geliyor.

Tıp fakültesinden bir öğrenciyle ilahiyat öğrencisi; mühendislikten biriyle güzel sanatlar mezunu aynı cümlede buluşabiliyor. Bir kitap etrafında tartışıyorlar, bir atölyede birlikte üretiyorlar, bir meseleye birlikte bakmayı öğreniyorlar. Bilginin ötesinde bir tanışma, anlamın ötesinde bir yolculuk başlıyor.

Çünkü biz biliyoruz: Gerçek eğitim, ancak hakiki karşılaşmalarla mümkündür.

Birlik Akademi Dergisi'nin ikinci sayısı, bu karşılaşmanın sayfalara dökülmüş halidir. Her yazı bir iz taşıyor; kimi zaman geleneğe yaslanıyor, kimi zaman bugünün ruhunu sorguluyor. Ama her hâlükârda bir çağrı var içinde: Yüzeyle değil, derinlikte buluşmak. Bilgiyi değil, hikmeti aramak. Hakikati tartmak, sorumlulukla birleşmek.

Ve evet, bu çağ çok şey söylüyor gibi görünse de insanı yoran bir gürültüyle kuşatılmış durumda. Belki de hakikatin sesi duyulmuyor değil; ama onu duyacak kulaklar yoruldu, alıştı, işitmez hâle geldi. Söz çoğaldıkça anlam azaldı. İnsan bazen böyle zamanlarda kendini daha da sessiz hissediyor.

Gençler de öyle... Her şey var gibi ama içe dokunan pek bir şey yok.

Bugün gençliğin asıl ihtiyacı daha fazla bilgi değil. Neye inandığını, neye yöneldiğini, neyin parçası olduğunu fark edebilmek. Bir yerde kendine yer bulmak, bir cümlede kendi sesini duymak... Yalnız olmadığını hissetmek.

Birlik Akademi'de yürüttüğümüz her işte bunu gözetmeye çalışıyoruz. Gençler yalnız yürümesin, sorularını içinde büyütme zorunda kalmassın diye. Burası, söylenmemiş cümlelerin, dile gelememiş duyguların yeri olsun istiyoruz. Cevapların değil, soruların da değerli sayıldığı; konuşmanın değil, bazen birlikte susabilmenin de kıymetli olduğu bir ortam...

Her kelimenin, her karşılaşmanın bir iz bırakacağına inanıyoruz.

Ve biliyoruz ki, bizim asıl meselemiz, hakikati ıskalamamaktır.

Nurettin Topçu'nun çağrısı hâlâ geçerlidir, hâlâ yakıcıdır:

“Bize hakikat gerek, hakikat!”

Bu hakikati birlikte aramak ve o arayışı bir hayata dönüştürmek için buradayız.

Yalnız değilsiniz.

Yalnız değiliz.

RÖPORTAJ

Rahmi Karakuş:

“Bilgi, Aydın ve Toplum”

Zelal Savaş

“Günümüz dünyasında bilginin değeri sizce neyle ölçülüyor derinliğiyle mi yoksa dolaşımıyla mı?”

Bu ikisinden birini seçmek zorunda mıyız? Bugünün dünyasında bilginin değeri parayla ölçülüyor. Başka hiçbir şeyle değil ne derinliğin, ne yaygınlığın... Parayla. Şüphesiz ki sorunuza eklediğiniz seçenekleri nazar-ı dikkate almak lazım. Yaygınlığı değil de derinliği... Bir bilginin derinliği daha fazla önemseniyor.

Bilgi yaygınlaşmışsa, mesela *modern zamanlarda bilgiye kolay ulaşıldığını söylüyorlar ama ben bilgiye kolay ulaşıldığı düşüncesinde değilim*. Yani internette yazdığınızda karşınıza çıkan bilginin doğruluğu meçhuldür. Dolayısıyla habere ulaşıyorsunuz ama bilgiye ulaşamıyoruz. Ulaşıyor musunuz? Sanmıyorum. *Bilgiyle haber birbirine karışıyor bu çağda*. Bilgi, zahmetlidir. Ama haber, kendisine kolay ulaşılabilen bir şeydir.

“Bilginin Değeri Parayla Ölçülüyor.”

Teknoloji, haberleşmiş; dolaşıma çıkmış bilgilerle dolu. Çoğu öyle. Ancak bunların doğru olup olmadığı konusunda, doğruluğu konusunda endişe duymamızı sağlayacak kadar bir belirsizlik alanı ile karşı karşıya kalıyoruz. Şimdi şundan örnek vereyim: Ödev verdiğimizde genç arkadaşlar doğal olarak internete girip yazıyorlar. Son zamanlarda yeni bir şey çıkmış. Artık sorduğunuz soruları bu yapay zekâ dediğiniz şeyler cevaplandırıyorlar. Peki, videolar? Onlar da cevaplandırıyorlar. Ve böylelikle sorunuzun cevabı gelmiş oluyor da bilgi oluşuyor mu? Hayır, oluşmuyor.

Bir şeyin bilgi olabilmesi için sizin zihin dolayımınızdan, üretim aşamasında zihin dolaşımınızdan geçmesi gerekir. Bir yerde bir cümleyi okuyup da ondan bilgilenmek o kadar kolay bir şey değildir.

O yüzden habere kolay ulaşıyoruz ama bilgiye hâlâ kolay ulaşamıyoruz çünkü bilgi üretilen bir şey. Haber ise her duyulan, okunan şey olabilir. **Bilgi okunmaz; bilgi üretilir.** Bu ayrımı muhafaza ederek meseleyi anlamak lazım.

Şöyle diyorlar efendim: Her üç yılda bir, insanlığın daha önce ürettiği bilgi kadar bilgi üretiyoruz. Üç yılda bir, kendisini katlayarak gidiyormuş insanlar. İyi de nasıl bilgi üretiyoruz da biz hâlâ bunalımda bir insanlığa, savaşan bir insanlığa, ahlaksız dediğiniz tarzda eylemlerin yaygınlaştığı itiraflara sahibiz?

Yani sabahtan akşama üretip duruyor ama dertlerine çare olacak bilgi üretemiyor.

Şöyle özetleyim: O zaman dünya hakkında, fizik dünya hakkında bilgi üretmeye devam ediyoruz. Eskisinden çok daha fazla şey biliyoruz. Hiç mukayese edilmeyecek kadar çok şey biliyoruz fizik dünya hakkında. Ama fizik dünyayı yöneten, o anlam dünyası, manevi dünya, akıl dünyası, psikoloji vs. dediğimiz alan söz konusu olduğunda o kadar da hızlı bilgi üretmediğimiz aşikâr. **O yüzden dünya hakkındaki bilgiler çok hızlı. Biraz önce söylediğim gibi, yenisi ulaştığımız için eskiyor, çöp oluyor çok hızlı ama ahlak dünyası, soyut dünya, değer dünyası dediğimiz insanın eylemlerini kendisiyle inşa ettiğimiz dünyaya dair bilgi üretimi sanıyorum geriliyor, ilerlemiyor.** O yüzden teknoloji üreten insanlar, tahakküm oluşturan insanlar. Bu bilgiler daha çok öğretiliyor ve bunlar daha değerli bilgiler olarak görülüyor. Ve insanlar bunlar sayesinde para kazanıyorlar, ün kazanıyorlar, güç kazanıyorlar. Bunlar değerli oluyor.

“Bir bilim insanının ya da aydının yaşadığı toplumla ilişkisi nasıl olmalı? Sessizlik mi gerekir yoksa müdahil olmak mı?”

Bilim insanı ve aydın birbirinden ayrı iki insan tipidir. Şimdi, bilim insanı asosyal bir varlıktır hatta tırnak içerisinde “mahluk”tur. Bilim insanının dostu falan olmaz, akrabalarıyla ilişkisi iyi olmaz. Bilim insanı laboratuvarında ya da kütüphanesinde ya da işte kongrede, konferansta, derste vesairededir. Etrafında üç-beş kişi olur. Çünkü bilim insanı başka meselelerle işgal edildiğinde bilim yapamaz, bilim üretemez. O yüzden bilim insanı bilimiyle uğraşsın, üretsin, yazsın, konuşsun; yeter. Bilim insanı olup da aydın olmak, bilim insanı olup da entelektüel olmak. Bu mümkün mü bilmiyorum çünkü entelektüelin o bilgileri dolayısıyla dışa dönük bir tarafı var. Bilim insanı çok da dışa dönük değildir. İçine kapanık bir hayat yaşar.

Bilim insanı kendi konusuna odaklanmak zorundadır; aksi takdirde bilgi üretemez. Bunların geleneksel kavramlarla bir izahı var. Modern tabiriyle, motivasyonu merak ve haz olan bir etkinliktir bilim. Ve böyle bir haz kendisinde olmayan insanın, problem çözme, bir şey ürettiğinde veya bir bilgiyi doğruladığında çocuklar gibi sevinebilme, mutlu olabilme keyfi yoksa buna rağmen bilim insanı demek zordur.

Bilim insanı konuşmalı mı? **Bilim insanı, kendi bilimiyle ilgili konuşmalı.** Kendi bilim alanı dışında da konuşabilir ama itibar alınmalı mı bilmiyorum. Yani çok iyi matematik yapan birisinin, Türkiye’deki sanat eğitimini yargılamaya kalkışması. İtibar alınmalı mıdır? Bir bilim insanı da zaten haddini bilir, kendi alanı dışında konuşmaz. Bundan daha fazlası beklenmemeli. Bilim insanının, kendi bilim alanı dışında konuşmak gibi bir sorumluluğu olduğunu düşünüyorum.

“Tırnak İçerisinde “Mahluk”tur.”

Aydın yani entelektüel, “kritik etme” dediğimiz, “eleştirme” dediğimiz şeyin canlı sahibidir. O yüzden entelektüel konuşmalıdır. Aydın konuşmalıdır. Ancak Türkiye’de ilginç bir beklenti var:

“Efendim özgürlük yok, konuşturamıyorlar.”

Affedersiniz, tam da öyle olduğu zaman konuşacaksınız. Zaten tam da öyle olduğunu düşündüğünüz ortamda, entelektüellerin konuşmasının kıymeti vardır. O yüzden entelektüel her halükârda konuşmalıdır. Susmamalıdır.

“Türkiye’de entelektüel birikimin geniş kitlelere ulaşmasında en büyük engel sizce nedir?”

Soru, entelektüel birikimin geniş kitlelere erişmediğini düşünüyor. Sonra, “Türkiye’de bir entelektüel birikim var mı? Türkiye’de entelektüel var mı?

E, vardır herhalde vardır ama Türkiye’de entelektüel, entelektüel kavramının gerçeklik kazandığı, özellikle Batı dünyası, kıta Avrupa’sı, Anglo-Sakson dünya söz konusu olduğunda örnekleriyle mukayese edildiğinde onlara uygun bir örneğe sahip değildir. Yani Türk entelektüeliyle, dediğim bir Fransız, bir İspanyol, İtalyan, bir İngiliz entelektüeli mukayese edilse, o entelektüel ise bu entelektüel değil demek gerekir. İkisinden birisi entelektüel değildir ya da kendisi olarak entelektüel nedir, bunu cevaplayarak ve entelektüeli anlamak gerekir. Şimdi entelektüelleri kızdırmak istemem doğrusu. Türkiye’de kendisini entelektüel olarak vasıflandırıp, entelektüel dendiğinde entelektüelin ilgi alanlarıyla ilgilenerek konuşmaya çalışan, fikirlerini beyan etmeye çalışan insanlar var.

Biz entelektüelden daha ziyade “aydın” demeyi tercih ediyoruz. Bizim de aydınlarımız var. Ben, entelektüel ya da aydın kelimeleri, bizim geleneksel düşünce dünyamız söz konusu olduğunda – daha doğrusu– bir tür doku uyumsuzluğu, dolayısıyla sanki durduğunu, eğreti durduğunu düşünüyorum. Aydın ya da entelektüel, toplumsal devamlılığımızı hızlı sağlayan düşünce dünyamızın devamlılığı nazar-ı dikkate aldığımızda, entelektüel biraz ithal bir tip gibi duruyor.

“İthal” reddedelim mi? Entelektüel olmak isteyen insana kimse bir şey diyemez.

Tabii ki entelektüel olmak isteyen entelektüel olur. **Ben kendi hesabıma entelektüel olmak hiç istemedim.** Entelektüel olmayı, entelektüelin vasfı, bu karakterine dair söylenenleri düşündükçe, hatırladıkça kendime yapıştırmadım doğrusu. Bu kelimenin kastettiği tipin örtük olarak biraz akılperest olduğunu düşünüyorum. Ben kendi hesabıma akılperest değilim. O yüzden entelektüel olmayı kendime yakıştırmadım.

Sorumuza dönmeye çalışalım, bir ülkede entelektüel bir zümre, bir entelektüel sınıf olabilmesi için o ülkede

felsefi düşüncenin kıymet görmesi gerekir. Bir kıymet görmüyorsa o toplumda bir entelektüel sınıf yetişmez. Yani felsefe okumaları, felsefe eğitimi, felsefi zihin, felsefi tutum, felsefeci hakkında toplumun olumlu, teşvik edici bir karakteri, bir birikimi olmalı. Türkiye böyle bir birikime, böyle bir ortama sahip değil. Hiç olmadı. Gelenekten gelen etkiyle olmadı. O yüzden **Türkiye’de felsefenin bu eğreti duruşu**, entelektüelin de eğreti bir şekilde tek tek, yalnız başına duran, der halinde bir manzara ortaya çıkarmasına sebebiyet veriyor.

“Akademik bilgiyle toplumsal gerçeklik arasındaki mesafe sizce kapatılabilir mi? Ya da kim, nasıl kapatılabilir bu mesafeyi?”

Akademik bilgi evrensel bilgidir. Bu evrensel bilginin topluma özgü sorunlara yetiştirilmesi, topluma özgün sorunların çözümünde kullanılması da söz konusudur elbette ama akademik bilginin birinci hedefi, bütün insanlığı ilgilendiren sorunlarda bilgi üretmektir. Ama bu bilgi üretimini kendi toplumunun sorunları özelinde somutlaştırarak üretmektir. Eğer akademik bilgiyle toplumsal gerçeklik arasında büyük bir uçurum, büyük bir açıklık varsa – çok affedersiniz – birileri fantezi yapıyordur. Birileri, milletin vergileriyle oluşturulmuş üniversitelerde fantezi yapıyor demektir. Ve bu fanteziye birinci derecede alet olan hocalar sorumludur. Doktoralar değil, öğrenciler değil. Türkiye’de hocaların böyle bir fantezi içerisinde olduğunu zannetmiyorum. Türkiye’deki akademik çalışmalar, bizim toplumsal gerçeğimize öyle çok da mesafeli çalışmalar değil.

Ancak bizim için sıkıntılı husus var, böğrü insanın içini incitiyor. Gelişmiş ülkelerde gördüğümüz bir akademik eğitim, akademik çalışma tarzı Türkiye’de – tırnak içerisinde – “değerli, itibarlı” görünüyor. Geçenlerde 20 yıl kadar önce mezun ettiğim bir öğrencim doktorasını tamamlamış. Yaptığı çalışma kıymetli bir çalışma. Ancak çalışmayı İngilizce yazmış. Türkiye’de akademik bilgi söz konusu olduğunda,

akademik bilgilerin İngilizce doktora metinleriyle yazılıyor olması benim izahında güçlük çektiğim bir husustur. Gelişmiş ülkelerde yükseköğrenim yapılır ve yükseköğretim metinleri anadilinin dışında yazılır. Türkiye bir gelişmiş ülke değil, bir sömürge ülkesi değil. Türkiye sömürülüyor. Bu kadar gönüllü bir sömürge toplumlarında gördüğümüz teslimiyete, boyun eğmeye tabi oluşumuz akıl alır gibi değil.

Akademik bilgi ile toplumsal gerçeklik arasındaki ilişki söz konusu olduğunda, Türkiye’nin akademik bilgilerinin – sözüm ona – uluslararası ölçekte üretildiğini göstermek adına yabancı dilde üretiliyor olması, özellikle de İngilizce üretiliyor olması... Bir akademisyenin yabancı dil bilmesi bir şey, yabancı uluslararası metinlerden istifade etmek için bir yabancı dil bilme zorunluluğu ayrı bir şey. Yapılan çalışmanın yabancı dilde yazılıp o dilde kalması ise ayrı bir şey.

İkinci kısım, kendi okuruna hizmet etmemek; başka dünyaların sorunlarına hizmet etmek manasına geliyor. Şimdi biz lisansını tamamlamış her öğrenciye, her insana, her vatandaşımıza bir yabancı dil öğretmiyoruz ki... O üretilen akademik bilgi yabancı dilde yazıldığında kim istifade edecek? Ondan dar bir çevre istifade edecek, birer akademi dünyası iltifat edecek. Bu akademik dünyaya birinci derecede lisans eğitimini tamamlamış insanlar bulaşabilmeli. Çünkü akademik bilginin hayata intikalini sağlayacak olan, lisans eğitimini sağlamış insanlardır.

Akademisyen, akademik seviyedeki çalışmaları yapanlar, uygulamadan uzak insanlardır. Onlar kendi kurumlarında genellikle teorik çalışmalar yapar. Akademik çalışmanın gereği de budur. Ve uygulamadan uzak sorgulamalar gerçekleştirirler. Bizim doktora metinlerimize, kendi alanında lisans eğitimini tamamlamış her mezunumuzun ulaşabilmesi ve bunu kullanabilmesi beklenir. Ama bu, yabancı dilde doktora çalışması yapılıyor olmasıyla mümkün olmuyor; bu buna manidir.

“Senarist Kişiliği” Üzerine

Enes Kaledibi

Yazma eylemine kalkıştığımızda karşımızda boş bir sayfa bulacağız. Yazarın bu boş sayfayı nasıl dolduracağı meselesi üzerine eğitim alması, yazmanın imkânlarını ve sınırlarını tanımak için gereklidir. Yazarlık eğitimi almak, karşılaştığımız o boş sayfanın nasıl doldurulacağının matematiğini öğretir bize. Diğer bir deyişle, “yazarlığın mühendisliğini” öğretir. Alınan ortalama bir senaryo yazarlığı eğitimi ile dört başı mamur bir senaryo yazabilmek mümkün olabilir.

Fakat yazma serüveninde, yazarın kendini tanımaya çalışması yazacağı hikâyenin de niteliğini artırır. Bu serüvende belki ilk adım, “Neden yazmayı tercih ettim?” sorusunun cevabını aramak olabilir. Bu soru, zor ve varoluşçu bir soru aynı zamanda. “Neden yazmayı tercih ettim?” sorusunun cevabı muğlak olabilir. İlla bir cevap bulmak zorunda da olmayabiliriz. Zaman zaman bulduğumuz yanıtlar değişebilir. Bir ömür boyu bu sorunun cevabını aramak da mümkün. Ancak cevabını ararken bulunan çıkış noktalarının yazara katkısı olacaktır; öğrenilen senaryonun matematiğine ruh katabilmek için...

Bu soruya yanıtlar ararken diğer sorularımıza geçebiliriz: “Neden bu hikâyeyi anlatacağım?”, “Bu öyküyü neden bu şekilde anlatacağım?”, “Bu filmin sonucunda izleyiciler ne hissetsin istiyorum?” sorularına daha net yanıtlar bulup, anlatacağımız hikâyenin biçimine karar verebiliriz. Zira çok cevap veren değil, soru soran akıllıdır.

Platon, “Devlet” adlı kitabında mağara alegorisini kullanır. Çocukluktan beri mağarada tutsak bulunan insanları anlatır. Mağaranın çıkış kapısına arkası dönük bir şekilde zincirlenen tutsaklar, dışarısının görüntüsünü bilmezler. Fakat dışarıdan gelen ışık sayesinde mağaranın duvarında birtakım görüntüler oluşur. Bu görüntüler, dışarıdaki nesnelerin yansımasıdır. Tutsaklar bu görüntüleri gerçek kabul ederler. Zincirlerinden kurtulan bir mahkûm, dışarısını görür ve duvara yansıyan görüntülerin hakikat olmadığını anlar. Hakikati, zincirlerinden kurtulup dışarıya baktığında görmektedir. Platon, zincirlerinden kurtulup dışarıdaki gerçek görüntüyü gören kişi ile filozofları işaret eder.

Çünkü filozofların gerçeğin peşine düşerek, gerçekliğin daha üst düzeylerini anlamayı hedeflediklerine atıfta bulunur.

Biz de zincirlerinden kurtulup dışarıdaki gerçek görüntüyü gören kişi üzerinden anlatıcıları, yazarları, dolayısıyla senaristleri örnek verirken, sorulması gereken soruların önemini daha iyi anlamış oluruz. Çünkü anlattığı hikâyeyi, en azından anlattığı biçimde, ilk gören kişi senarist olmaktadır. Senaristlik de bir filozof mesaisi gerektirir.

Anlatmayı seçtiğimiz hikâyelerin karakterleri üzerine soru sormak ve gözlemlerden faydalanmak, senaryo yazmak için gereksinimdir. Senaristin üzerine düşen gözlemlene meselesine değinirken ayrıca “Flanör” kavramından faydalanabiliriz.

Flanör kavramının ilk tanımlarından biri “gezgin sosyolog” olarak ifade edilmiştir. “Aylak kent gezgini” olan flanör, şehirde koşuşturan, çalışan insanların aksine sakince şehri dolaşır, gözlem yapar, düşünür. Dolaşarak gözlem yapmak, bireyleri ve toplumu, dolayısıyla dünyayı anlamaya çalışmak gibi bir amacı taşımaktadır.

Senaristin, şehrin diğer insanların çalışma prensibinden farklı bir çalışma düzeni olduğundan dolayı, kalabalıklar koşuştururken senarist de içinden koşuşturur.

Gerektiğinde anlatacağı hikâyelerin geçtiği yerleri dolaşır, flanörlük yapar. Sait Faik Abasıyanık’ın kahvehanelerde dolaşması, trenlerde üçüncü mevkide yolculuk etmesi; işçi hikâyeleri anlatan Orhan Kemal’in fabrika civarlarındaki kahvehanelerde zaman geçirmesi, flanörlüğe örnek olarak gösterilebilir.

Peki yazarlar neden bunları yapar? Çünkü “Yerle gök arasında söylenmemiş şey kalmamıştır.” Anlatacağımız hikâye, film, illaki bir cihetiyle daha önce anlatılmıştır. Fakat onu bizim anlatacağımız açı ve biçimleriyle daha

önce anlatan olmamış olabilir. Öykünün saf hâlini ve biricikliğini yakalamak için yazarın, senaristin flanörlük yapmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Tabii bu yazıda, senaristler için mağaradan çıkıp hakikati gören kişi ve flanör kavramlarını kullanarak yüceltmış olabiliriz. Her ne kadar imtiyazlı bir portre çizmiş olsak da, İsmet Özel’in “Yaşamayı bileydin yazar mıydım hiç şiir” dizesi ile bu “imtiyazlı” alana dokunabiliriz.

Dolayısıyla “fil dişi kulelerde” oturup yaşamayı ıskalamamak da elzemdir. Karşılaştığımız meseleye önce insani açıdan bakıp elimizden bir şey geliyorsa yapabilmek mi? Yoksa ilk olarak o yaşanan şeye film malzemesi olarak bakmak mı?

Yolun ortasındaki bir taşı alıp kenara koymak mı? O taşa takılanı bekleyip düşerken fotoğrafını çekmek mi?

RÖPORTAJ
Ömer Türker:

“Modern Dünyada Ahlakın Krizi ve Yeniden Tefekkür İhtiyacı”

Ahmed Geylânî

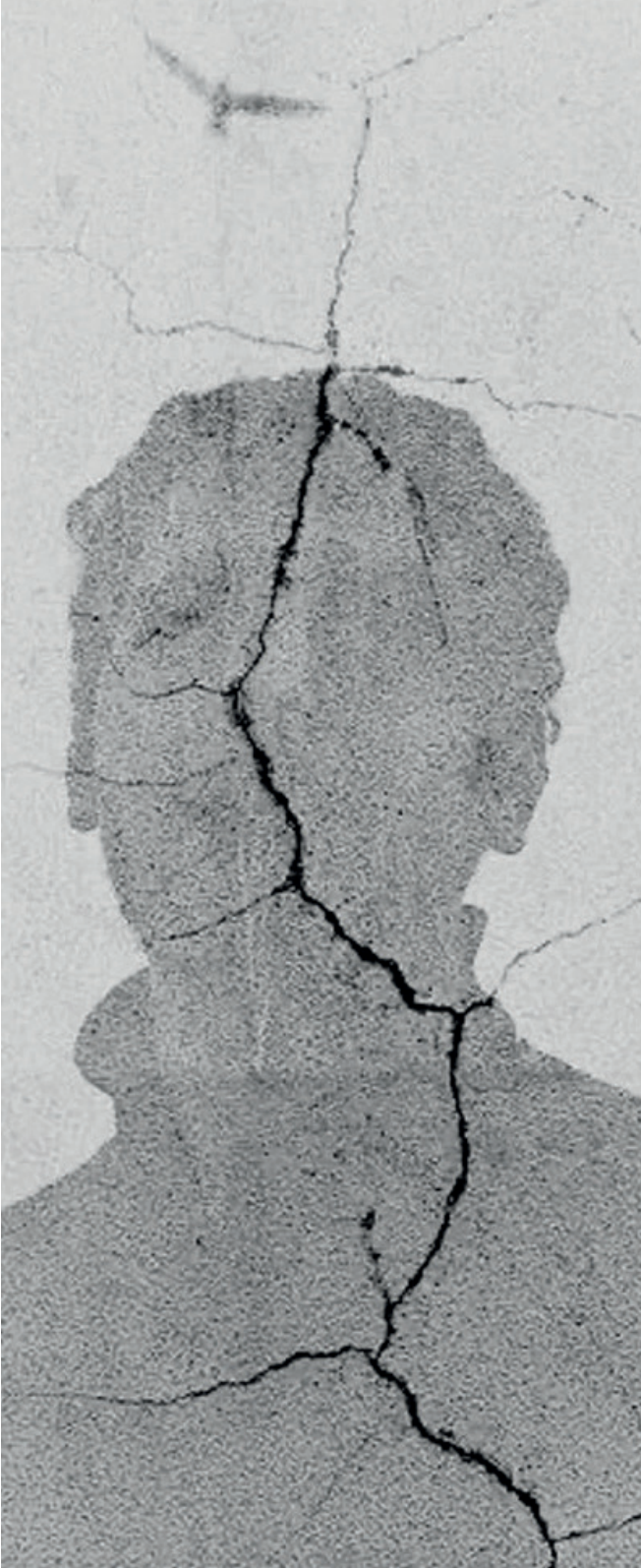
Ahlak, insan yaşamının hem bireysel hem toplumsal boyutunu şekillendiren temel bir unsurdur. Ancak modern dünyada ahlaki değerlerin geçirdiği dönüşüm, bu alanın hem teorik temellerini hem de pratik karşılığını tartışmalı hale getirmiştir. Bu bağlamda, ahlaki krizin ne anlama geldiğini ve günümüzde nasıl bir ahlaki tefekküre ihtiyaç duyulduğunu düşünmek kaçınılmaz hale gelmiştir. Felsefeci Ömer Türker, Ahmed Geylânî'nin sorularını yanıtlarken hem ahlakın yaşadığı kuramsal krizi hem de ahlaki yaşamın dönüşümünü çok katmanlı bir şekilde ele alıyor.

“Ahlaki tefekkür, iyilik ve kötülüğün ortaya çıktığı zemini anlamaya çalışan çok yönlü ve kapsamlı bir zihinsel çabadır.”

“Ahlaki Kriz” ve “Ahlaki Tefekkür” Ne Anlama Geliyor?

Ahlaki kriz, birkaç farklı açıdan ele alınabilir. İlk olarak, ahlakın bir bilim olarak yaşadığı krizden söz edebiliriz; ikinci olarak ise, ahlakın bir yaşam biçimi olarak içinde bulunduğu krizden.

Ahlakın bir bilim olarak krizi, ahlaki bilginin temelsiz hale gelmesiyle ilgilidir. Modern dünyada, özellikle Batı bilim anlayışının inşa sürecinde, metafiziğin bilimlerden dışlanması ve dinin eski konumunu kaybetmesiyle birlikte, klasik dönemde ahlak biliminin temelini oluşturan metafizik, teoloji ya da tasavvuf gibi dayanaklar, ahlakın zemininden çekildi. Bu durumda ahlak, büyük cümlelerle temellendirilen metafizikten mahrum kaldı. Onun yerine bilgi teorisi öne sürüldü.

Ancak bilgi teorisi, temellendirmekten ziyade, temellendirmenin zorluklarını gösterme çabasıdır. Bu da, ahlak biliminin neye yaslandığına dair bilimsel bir kriz doğurur. Yani işin bilimsel yönü budur.

İkinci olarak, ahlakın disipliner bir alan olarak kendine özgü bir bilgi alanı olup olmadığı da tartışma konusu hâline gelmiştir. Antropologlar, sosyologlar, siyaset bilimciler ve uluslararası ilişkiler çalışanları ahlaka dair analizler yapmaktadır. İnsan bilimlerinin birçok farklı alanında ahlaki meselelere temas ediliyor. Ancak bu disiplinler normatif değildir; yani değerlerin oluşum süreçlerini ve bireyleri nasıl yönlendirdiğini anlamaya katkı sağlarlar ama ahlakın yaptığı gibi kural koymazlar. Bu nedenle ahlakın kendine özgü alanının daralması da başlı başına bir krizdir.

Üçüncü bir kriz noktası ise ahlakın uygulama alanıyla ilgilidir. Bugün sahip olduğumuz ahlaki bilgiler, insanlık tarihinin binlerce yılına dayanan kadim bilgilerdir. Bu bilgilerin tarih boyunca bir uygulama biçimi, bir adabı ve pratiği olmuştur. Ancak modern dönem –özellikle sanayi devrimi sonrası ve liberal kapitalizmin etkisiyle– bu yaşam biçimlerini kökten dönüştürdü.

Ahlakın bu yönüyle en büyük krizi, ahlaken iyi olduğunu düşündüğümüz bir şeyin hangi davranış formlarında ve nasıl ortaya çıkacağına dair bilincin belirsizleşmesidir. Örneğin, bir zamanlar komşuya yardım etmek ya da bir dilenciye el uzatmak açıkça iyi olarak değerlendirilirdi. Fakat günümüzde, bireysel yardımlar mı daha iyi, yoksa yoksulluğu ortadan kaldıracak kurumsal çözümler mi, bu konuda belirsizlik yaşanıyor. Oysa ahlak yalnızca toplumsal değil, aynı zamanda bireysel bir meseledir.

“İnsanları iyi kılmak için kurumlar inşa edebiliriz ama bu, bireylerin ahlaken iyi olması için yeterli değildir.”

İnsanları iyi kılmak için kurumlar inşa edebiliriz ama bu, bireylerin ahlaken iyi olması için yeterli değildir. Ahlak, daha büyük ve kapsayıcı bir alandır. Bu belirsizlik ise ahlaki tercihlerimizi nasıl sürdüreceğimiz konusunda bizi krize sürüklüyor. Bu nedenle ahlak, süreçlerin analizini ve iyi-kötü anlamlarının nasıl ortaya çıktığını kavrayacak derinlikli bir tefekküre ihtiyaç duyar. İşte bu noktada “ahlaki tefekkür” anlam kazanır.

Ahlaki tefekkür, sanıldığı gibi birilerine öğüt vermek ya da sadece kitaplardan erdem ve erdemsizlik hakkında bilgi edinmek değildir. Elbette bu unsurları da içerir, ancak temel olarak, herhangi bir zamanda ve mekânda bir insanın ahlaken iyi olmasını mümkün kılan ya da ahlaki sapmalara neden olan durumların bireysel ve toplumsal katmanlarını çözümleyebilme becerisidir. Bu, hayatın çok katmanlı yapısını ve bu katmanların insan tercihlerine etkisini düşünmeyi gerektirir. Toplum, aile, arkadaş çevresi, ekonomik ve siyasi düzen, ideolojik ve mezhebi kimlikler, dil yoluyla devralınan kabuller gibi birçok unsur, bu sürecin parçasıdır.

Ahlaki tefekkür, tüm bu katmanları anlamayı ve iyilik-kötülüğün ortaya çıktığı zemini açıklamayı amaçlar. Bu tefekkür, hem bireysel iç muhasebeyi (muhasebe-i nefis, istiğfar gibi) hem de toplumsal yapıların çözümlemesini (siyasi, ekonomik ve kültürel düzenler gibi) kapsar. Yani ahlaki tefekkür, çok yönlü ve kapsamlı bir zihinsel çabadır—ve bu nedenle oldukça zor bir iştir. Bahsettiğimiz şey tam olarak budur.

“Bütün İlişkilerin Merkezinde Allah’la İlişkinin Olması...”

İslam bu ahlaki krize nasıl bir çözüm üretir?

İslam bireyden başlayıp toplumu dönüştürmeyi amaçlayan özünde devrimci bir din. Dönüştürücü bir din. Yani İslam, önce bireyin kendisinden başlıyor ve

bireyin Allah’la ilişkisini merkeze alan bir yaşam tarzı öngörüyor. Ve bunu kurumsal hale getirmesini talep ediyor. İslam bu ikinci yönüyle çok zor bir şey. Yani İslam’la ilgili bence en kritik cümle bu. Yani bütün ilişkilerin merkezinde Allah’la ilişkinin olması. Yani Allah’ın bütün nesnelerle ilişkimizde tabiri caizse orta terim haline gelmesi. Hani kıyasta sonucu çıkarmak için bir orta terim vardır ya. Allah burada benimle masa arasında, benimle kardeşim arasında, eşim arasında, çocuklarım arasında, dostlarım arasında, memlekette yaşadığım insanlar arasında ve sadece insanlar değil nesneler arasındaki ilişkinin başlangıç ve son noktası olması. İslam bunu talep ediyor. Bu ise çok dönüştürücü bir şey.

Bir, farkındalık gerektiriyor. Yani kendime, nesnelere ve başka insanlara, kurumlara, süreçlere dair farkındalık gerektiriyor. İki, bu farkındalık doğrultusunda Allah’ı benim kendimden dahi önceleyerek yaşam sürmeme gerektiriyor. İlişkilerimi bırak, kendimden dahi önceleyerek yaşam sürmemi gerektiriyor. Üç, İslam başka bir şey daha talep ediyor. Diyor ki, insani varlık alanını inşa ve organize ederken, Allah’la ilişkiyi merkeze alarak organize edeceksin. İslam bunu söylüyor, din olarak. Ama İslam’ın bir de medeni tecrübesi var. Yani bu anlayış İslam tarihinde nasıl kurumsallaşmış. Yani tekke ortaya çıkmış, medrese ortaya çıkmış, vakıflar ortaya çıkmış, yani çeşitli yaşam formları ortaya çıkmış, mezhepler ortaya çıkmış. Bunlar aynı zamanda bu anlayışın kurumsallaşma biçimleri. Bu kurumsallaşma biçimlerinin modern dünyada nasıl olacağına dair kafa yormamız gerekiyor. Aslına bakılırsa biz yeni dönemde tedeyyünün, dindarlığın nasıl yenileceği konusunda çok kafa yormadık.

Çoklu organize olmaya çalışıyoruz. Organize olmaya çalışmak bizim çok vaktimizi alıyor. Ama yeni bir tedeyyün anlayışının nasıl gelişeceği konusunda kafa yormadık. Bizim mesela Türkiye’deki cemaat yapıları yeni bir tedeyyün anlayışı geliştirme üzerine kurulamıyor.

Dini devam ettirebilme becerisi kazanmak üzerine kuruluyor. Tedeyyünü yenileme değil.

Peki sizce bu tedeyyün anlayışı nasıl olmalı?

Bu zor bir soru hocam. Bu zor bir soru. Yani benim bir röportajda cevaplayabileceğim bir soru değil. Ancak ilkelerine işaret edebiliriz. Bu hayatın her alanında bu söylediğim ilkelere bağlı hassasiyete sahip olan arkadaşların kafa yorması. Bu şu demek yani. Mesela bir iktisadi düzenimiz nasıl olmalı? Siyasi düzenimiz nasıl olmalı? Eğitim kurumlarımız nasıl olmalı? Cemaat yapılarımız nasıl olmalı? Hastanelerimiz nasıl olmalı? Üniversitelerimiz nasıl olmalı? Takdir edersin ki buna ben cevap veremem yani. Tabi tabi bu benim işim değil yani. Bu hepimizin katılması gereken ancak ilkelerini ve sorunlarını benim takdir etmeye çalışabileceğim bir iş.

İlkeler biraz önce söyledim en temelde o. Nasıl düğün yapar, nasıl otelde kalır? Evet evet hepsi bu. En başından. Ama bunun ilkeleri belli. İslam ne diyor? İslam imanı önceliyor. Değil mi İslam'ın bu iman doğrultusunda senden talebini Allah'a, ahirete ve nebiye imanla ilgili, nebiye imandan

sonra ilişkilerini buna göre üzerine diyor. Peki ne yap diyor? Muhasebe-i nefis yap diyor. İstiğfar et diyor. Allah'ı hatırlamayı bütün hayatına yay. Gündelik namazlarla bütün hayatına yay diyor. Senelik külli bir muhasebe olması bakımından, dünya ile aranı mesafe konması bakımından oruç tut diyor. İslam diyor ki en yakın akrabandan başlayarak ve en yakın çevrenden başlayarak infak et diyor. Bak diyor eğer en yakın çevreni ısıkırıyorsan yani eşine iyi davranamayan insanın arkadaşına iyi davranması yalandır diyor. Çocuklarına iyi davranamayan insanların okulda öğrettiği çocuklara iyi davranması yalandır diyor. İslam sahici olmayı emrediyor. İslam Allah'ın maksatlarıyla senin maksatlarının örtüştüğü bir hayat yaşamayı emrediyor falan. Bunları uzatabiliriz yani. Senin de benim de bildiğim ilkeler bunlar yani. Bu ilkeler doğrultusunda hayatı kurmayı emrediyor İslam. Yani vaaz etmeyeyim sana yani bunlar senin hep bizi bildiğin şeyler yani.

Peki hocam bu ahlaki krizi alt etmek mümkün müdür?

Mümkün, mümkün tabi. Ahlaki krizi alt etmek mümkün. Bunun için şimdi Nasreddin Hoca

iğneyi kaybetmiş evin içindir dışarıda arıyormuş ya. Ne yapıyorsun demişler ya iğne kaybettim iğneyi arıyorum. Nerede kaybettin? İçeride kaybettim. Niye burada arıyorsun? İçeri karanlık demiş. Şimdi bir kaybettiğimiz yerin dışında iğne aramayalım. Yani kriz nerede çıktıysa mücadeleyi orada yapmamız lazım.

Ahlaki alanda kriz nerede çıktı? Hayatımızın bireysel ve toplumsal hayatımızın organizasyonunun ve inşasının gerisindeki metafizik ilkeleri kaybetmekle mi çıktı? Metafizik ilkeleri tekrar yerine alalım. Ahlakı bir metafizik yani Allah' a ve ahirete iman üzerine inşa edelim.

İki, Allah'a ve ahirete imanın dönemsel bir bilgi meselesi olmadığını fark edelim. Yani fiziği iyi geliştirdik. Allah'a imanımız sağlam. Ahirete imanımız sağlam. Fizikte ve matematikte kaybettik. Bunlara imanımız da. Böyle bir şey değil bu mesele. İmanın, insanın bütün üretimlerinin üzerinde olduğunu anlayalım. Ve bütün hayatı bunun üzerine inşa edelim.

Üç, bu iman Allah'a, ahirete ve peygambere iman, itibayı gerektiren dönüştürücü bir fikir. Bunlar böyle bir fantazi değil. Hayatımızı bu uğurda nasıl dönüştüreceğimiz üzerine kafa yoralım. Kriz böyle aşılır.

Ama kriz bütün bunlara ilave eden neyle aşıyor? Bilgiyle aşıyor. Ve uygulama becerisiyle aşıyor. Bilgi zaafıyla kriz aşılmaz arkadaş. Bunu kafamıza koyalım. Dünyadaki cari bilgiyi tevarüs etmemiz gerekiyor. Akademiyamızın güçlenmesi gerekiyor. Ahlakla ilgili krizin çözümü sadece bireysel iyi niyet değil.

Formel kurumlarımızı dönüştürmemiz gerekiyor. Üniversiteyi dönüştürmemiz gerekiyor. Cemaat yapılarını dönüştürmemiz gerekiyor. İnsan hayatını idame ettiren törensel yapılarımızı dönüştürmemiz gerekiyor. Ama biz bunları dönüştürme deyince terk etme anlıyoruz.

Adam bırakıyor. Hepsini bırakıyor.

Geçen gün Yeni Şafak'taki bir yazıda, köşe yazısında yazdım. Tedeyyün zannediyoruz. Adam kurban kesmeye üşeniyor, Afrika' ya kurban gönderiyor. Bu Tedeyyün değil bak, bu mevzi kaybı. Parası var, hali vakti yerinde. Düğün yapma zahmetine katlanmamak için nikah yapıyor. Yanlış kardeşim, Tedeyyün kaybı bu. Anladınız mı? Bu sekülerite, bu dindarlık değil.

“Üşengeçliklerimizi, tembelliklerimizi, bırakmalarımızı ve maharetsizliklerimizi sanki bir dindarlıkmiş gibi takdim etmekten vazgeçmeliyiz!”

Ahmet Yesevi Hazretleri' nin bir sözü var, çok hoşuma gider benim. Şeyhin kötüsü tembelliğini şeriat haline getirir diye bir söz. Güzel bir söz ve durumumuzu dehşet özetliyor. Üşengeçliklerimizi, tembelliklerimizi, bırakmalarımızı ve maharetsizliklerimizi sanki bir dindarlıkmiş gibi takdim etmekten vazgeçmeliyiz. Vazgeçmeliyiz.

Bak sana söyleyeyim, insanlar Türkiye'de doçent olunca emekli oluyorlar fiilen. Böyle bir dünya var mı kardeşim, Allah böyle bir topluma nusret verir mi? Kendimizi kandırmayalım, olmaz böyle bir şey. Bu kadar tembellikten adam çıkar mı? Olayı ciddiye almalıyız.

Aşılabilir, aşılmayacak kriz yok dünyada. Sonuçta insan yapıyor bunları. Aşılamazsa da geçilebilir. Bazı şeyleri çözmeden de geçebiliriz. Olmuyor, bıraktı, olduğu yerde bırakırız. Başka bir şeye geçeriz. Ama bunun için gayretimizin, çabamızın ve ciddiyetimizin yerinde olması lazım.

Sayın hocam, vakit ayırıp sorularımızı yanıtladığınız için teşekkür ederiz.

Veri Bilimcisi Olmak

Halil İbrahim Cebeci

IBM verilerine göre dünya genelinde her gün 2,5 kentilyon ($2,5 \cdot 10^8$) veri üretiliyor¹. Bu verilerin büyük bir kısmı hem bireysel hem de kurumsal olarak örtülü ve gizli değerler içeriyor. Büyük yığından kritik önemdeki cevherleri çıkarmak o kadar da kolay değil. Bu yığını “analiz” edip bilgiye döndürmek klasik yöntemlerin ötesinde bir bakış açısı gerektiriyor. Çünkü bu veri o kadar da “klasik” değil. Çok çeşitli (metin, görüntü, ses vb.), yüksek boyutta ve sürekli akan formattaki bu yığın “büyük veri” olarak adlandırılıyor.

Uluslararası Veri Kurumu (IDC) ve Statista Araştırma Enstitüsü raporlarına^{2,3} göre 2025 yılında dünyadaki toplam veri boyutunun 175-200 Zettebayt ($175 \cdot 10^{21}$) ulaşması beklenmektedir. Veri bilimi alanında dünyanın önde gelen kuruluşlarında Gartner ise bu verinin %85-90’lık kısmının yapısal olmayan (metin, görüntü, ses, video vb.) biçimde olduğunu ifade etmektedir⁴. Bu tipteki bir verinin işlenebilmesi klasik matematiğin ve istatistiksel yöntemlerin sınırlarını zorlamaktadır. Bu anlamda son yıllarda “Yapay zekâ” yaklaşımları ön plana çıkmaktadır.

İnsanlar temelde deneyimleyerek bir başka değişle deneme-yanılma ile öğrenir. Aslında bu durum makineler için de farklı değildir. Makineler veri setlerindeki belirli bir ilişkiyi iteratif algoritmalar sayesinde adım adım çözümleyerek öğrenir, modeller ve bu modelleri sonrasında karar verme sürecinde kullanır. Bu öğrenme ve çıkarsama sistemi sayesinde yapay zekâ bir canlı sistem tarafından mükemmel yapılan herhangi bir faaliyeti bilgisayar ortamında taklit edebilir. Bu anlamda klasik matematiğin Aristo mantığına dayalı öğretilerini genişleterek çoğunluğu insanlar tarafından gönüllü olarak üretilen büyük veri setlerini daha iyi anlayabilir ve veriyi anlamlandırma noktasında farklı bakış açıları kazandırabilir.

Buraya kadar bahsettiğimiz üzere çok farklı biçimlerde, yüksek boyutlarda, sürekli akan bir şekilde üretilen bu yeni veri setlerini analiz edip anlamlandırma yeni bir yaklaşım olarak veri bilimini ortaya çıkarmaktadır. Veri bilimi ham gerçeklik olan veriyi anlamlandırma sanatıdır ve yapay zekadan, optimizasyona, istatistikten, veri görselleştirmeye kadar çok geniş bir alanı kapsayan şemsiye bir kavramdır.

Bu geniş alan içerisinde kendisine bir rol biçmek isteyen veri bilimciler için belki de en kritik sorular “Bu kadar komplike ve geniş kapsamlı bir alan için hangi temel beceriler gerekir ve nasıl bir yol izleyerek bu beceriler kazanılabilir?” şeklindedir.

Veri bilimci için en temel yetkinlik alanı teknik becerilerdir. Veriyi bulunduğu kaynaktan doğru ve temiz bir biçimde çıkarmak ilk adımdır. Bu anlamda bütün veri bilimcilerin veri tabanları ile ilgili temel bilgilere sahip olması beklenir. Sonrasında ise veri kalitesini geliştirmek için verinin anlaşılması gerekir ki bu noktada en temel yardımcı bilim istatistiktir. Bir başka deyişle temel veri tabanı ve istatistik bilgisi olmadan veri biliminde başarı beklemek çok yerinde olmaz. Çünkü bu iki bilim sayesinde veri kaliteli ve temiz olarak analizlere hazır hale getirilir. Unutulmaması gereken hiçbir analiz yöntemi kaliteli olmayan bir veri seti ile çalışmaz. Veri biliminde bu fenomen “çöp-giren/ çöp-çıkart” (Garbage-in/ Garbage-out) ifadesi ile açıklanır. Sonrasında ise her

bir veri bilimcinin veri madenciliği yaklaşımlarının tamamına hâkim olması beklenir.

Veri bilimci sadece teknik becerileri ile başarılı olamaz. Her bir veri bilimcinin problem çözme, eleştirel düşünme, sorgulama ve detaylara dikkat etme gibi analitik düşünme becerilerine sahip olması beklenir. Her bir veri analiz süreci tekildir ve bir proje bakış açısı ile değerlendirilir.

Bu projelerin herbirinde ise veriyi üreten, hazırlayan, analiz eden, kararlara döndüren ve kararlardan etkilenen birçok paydaş vardır. Bu grup içerisinde veri bilimcinin veri hikayeleştirme, sunum, iş birliği ve teknik olmayan kitlelere bilgi aktarımı gibi iletişim becerilerine sahip olması beklenir. Diğer taraftan analiz sürecinde direkt etkilenen tarafın insanlar olduğu düşünüldüğünde veri bilimcinin; veri gizliliği ve bilinci, adil ve önyargısız olma ve şeffaflık gibi etik unsurlar noktasında bir farkındalığa sahip olması gerekir. Bilişim ve etik kaygılar son yıllarda

sürekli birlikte değerlendirilen kritik unsurlardır. Veri biliminde de durum farklı değildir. Son yıllarda ön plana çıkan veri sağlama hizmet modeli yaklaşımı ile veri analiz sürecini firma dışından bir hizmet olarak alan kuruluşlar eğer etik kaygıları yeteri kadar dikkate almaz ise, olası sonuçların çok hayati olabileceği kaçınılmazdır. Örneğin İngiltere'nin Avrupa birliğinden ayrılması noktasında yapılan halk oylamasına (Brexit) yardımcı olan Cambridge Analytica firmasının seçimi kazanma adına bilinçli olarak Türk düşmanlığı kampanyaları yönetmesi⁵ ülkedeki Türk azınlığa çok sıkıntılı anlar yaşatmıştır. Bu noktadaki çarpıcı bir istatistik ise Facebook tarafından açıklanan verilere göre 87 milyon kullanıcı verisine izinsiz erişen⁶ Cambridge Analytica içerisinde Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin de bulunduğu 68 farklı ülkede yapılan 200'den fazla seçime müdahil olmuş⁷ ve bazı seçim sonuçların beklenmedik ve dramatik bir şekilde değişimine neden olmuştur.

Bazı etik problemler ise veri bilimci tarafından yapılan bilinçsiz hatalardan dolayı ortaya çıkar. Örneğin Amazon firması tarafından 2015 yılında işe alım sürecini hızlandırmak amacıyla geliştirilen yapay zekâ modelinin teknik işlerdeki alımlarda

“kadın” çalışanları elemesi, eğer doğru kurgulanmazsa algoritmaların da adaletsiz olabileceğini göstermektedir. Bu örnekte son on yıl içinde yapılan başarılı işe alımları öğrenen model, bu alımlardaki insanların önyargılı davranışlarını da öğrenerek bir adaletsizliğe neden olmuştur⁸. Bu tip durumlardan kaçınmak için gerekli doğrulama ve güvenilirlik adımlarını da veri modellerine eklemek de keza veri bilimci için çok kritiktir.

Toparlamak gerekirse veri bilimi sadece teknik becerilerle sınırlı kalmayan, analitik düşünme, iletişim ve etik farkındalığın harmanlandığı disiplinler arası bir alandır. Firmalar için veriyi sadece “işleyen” değil, veri analizinin olası etkilerini de “yönetebilecek” profesyoneller aramaktadır. Bu arayış büyük verinin potansiyel gücünü etik kaygıları da dikkate alarak sorumluluk duygusu ile yönetebilecek, yani sağlık verisi ile çalışırken mahremiyeti dikkate alan, kredi skorlama modelinde ayrımcılık yapmayacak algoritmaları tasarlayabilecek yeni nesil veri bilimcilere yönelişi ifade etmektedir. Bir başka deyişle dijital dönüşüme liderlik edebilecek veri bilimciler, veriyi insan yararına kullanılacak şekilde bilgiye dönüştürerek bilinçli ve sürdürülebilir bir geleceğin inşasında önemli bir görev üstlenecektir.

¹ <https://www.ibm.com/think/insights/how-to-manage-complexity-and-realize-the-value-of-big-data>

² <https://www.seagate.com/files/www-content/our-story/trends/files/Seagate-WP-DataAge2025-March-2017.pdf>

³ <https://www.statista.com/chart/17727/global-data-creation-forecasts/>

⁴ <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2017/06/05/the-big-unstructured-data-problem/>

⁵ <https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/2260271/investigation-into-the-use-of-data-analytics-in-political-campaigns-final-20181105.pdf>

⁶ <https://www.bbc.com/news/technology-43698733>

⁷ <https://www.seattletimes.com/nation-world/cambridge-analytica-alexander-nix-bond-villain-tech-genius-or-hustler/>

⁸ <https://www.reuters.com/article/us-amazon-com-jobs-automation-insight/amazon-scrapes-secret-ai-recruiting-tool-that-showed-bias-against-women-idUSKCN1MK08G/>

Kültür Haftası

Ercan Yılmaz

Türk edebiyatında, hatta siyasi ve sosyal hayatımızda dikkate değer birçok değişiklik, yenilik ve yapılaşmanın gazete ve dergilerle başladığını söylemek mümkündür. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerindeki Batılılaşma hareketlerinin tabii bir neticesi olarak, Tanzimat'la birlikte başlayan dergicilik maceramız ilk zamanlarda eğitici bir hüviyet taşır. Batı'dan yeni bilgi ve fikirleri aktarma maksatlı dergi yayıncılığı, bilhassa 1870-80 yıllarından itibaren yavaş yavaş edebiyat ve sanata yönelmeye başlar. Ancak nitelik ve nicelik itibarıyla asıl olgunlaşma, Cumhuriyet sonrası yıllardadır. Yeni bir devletin kuruluşu ve bu devletin yapılanma sürecinde siyasî, sosyal ve ekonomik alanlarda olduğu gibi; dil, tarih, kültür ve sanat sahalarında da başlatılan yenilik ve değişikliklerin bu gelişimi hızlandırdığı ve sistematize ettiği açıktır.

1936'nın başlarında, soğuk savaş yıllarının gerilimli ortamında yayımlanmaya başlayan Kültür Haftası dergisini, henüz çok genç sayılabilecek bir teşekkülün "kalem aşısı" çabalarından biri olarak nitelendirebiliriz. 1930'lu yıllardan itibaren Ahmet Ağaoğlu, Hilmi Ziya Ülken, Mustafa Şekip Tunç, Münir Serim gibi isimlerin bulunduğu yeni kültür ortamında temelleri atılan Kültür Haftası, hayatı boyunca dönemin birçok dergi ve gazetesinde imzası görülen Peyami Safa'nın kendi çıkardığı ilk dergi olma özelliğini taşır.

Hayli kalabalık ve nitelikli bir yazar kadrosu dergiyi belli bir seviyeye ulaştırmış olsa da, muhteva, teknik ve yayın periyodu bakımından göze çarpan bazı aksaklıklar, derginin imkânlarını zorlamasına rağmen sınırlı bir çerçevede kalmasına sebep olmuştur.

Yahya Kemal Beyatlı'nın ortaya attığı ve öze dönüşü simgeleyen “mektepten memlekete” formülü; Türk fikir hayatının temel taşlarından biri olan Peyami Safa'nın ileri sürdüğü “Doğu-Batı Sentezi” fikri ve o dönemde henüz yeni yeni tartışılmaya başlanan “intihal” mevzusu, ses getiren ve günümüzde de önemini koruyan meseleler arasında yer alır.

Kültür Haftası'nı, Peyami Safa için tam bir dönüm noktası ya da milat olarak görmek belki iddialı olur. Ancak, yayınlandığı dönemde beğeni toplamasına rağmen ciddi ve köklü atılımlara ulaşamayan bu dergiyi, “isminin delalet ettiği manaya sadık kalarak sanat, ilim ve edebiyatı tam bir kültür seciyesi ve ahlakıyla birleştirmek ve sağlamlaştırmak isteyen” bir teşebbüs olarak değerlendirmek mümkündür.

1933'te yayımlanmaya başlayan Türk Düşüncesi dergisini, 1936'da atılmış bir tohum olan Kültür Haftası ile bağdaştırabiliriz. Bu yeni dergi, “19. asra has maddeci bir medeniyet telakkisinin geriliğini anlatmak, modern Batı fikir cereyanlarıyla temas kurmak, gerçek bir kültür ve medeniyet anlayışı içinde Türk fikir ve hayatının gelişmesine çalışmak” gayesini güder.

11 Nisan 1934 tarihinden itibaren haftalık bir magazin gazetesi olarak İlhami Safa'nın sahipliğinde yayın hayatına devam eden Hafta, Tan gazetesinde başlayan ve daha sonra bu gazeteye sıçrayan Peyami Safa-Nâzım Hikmet polemiki sonrası fazla yaşamaz. Bu kalem kavgasından sonra tirajı giderek düşen gazete, tüm çabalara rağmen 92. sayıda kapanır.

Peyami Safa, 91. sayıda “Bu mecmuayı çıkaranlar, tesisten evvelki projelerini gerçekleştirmeye başlamanın zamanı geldiği kanaatine varmışlardır.” ifadesiyle yeni bir projeden bahseder. Son sayıda yer alan “Halk ve Mecmualar” adlı yazısında ise çıkacak yeni derginin nitelikleri üzerinde durur. Yazının hemen yanındaki ilandan, bu yeni derginin Kültür Haftası ismini taşıdığı anlaşılır. Dergi, ismine

uygun olarak tam bir kültür mecmuası formunda yayımlanacaktır ve “Halk ve medeniyet gibi en geniş anlamıyla ele alınan kültür sözüne layık olmak” için “halk anlamaz” hükmünü bir kenara bırakarak “Türk zekâsının eserlerini yansıtmayı” amaçlayacaktır.

Hafta'nın son sayısındaki duyuruya göre, Kültür Haftası'nın yazar kadrosunda alanlarına göre şu isimler yer alır:

- İlim ve felsefe: Mustafa Şekip Tunç, Ahmet Ağaoğlu, Münir Serim, Suut Kemal Yetkin, Sabri Ander, Sabahattin Rahmi Eyüboğlu, Mazhar Şevket, Mümtaz Turhan, Saki Safder
- Edebiyat: Yahya Kemal Beyatlı, Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer, Faruk Nafiz Çamlıbel, Fikret Adil, Peyami Safa, Cahit Sıtkı Tarancı

- Güzel sanatlar: Mesut Cemil, Mahmut Ragıp Kösemihal, Nurettin Şazi, Kemal Emin, İsmail Galip, M. Feridun, Nurullah Cemal (Berk), Elif Naci, Zühtü (Müridoğlu), Bedri Rahmi Eyüboğlu

Dönemin alanında uzman isimlerini bir çatı altında toplayan Kültür Haftası, sanat ve edebiyat yazılarının yanı sıra ilim, felsefe ve ekonomiyle ilgili yazılara da yer verir. Şiir cephesinde ise bilhassa Fazıl Hüsni Dağlarca dikkat çeker.

Derginin gerçek gayesi, Necip Fazıl'a göre "her cins malı toplayan bir camekân olmayı tercih etmektir." Dergiye dinamizm ve orijinallik kazandıran ise 3. sayıdan 18. sayıya kadar mukaddime ve başmakale yerine yayınlanan, yazarların kendi aralarındaki sohbetlerin özetidir.

Teknik bakımdan bazı aksaklıklara rastlanan dergide, birkaç istisna dışında resim ve fotoğrafa yer verilmez. Ancak 3. sayıdan itibaren dikkat çeken ZESEGE (Zahir Sıtkı Güvemli) imzalı karikatürler, bu eksikliği nispeten telafi eder.

Haftalık periyotlarla, ortalama 20 sayfalık hacimle yayımlanan derginin ikinci sayısının mukaddimesinde, ilk sayının hayli ilgi gördüğü belirtilir. Bu durum karşısında dergi yöneticileri, zamanın basın hayatındaki önemli bir yaraya işaret eder: "Bu alâka bir yalanı tekzip ediyor: 'Halk anlamaz' yalanını... Türk matbuat ve neşriyat dünyasında kim bilir kaç cesareti kıran, kaç hızı kesen, kaç halis iradeyi tasavvur hâlindeyken boğan bu masal; halka ve gençliğe attığı gerilik, bilgisizlik, havaîlik iftiralarıyla, bu yolda bir tekâmülü kim bilir ne kadar geciktirdi."

Yayın hayatına 15 Ocak 1936'da başlayan Kültür Haftası, Peyami Safa'nın Avrupa seyahatine çıkmasının ardından fazla devam edemez ve 3 Haziran 1936'da 21. sayısıyla yayın hayatını sona erdirir.

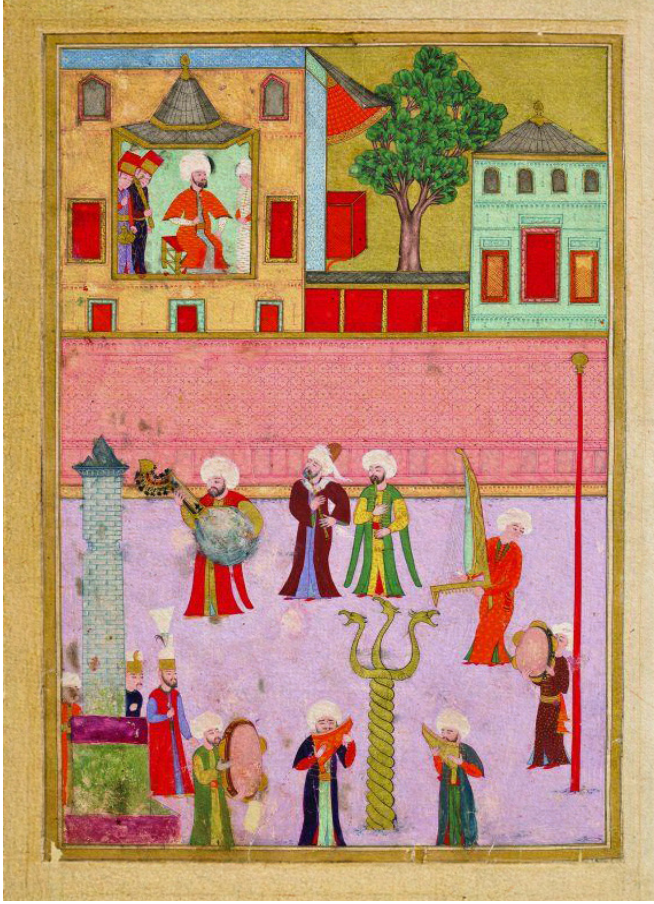
Türk Mûsikîsinde Eğitim: Meşk Geleneği

Ferdi Koç

Türk mûsikîsi, asırlar boyunca ustadan çırağa, sözlü kültür ortamında tekâmülünü sürdürmüş; sanatçılar arasında kuşaktan kuşağa aktararak varlığını devam ettirmiştir. Bu aktarımın kökeninde, muhakkak ki meşk adı verilen geleneksel eğitim sistemi mevcuttur. Batı müzik eğitiminde olduğu gibi yazılı kaynaklara dayalı bir sistem yerine, Türk mûsikîsinde uzun süreler boyunca notadan farklı olarak kulaktan öğrenmeye ve fem i muhsin sahibi bir hocadan öğretime dayalı bir sistem benimsenmiştir. Meşk geleneği, sadece teknik bilgilerin değil; aynı zamanda özünü teşkil eden tavır, üslup, mûsikî terbiyesi ve estetik anlayışının da öğrenciye aktarılmasını sağlamıştır. Bu demek oluyor ki, meşk'in özelinde kitap, defter vb. yazılı kaynakların ötesinde eğitim vardır. Buna istinaden, kadim meşk geleneğinden gelen bazı hocalarımız, Türk mûsikîsinin kitap ve defterden öğrenilemeyeceğini haklı olarak öne sürmektedir. Burada esasen kastedilen husus, Türk mûsikîsinin asırlar boyunca birçok kültür ve

medeniyetten tevarüs ederek elde ettiği mûsikîsinde olan kendi ses, perde, makam ve ika devirleri (usûl) unsurlarının; döneme, bestekâra, icracıya, dinleyiciye ve meclislere göre dönüşmesi ve tekrar kimlik bulmasıdır; dolayısıyla onun herhangi bir teori ya da sistemle ifade ve öğretiminin mümkün olamayacağıdır. Meşk, bu nedenle Türk mûsikîsi eğitiminde önemli yer teşkil etmektedir.

Osmanlı döneminde, özellikle saray çevresinde, tekkelerde ve mûsikî meclislerinde gelişen Türk mûsikîsi; yazılı kaynaklardan çok, icra geleneği içinde aktarılan bir sanat formudur. Bu dönemde mûsikî eğitimi, birebir usta çırak ilişkisi içinde şekillenmiştir. Öğrenciler, hocalarının dizinin dibinde oturarak onların icralarını dikkatle dinler, tekrar eder ve zaman içinde repertuarı belleğinde şekillendirirdi. Bu yöntem, sadece bir öğrenme biçimi değil; aynı zamanda bir disiplin, ahlaki terbiye ve mesleki olgunlaşma süreciydi.

Meşk Usûlünün Özellikleri

Sözlü ve İşitsel Aktarım: Öğretim notaya değil, kulaktan öğrenmeye dayanır. Hoca bir eseri icra eder; öğrenci onu dikkatle dinler ve ardından tekrarlar.

Üslup ve Tavrı Eğitimi: Her hocanın kendine özgü bir yorum anlayışı vardır. Meşk, bu yorum farklarını ve tavırlarını da öğrencisine aktarır.

Repertuar Temelli Eğitim: Meşk yoluyla öğrenci, farklı makamlarda onlarca eser öğrenerek hem repertuarı zenginleştirir hem de makam bilgisi kazanır.

Disiplin ve Sabır: Meşk, uzun süreli ve ciddi bir bağlılık gerektirir; bu süreçte öğrenci, müzikal terbiyesinin yanı sıra ahlaki bir duruş da edinir.

Önemli Bestekârlar ve Meşk Geleneği

Meşk sistemiyle yetişen birçok büyük bestekâr, eserlerinde hem teknik ustalık hem de manevi derinlik sergilemiştir. Bazı önemli isimler:

- **Itrî (Buhurizade Mustafa Itrî Efendi):** 17. yüzyılın en büyük bestekârı kabul edilir; tekke ve saray çevresinde meşk sistemiyle yetişmiştir ve Mevlevî kültürüyle iç içe olmuştur.
- **Hammamizade İsmail Dede Efendi:** Klasik Türk mûsikîsinin zirve isimlerinden biridir; Mevlevîhane'de yetişmiş, yüzlerce eser bestelemiş ve öğrencilerine birebir meşk ile ders vermiştir.
- **Tanburi Cemil Bey:** 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında yaşamış, hem saz hem de tavrı açısından çığır açıcı bir sanatçıdır; meşk geleneğini sürdüren önemli bir icracıdır.
- **Zekai Dede Efendi:** Dede Efendi'nin öğrencisidir; üslup aktarımının canlı bir örneğidir.

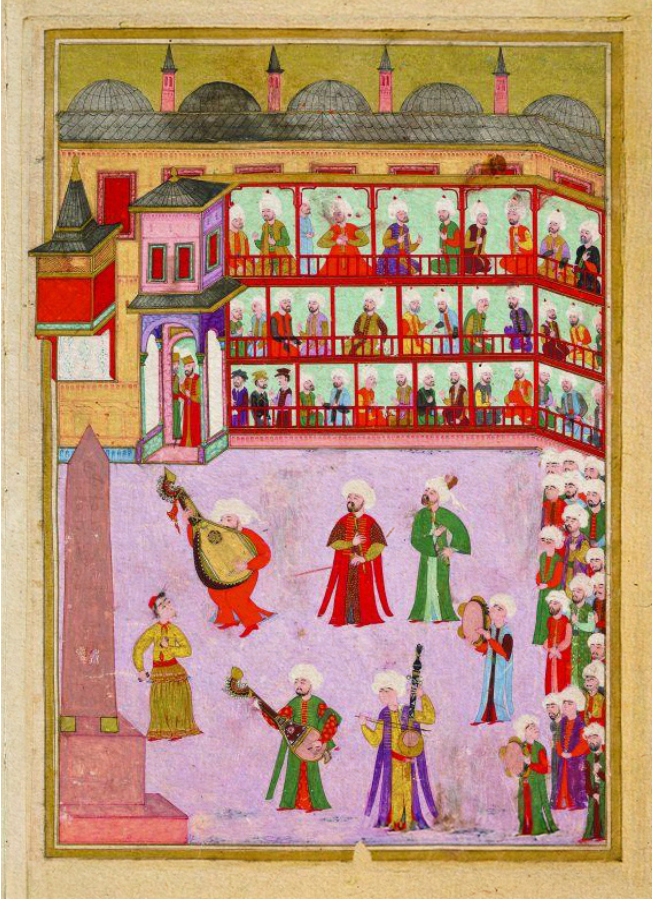
Meşhur Hocalar ve Eğitim Anlayışları

Zekai Dede Efendi → Hacı Arif Bey → Tanburi Cemil Bey

Bu zincirler, sadece repertuar değil; tavrı aktarımı açısından da önemlidir.

- **Refik Fersan:** Tanburi Cemil Bey ekolünün devamıdır; üslubuyla pek çok öğrenciyi etkilemiştir.

- **Mesut Cemil:** Hem babası Tanburi Cemil Bey'in mirasını hem de batılı müzik anlayışını harmanlamıştır.

• **Sadettin Heper:** Mevlevîhane geleneğinin son büyük temsilcilerindendir; birçok talebesine meşk yoluyla eğitim vermiştir.

• **Nevzat Atlı:** Cumhuriyet dönemi klasik Türk müsikîsi çalışmalarının öncüsüdür; kendi hocası Sadettin Heper'den aldığı meşk terbiyesini konservatuvar ortamına taşıyan bir figürdür.

Meşk Silsileleri (İcazet Zincirleri)

Meşk silsilesi, bir öğrencinin hocasından aldığı bilgi zincirinin, daha önceki hocalara kadar uzanan soy ağacıdır. Bu silsileler hem bir tür müzikal kimlik hem de bir gelenek aktarımıdır. Aşağıda örnek bir meşk silsilesi yer almaktadır:

Buhurizade Mustafa İtrî Efendi → Abdülbaki Nâsır Dede → Hammamizade İsmail Dede Efendi → Zekai Dede Efendi → Hacı Arif Bey → Tanburi Cemil Bey → Refik Fersan → Mesut Cemil → Sadettin Heper → Nevzat Atlı

Bu zincir, klasik Türk müsikîsinin 17. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar geleneksel çizgide nasıl aktarıldığını gösteren önemli bir örnektir.

Meşk Geleneği ve Modern Eğitim

Günümüzde konservatuvarlarda nota, teori ve teknik eğitim ağırlıklı olarak verilmekte; ancak hâlâ bazı hocalar, birebir özel derslerde meşk yöntemini yaşatmaktadır. Geleneksel olarak bunun son örnekleri merhum Bekir Sıdkı Sezgin ve merhum Alâeddin Yavaşca gibi hocaların özel meşkleri idi. Bunun yanında, özellikle tasavvuf müsikîsi, halk müziği ve bazı özel topluluklar (örneğin İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu) meşk geleneğini bilinçli biçimde sürdürmektedir. Ayrıca TRT repertuar çalışmaları da bu kültürün kurumsallaşmış bir uzantısıdır.

Hülasa, meşk geleneği, Türk müsikîsinin ruhunu ve kimliğini taşıyan temel eğitim sistemidir. Bu sistem sadece eser öğretmez; aynı zamanda bir tavır, bir anlayış ve bir terbiyeyi kuşaktan kuşağa aktarır. Bugün akademik müzik eğitimi yaygınlaşmış olsa da, meşk geleneği hâlâ canlılığını korumakta ve Türk müsikîsinin devamlılığı için vazgeçilmez bir kaynak olmayı sürdürmektedir.

Ahmet Özhan'la “Tevhid ve Ötekisizlik”

Kemalcan Ergün

Birlik Akademi'nin “İslam Dünyası Düşünüyor mu?” başlıklı seminer dizisi kapsamında düzenlenen programda Ahmet Özhan, “Tevhid ve Ötekisizlik” başlıklı bir sunum gerçekleştirdi. Tasavvufi düşünceye dayanan derinlikli bir perspektif sunan konuşma, ötekileştirme, ferdiyet, vahdet ve sorumluluk gibi kavramları yeniden düşünmeye davet eden bütüncül bir yaklaşım ortaya koydu.

Ahmet Özhan sunumunda, “ötekisizlik” kavramını yalnızca toplumsal eşitliğe ya da pasif bir kabule indirgmeden; hakikatin, fıtratın ve tebliğin iç içe geçtiği bir gönül meselesi olarak değerlendirdi. Ona göre ötekisizlik, herkesin varlık sahnesindeki asli konumunu idrak ederek, karşısındakine bu hakikat gözlüğüyle yaklaşmakla mümkün olur. Bu da ferdin, ilahi isimler ve vahdet anlayışıyla barışık bir şekilde yaşamasını gerektirir.

“İslam'ın hiçbir noktasında pasiflik yoktur” diyen Özhan, ötekisizliğin hareketsizlik değil, bilakis tebliğe ve hakka şahitliğe dayanan bir bilinç hali olduğuna dikkat çekti. Kendisinin de ifade ettiği üzere, “Kesrette vahdeti görebilen kişi için öteki yoktur; zira o, karşısındakinin ilahi alemdeki saf halini idrak etmektedir.”

Fıtrat, Tebliğ ve Ferdiyet Bilinci

Konuşmanın önemli odak noktalarından biri, insanın kendi fıtratına yabancılaşmasının “ötekileşme”yi doğurduğuydu. Ahmet Özhan'a göre insan, “Elest Bezmi”ndeki sözleşmesine sadık kaldığı sürece öteki değildir. Ancak nefse tâbi olup “ben” dediğinde, ötekileşmenin zemini oluşur. Bu bağlamda, ötekisizlik çağrısı bir teslimiyet değil, aktif bir gönül seferberliğidir.

Tebliğde nezaket, muhataba göre yöntem geliştirme, ilim ve hikmetin rehberliği gibi ilkeler hatırlatıldı. Özhan, "İslam'da her şeyin bir metodolojisi vardır" diyerek bu sürecin irfani ve ahlaki boyutlarını vurguladı.

Toplumsal Eleştiri ve Vahdetin Sosyal Yansımaları

Konuşmanın ilerleyen bölümlerinde Ahmet Özhan, ötekisizlik fikrini çağın toplumsal ve siyasal meseleleriyle ilişkilendirdi. Özellikle Gazze örneği

üzerinden İslam toplumlarının estetikten, temizlikten ve sorumluluktan uzaklaşmasını eleştirerek, bu durumun yalnızca dış baskılardan değil, iç ihmal ve dağınıklıklardan kaynaklandığını belirtti.

"Yahudi mahallesine gidin, Avrupa'da mısınız sanırsınız. Mescid-i Aksa yollarında ise çöp dağlarıyla karşılaşıyorsunuz. İslam temizlik dinidir; estetik dinidir." sözleriyle bu çelişkiye dikkat çekti. Bu noktada sadece duygusal reflekslerle değil, feraset ve planlama ile hareket edilmesi gerektiğini, aksi hâlde hakikatin üzerinin örtülmesine katkı sunulmuş olunacağını ifade etti.

Tasavvufun Hakikati ve Şer'i Disiplin

Ahmet Özhan, tasavvufu İslam'dan ayrı düşünmenin büyük bir hata olduğunu belirterek, şariat disipliniyle tasavvufun iç içe olduğunu vurguladı. Mevlânâ gibi isimlerin yalnızca sözleriyle değil, yaşantılarıyla da örnek alınması gerektiğini belirten Özhan, dinin ritüellerden ibaret olmadığına dikkat çekti.

“İslam, bilgi, olgu ve eylem bütünlüğüdür. Şer’î şerif olmadan tasavvuf olmaz. Aşkı ve muhabbeti bu disiplinin içinde yaşatan insanlarda ne varsa, hakikat de oradadır.”

Sonuç Yerine: İdrak ve Şuurun Daveti

Ahmet Özhan'ın sunumu, sadece bir kavram analizi değil, çağdaş İslam düşüncesine yönelik bir çağrıyı da içinde barındırdı. Gündelik reflekslerin ötesine geçen bu konuşma, ferden hem kendisiyle hem de toplumla kurduğu ilişkiyi yeniden inşa etmeye yönelik düşünsel bir temel sundu.

Zamanın kısalığına ve hayatın geçiciliğine yaptığı atıfla konuşmasını sonlandıran Özhan, dinleyicileri gündelik alışkanlıkları aşmaya, “şuurlanarak” yaşama ve hakikate yönelmeye davet etti. Birlik Akademi'nin bu gibi içeriklerle sadece gençliğe değil, fikrî ve manevî gelişim arayışındaki her bireye hitap eden bir zemine dönüştüğü bir kez daha ortaya konmuş oldu.

Üretken Yapay Zeka: Fırsatlar ve Riskler

Emrah Aydemir

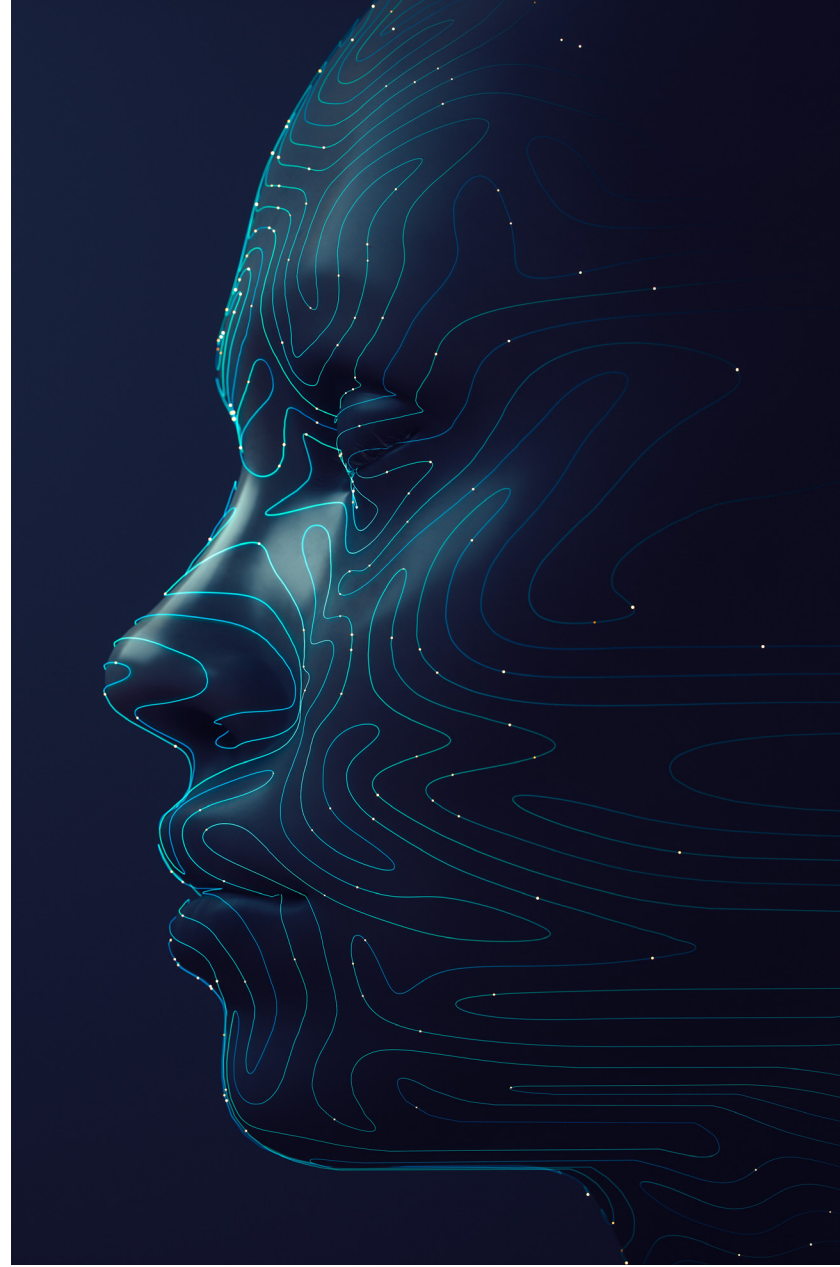
Son birkaç yıl içinde hemen hemen herkesin en çok konuştuğu konulardan biri “üretken yapay zeka” sistemleri oldu. Aslında 2022 yılına kadar yapay zeka ile ilgili çalışmalar birçok alanda kullanılıyordu fakat farkındalık bu derece yüksek değildi. Özellikle OpenAI firmasının 2022 sonunda ChatGPT adlı ürünü piyasaya çıkarmasıyla bu konu herkesin gündemine oturdu. Bu sistemler, en basit tanımıyla metin yazabilen, görsel tasarlayabilen, müzik besteleyebilen ve hatta kod yazabilen sistemler olarak kabul edilir. İnsana son derece benzer içerikler üretebilen bu yapay zeka türü artık sosyal medyadan eğitime, pazarlamadan sanata kadar pek çok alanda kendisine yer edindi. Tabii bu denli hızlı yayılmasının altında kullanıcı dostu arayüzlerinin yanı sıra şaşırtıcı yetenekleri yatıyor. Örneğin, ChatGPT çıktığı bir ay içinde 100 milyon aktif kullanıcıya erişti. Bu

durum, tarihin en hızlı büyüyen uygulaması unvanını almasını sağladı. Benzer şekilde DALL-E, MidJourney gibi araçlar basit birkaç komut sonucu sanat eseri sayılabilecek kalitede görseller oluşturabiliyor. Bu araçların çıkışı ile artık yapay zeka sadece veri analizi yapan algoritmalarından çıkıp “yaratıcı” bir yetenek de kazandığını gösteriyor. Fakat bu hızlı yükseliş beraberinde bazı soru işaretleri de oluşturdu. Özellikle “Üretken yapay zeka sistemleri insanların hayatını kolaylaştıran bir araç mı, yoksa tehlikeli sonuçlar doğurabilecek bir güç mü?” sorusu sürekli düşünülür oldu.

Üretken yapay zeka teknolojileri bu noktaya gelene kadar birçok dar kapsamlı denemelerden geçti. İlk modeller basit kurallara dayalı iken, derin öğrenme ve büyük veri devrimi ile inanılmaz dönüşümler geçirdi.

Özellikle GPT-3, Stable Diffusion ve Claude gibi modeller ile yalnızca teknik bir atılım gerçekleşmedi, aynı zamanda insan-makine etkileşimi de yeniden tanımlandı. Tabii bu teknolojinin insanlığı nereye götüreceği endişe oluşturuyor. Bu üretken yapay zeka sistemleri, ilk köklü değişimini özellikle içerik üretimi gerektiren gazetecilikte haber yazımı, pazarlamada reklam metinleri yazımı, eğitimde kişiselleştirilmiş materyal tasarımı ile gerçekleştirdi. Bu tür içerikleri saniyeler içerisinde oluşturabilir oldu. Böylece bazı haber siteleri, spor müsabakalarını yapay zeka ile yazılan otomatik raporlarla sundu; reklam ajansları müşterilerine farklı slogan varyantları üretti. Elbette bu durum, verimliliği arttıran bir unsur oldu fakat aynı zamanda “insana özgü yaratıcılığın” geleceği konusunda da endişeler oluşturdu. Bu sistemlerin aracılığıyla teknoloji bireysel ihtiyaçlara göre şekillenmeye başladı. Eğitim platformları, öğrencinin seviyesine uygun soruları anında hazırlarken; müzik uygulamaları, dinleyicinin ruh haline göre şarkı besteleri oluşturur oldu ve bu sistemler her bir bireye ona özgü metinler yazar hale geldi. Böylece yakında her kullanıcı tamamen kendisine özgü bir sanal asistan eğitecek ve ondan kişiselleştirilmiş hizmetler alacak. Fakat bu sistemler, aynı zamanda içerdiği bazı filtreler ve kısıtlamalar nedeniyle insanların dar bir bilgi ekosistemine hapsolme riskini de arttıracaktır.

Teknolojinin bu derece hızlı ilerlemesi, beraberinde kontrol mekanizmalarının yetersiz kalma riskini de getiriyor. Yani, bir yapay zeka modeli kullanıcının manipülatif bir talebini, örneğin sahte belge oluşturma gibi, kolayca yerine getirebilir. Şu an aktif olarak kullanılan yapay zeka modelleri bu tür durumlar için filtreler uyguluyor ve talebi yerine getirmiyor. Fakat farklı tarz prompt girişi ile bunlar aşılabildiği gibi, kimi yapay zeka modellerinin hiçbir etik kaygısı yok ve bunu bir övünç kaynağı olarak dile getiriyorlar. Onlar aracılığıyla bir kişinin wi-fi ağı belki de kolayca kırılabilir olacaktır. Zaten bunların yanı sıra, bu yapay zeka modellerinin ürettikleri içerikteki telif hakkı, orijinallik ve sorumluluk gibi konular halen netlik

kazanmış değil. Yapay zeka robotlarının yaptıkları eylemden ne derece sorumlu tutulacağı konuları halen bir soru işareti olarak duruyor. Bu tür belirsizlikler; yasa koyucular tarafından bu hukuki boşlukların acilen doldurulması gerektiğini gösteriyor. Aslında sonuçta üretken yapay zeka sistemlerinin geleceği, büyük ölçüde onu insanlığın nasıl yönlendireceğine göre değişecektir.

Üretken yapay zeka teknolojileri en köklü değişikliği belki de reklam ve pazarlama alanında yapacaktır. Artık markalar müşterilerine saniyeler içinde kişiselleştirilmiş reklam içerikleri üretiyor. Bu durum, pazarlama stratejilerinde devrimler yaratıyor fakat aynı zamanda tüketici manipülasyonu ve etik sınırlar konusunda da yeni tartışmalar üretecektir. Geleneksel reklamcılıkta aynı içerik milyonlarca kişiye gösterilirken, üretken yapay zeka sistemleri ile her kullanıcı için özel metin, özel görsel ve hatta özel videolar oluşturulacaktır. Tabii benzer sistemler Google gibi arama motorlarında da var fakat burada toplanan veri çok daha özel. Bu nedenle hiper-kişiselleştirme içeriyor ve dijital takip endişesini yükseltiyor. Üretken yapay zeka şirketleri, ücretsiz

kullanıcıları premium üyeliklere çekmek için stratejiler geliştiriyor. Bu sistemler, sınırlı ücretsiz versiyonlarla başlayıp daha fazla özellik için ödeme yapmaya teşvik ediyor. Hatta ödeme yapan kullanıcıları da daha üst pakete yönlendiriyor. Bunun da daha fazlasını yaparak artık reklam almaya başlayacakları da açıklandı. Böylece kullanıcı girdilerinin reklam hedefleme amacıyla üçüncü taraflarla paylaşılma durumunu yakında görebiliriz. Örneğin, bir yapay zeka asistanı kullanıcı tercihlerini öğrenerek onun adına en uygun ürünü seçip satın alma işlemini gerçekleştirebilir. Elbette bu durum, pazarlamacılar için altın değerinde bir fırsattır. Fakat aynı zamanda, tüketicilerin manipüle edilme riski de olabildiğince yüksektir.

Yapay zeka ile üretilen haberler, listeler, makaleler nedeniyle içerik kalitesinde ciddi bir düşüş ile internetin bilgi çöplüğüne dönüşme riski oluşuyor. Özellikle sağlık ve finans gibi kritik konularda bu durum daha da büyük tehlike oluşturuyor. Üretken yapay zeka, kontrolsüz kullanıldığında ciddi tehditler oluşturabilir. Sahte haberler, deepfake'ler ve kimlik avı dolandırıcılıkları toplumsal güveni zedelerken; sanat ve telif hakları konusunda belirsizlikler yaratır. Yapay zekanın önyargılı çıktıları, toplumsal eşitsizlikleri derinleştirebiliyor; aşırı kullanım ise eleştirel düşünme becerilerini köreltebilir. Özellikle seçim dönemlerinde dezenformasyonun yayılması ve kişisel verilerin kötüye kullanımı endişe verici boyutlara ulaşabilir. Bu riskler, teknolojinin etik sınırlarının acilen belirlenmesi gerektiğini gösteriyor. Üretken yapay zekanın risklerini minimize etmek için devlet düzeyinde şeffaflık ve denetim mekanizmaları içeren yasal düzenlemeler bir ihtiyaç olduğu gibi, birey düzeyinde de dijital okuryazarlık ve eleştirel düşünme becerileri güçlendirilmelidir. Böylece bireyler yapay zeka çıktılarını sorgulamayı alışkanlık haline getirecektir. Böylece bu teknolojiden güvenle yararlanabilir oluruz. Sonuç olarak şunu söylüyoruz: “Bu teknolojinin önünde durarak değil, rüzgarını arkamıza alarak güç kazanmalıyız fakat her zaman insanlık ve etik değerleri önceleyerek.”

RÖPORTAJ

Semih Ceyhan:

“Varlığın Birliği Öğretisi Bağlamında Vahdet-i Vücûd’un İslam Düşüncesindeki Yeri ve Ekberi Gelenek”

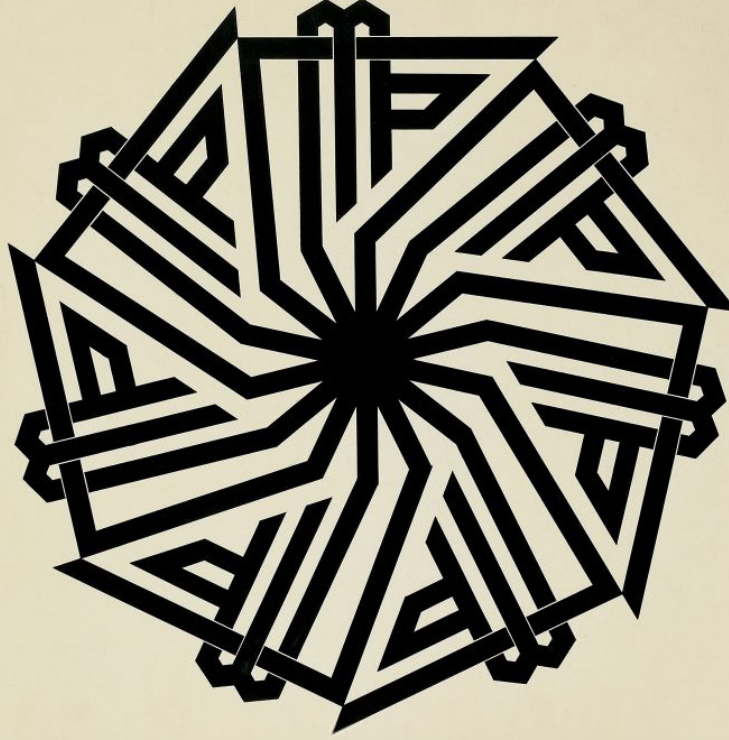
Hatice Çoban

İslam düşünce geleneğinde “birlik” fikri, yalnızca inanç sisteminin değil, aynı zamanda varlık anlayışının da merkezinde yer alır. Bu bağlamda Vahdet-i Vücûd, özellikle Ekberî gelenek üzerinden varlık, bilgi ve insan ilişkisini derinlemesine açıklayan bir metafizik zemindir. Bu söyleşimizde Prof. Dr. Semih Ceyhan ile, İbn Arabî’nin öncülüğünde şekillenen bu öğretiyi, İslam düşünce mirasındaki yerini ve çağımızda taşıdığı anlamı konuşacağız.

“Vahdet-i vücûd Tanrı-âlem-insan münasebetini en kuşatıcı biçimde formüle etmiştir.”

Vahdet-i vücud nazariyesinin İslam düşünce geleneği içerisindeki yeri nedir?

Öncelikle itiraf etmem gerekirse vahdet-i vücudu efrâdını câmi şekilde dile büründürmek oldukça zordur, hatta imkânsızdır diyebilirim. Çünkü işin tabiatı gereği varlığın sonsuzluğunun, mutlaklığının, birliğinin, tümelliğinin kuşatılması imkânsızdır.

ESER: EMİN BARIN

Bununla birlikte bir tevhid tecrübesi olarak vahdet-i vücudun dil ve tefekkür seviyesinde, tümel-tikel görünümünde açılım ve sonuçlarını anlaşılır kılan bir Ekberi literatürle karşı karşıya olduğumuz da bir vâkıdır. Bu literatürün özüne odaklanarak – anladığım kadarıyla- vahdet-i vücud doktrininin İslami düşünce mirasındaki konumuna işaretle bulunmaya çalışayım.

Evvela, ilahi bilginin nübüvvet yani peygamberlik geleneğince vazedilmiş hali olan “din” en temelde iki boyuta sahiptir. Birincisi, tevhid yani birlik telakkisi; ikincisi birliğe ulaşma yollarının pratikleri. Buna marifetullah ve mükellefiyât diyebiliriz. Bütün peygamberler insanlık tarihi boyunca “ed-dîn” olan İslam’a kendi kavim ve devirlerinin icâbâtı ve

bununla muvafık olarak kendilerine verilen bilgi uyarınca bu iki boyuta davette bulunmuşlardır. Öte yandan altını çizmek gerekir ki sorumluluklar ve pratikler anlam ve hedefini insanı tevhid bilgisine ulaştırması ölçüsünde tahakkuk ettirir. Buna göre dinin aslında, özünde birliğin idraki vardır diyebiliriz. Peygamberlere tabi olan kitlelerin içerisinde bu idraki öğretiye dönüştüren, ona sistematik bir mahiyet kazandıran bilginler, hakikat tâlipçileri ortaya çıkmıştır. Muhammedi ümmet içerisinde İslam düşünce geleneğini oluşturan dört büyük birlik bilgisi ekolünün süreklilik kaydettiği herkesin malumudur. Kelam, **Meşşai felsefe**, **İşrakilik** ve **Ekberilik**. Tevhid bilgisinin doktrinize edildiği bu ekollerin etki dalgaları şu veya bu derecede çağdaş Müslüman dünyanın sahillerine vurmaya devam etmektedir.

Bu ekoller içerisinde gerek tarihsel açıdan gerekse de kendisinden önceki birlik yaklaşımlarını içererek aşmak açısından vahdet-i vücud ekolü denilen Ekberi metafizik İslam entelektüel tarihindeki son büyük öğreti olarak karşımızda durmaktadır. Bu öğreti **İbn Arabî**'ye nispet edilmekle birlikte erken dönem sufi hatta bazı felsefi çevrelerde -kavramsal odaklanmayı bir kenara bırakarak düşünürsek- iz ve işaretlerine rastlayacağımız bir öğretimdir. **Vahdet-i vücud** etiketi İbn Arabî ve Sadreddin Konevi, Cendi, Fergani, Kaşani gibi takipçileri tarafından bir ekole adını verme anlamında üretilmiştir değildir. Tam aksine bu ekol adlandırması Selefiyyenin doktrinizasyonunu gerçekleştiren İbn Teymiyye tarafından yapılmıştır. O erken dönem sufilerine yönelik hulul ve ittihad çağrıştıran fikirlerinin İbn Arabî ve çevresi tarafından bir nazari bütünlüğe evrilmesiyle teşekkül eden fikirler manzumesine eleştirel bir etiketlemede bulunmuştur. Her etiketin içeriksel bütünlüğünü yansıtmadığını doğruluğu ve yanlışlığı bir tarafa vahdet-i vücud esasları itibarıyla üç temel ana önermeye sahiptir. Şunun altını vurgulamak gerekir ki, İbn Arabî bir düşünce üretimi, nazari bir gelenek başlatma,

felsefi bir ekol oluşturma anlamında fikirlerini kayda geçirmemiştir. Fakat o **Fütûhât-ı Mekkiyye** başta olmak tüm eserlerinde diğer nazari düşünce ekollerinin ontolojik ve epistemolojik yetersizliklerini ve sınırlılıklarını ifade ederken ve onlarla hesaplaşırken, öte yandan varlığın birliği ana fikrini dinin tüm mesailini izahta gözetirken bir filozof ve hakim söylemine de sahiptir. İbn Arabî Fütuhât'ın hemen girişinde bilgisinin sır bilgisi, yolunun **keşf yöntemi** olduğunu açıklıkla belirtir. Akli nazar ve hal müşahedesi yolunu bir açıdan içeren ama onları aşan bir yöntemdir bu ve yönteme tâbi olanlara **ehl-i keşf ve'l-vücûd** der. Bu metod hem peygamberlerin hem de onların mirasçıları muhakkik sufilerin yoludur ve bu yolla kula ilahi bilgi hakikatleri inkişaf eder. Keşf ise Efendimize (a.s.) ittiba ile kâmil bir mürşidin rehberliğinde halvet, riyazet, mücadele ve ahlaki yetkinleşmeyle ancak ve ancak tahakkuk edebilir. Bu süreçlerin sübutu ve sahihliğinin gerek ve yeter şartı, ana motivasyonu muhabbet ve aşktır. Dolayısıyla İbn Arabî'ye göre tüm bilgileri içeren tevhid hakikati verili bilgidir. **Abdullah Herevî**'nin ayet tefsiri sadedinde bir şiirinde buyurduğu gibi **"Bir'i ancak Bir birleyebilir."** Bunun dışındaki her tür tevhid aslında bir perdelemedir. Kulun bu ilahi tevhid bilgisine mahal olacak doğru eylemlerde bulunması, ahlaki pratikleri ve halleri ancak vesileler mesabesindedir. İbn Arabî'nin verili sır (hakikat) bilgisinin akli çıktılarının tertip edilmesi işini ise Sadreddin Konevi üstlenmiştir. Dolayısıyla sorunuzda geçen "vahdet-i vücud nazariyesi" tabiri bir açıdan doğru bir açıdan yanlıştır diyebilirim. Doğru kabul ettiğimizde bu nazariyenin temelde üç önermesi vardır. 1. **Varlık-kendisinin bileşenleri söz konusu olmaksızın-varlık olmaklığı açısından Hak'tır.** Yani varlık zorunlu ve mümkün, akli, hayali, hissi kategorilerine ayrılmaksızın bir'dir ve Allah Teâlâ varlıktan ibarettir. Var gibi görünen âlemdaki tüm nesneler yokluktan ibarettir. Ancak sufiler akli ve maddi nesneleri inkâr etmezler. Nesneler dünyasını bir olan Hak-Varlık'ın hallerinden ibaret olduğunu ileri sürerler 2. Yegâne Hak varlık (ahadiyyetü'l-vücûd) kendisini ilahi isimler

vasıtasıyla açılar ve çokluk gibi görünen yok-varlar (a'yân-ı sâbite) ilahi isimlerin ancak tecellilerinden ibarettir. Tecelli edilen tecelli edenden mutlak anlamda ayrılmayacağı için "varlık" birliğini asla kaybetmez. 3. Birlik ile çokluk arasında, Hakk'ın zati birliği ile âlem arasında Hak-Varlığın ilk açılımı Efendimizin (a.s.) hakikatinde, nurunda, bilgisinde gerçekleşir. Bu anlamda varlık insan mazharında kendisine gösterir ki, yegâne insan peygamber efendimizdir. O birlik hakikatinin tüm bütünselliği (külli) içerisinde tecelli ettiği mertebedir ve tüm insanlar gerek insanlıklarını gerek birlik idraklerini ancak ona tabi olarak ondan hissedar olarak elde edebilirler. Bu anlamda vahdet-i vücûd insan-ı kâmil olgusunu öğretisinin merkezinde konumlandırır. İbn Arabi ve muakkiplerinin buna göre diğer kelimeler ve meşşai metafizik ekollerinden ayrıldıkları iki ana nokta vardır diyebiliriz: Birincisi, Hak-varlığın –Hakk'ın varlığının değil- zati mübayenete (kategorik varlık farklılaşması) düşmeksizin, cevher-araz, zorunlu-mümkün varlık ikilemini derinleştirip sürdürmeksizin- bir ve tek olması, tekliğini ve birliğini her mertebede tahakkuk ettirmesi; ikincisi, birliğin ilk ve son, batın ve zahir açılardan hakikat-i Muhammediyye olarak yansımaları. Şunu açıklıkla ifade edebilirim ki, vahdet-i vücud Tanrı-ı âlem-insan münasebetini bu tevhid öğretisi ile en dinamik, en verimli, en kuşatıcı ve en yetkin biçimde formülize etmiştir. Şeyh-i Ekber İbn Arabi, sufi tecrübe ile İslami dönemde kemal ve felsefede boyutlanan eski dünyanın bilimsel ontoloji, kozmoloji ve epistemolojisini buluşturmuş, meseleleri tafsil, tashih ve tekmiil etmiştir. Varlığın bütününe ve ayrıntılarına dair hiyerarşik, kapsamlı bir doktriner meyvenin oluşması için İslam entelektüel toprağına güçlü bir tohum ekmiştir. Diğer metafizik ekollerinin eksik bıraktığı dini tecrübe ve hakikat/varlık/birlik bilgisinin karşılıklı ilişkisi, ilişkinin derinleştirilerek boyutlanması vahdet-i vücud ekolünün ortak etkinliğidir. Bu etkinlik geç dönemde vahdet-i vücud metafiziğinin güçlenmesine neden olmuştur. Zira nazar ve istidlal yolunun yetersizliği, nebevi tecrübenin tüm süreçlerinin benzerlerine velayet

yolunda yer vermesi, insan odaklılığı vahdet-i vücudu İbn Arabi sonrası –günümüz dahil- tüm sufiyenin üzerinde ittifak ettiği, itikadi, entelektüel ve kültürel bir zemin kılmıştır.

“Abdülğani Nablûsî:
“Bir dervişin görevi vahdet-i vücudu idrak etmektir.”

Vahdeti vücudun halk inançlarına, tekke ve tasavvuf kültürüne nasıl yansıdığını gözlemliyorsunuz, bu öğretinin kültürel üretimleri nasıl biçimlendirmiştir?

18. asır Kadiri şeyhi ve Ekberi mektebi müntesibi Abdülğani Nablûsî'nin “Bir dervişin görevi vahdet-i vücudu idrak etmektir.” Sözü, 19. Asır Nakşi-Müceddidi şeyhi Köstendilli Süleyman Şeyhî'nin “Tüm tasavvuf hayatı vahdet-i vücûddan ibarettir” yargısını hatırlayalım. Bu anlamda vahdet-i vücud tarikat çevrelerinde sadece bir öğreti olarak kalmamış, dervişin, tekke ehlinin tüm yaşam pratiklerini biçimlendiren kültürel bir mirasa dönüşmüştür. Hatta vahdet-i vücudun doktriner açıdan metafiziksel açıdan bir öğreti olarak işlenmesi sınırlı ve seçkin düzeyde kalmış olsa da kültürel ve estetik düzeyde tecellisi daha yaygın seviyededir. Özellikle Türk düşüncesinde, Anadolu insanının dini deneyim ve algısında, gündelik pratiklerinde ve örfünde tasavvufun inkâr edilemez bir tesiri ve sirayeti söz konusudur. Yunus Emre, Süleyman Çelebi, Eşrefoğlu, Niyazi Mısri, Bursevi, Urfalı Nabi gibi ediplerin şiirlerinde; mimari düzenlemelerdeki merkezilik ve dairesellikte, tekke adab ve erkanında, zikir ritüellerinde varlığın birliği öğretisinin temel parametrelerinin yansımalarını görmek olağandır. Mesela, Osmanlı'nın ilk müderrisi Davud-ı Kayserî'nin, ilk şeyhülislamı Molla Fenari'nin Ekberi metafiziği işleyen eserleri Osmanlı ilim zihniyetinin temellerinin atılmasında İbn Arabi öğretisinin gücünü gösterir. Hatta İsmail Hakkı Bursevi, Osmanlı Siyaset düzenini ve hiyerarşik organizasyon şemasını ilahi isimler nazariyesi, varlık mertebeleri

anlayışı etrafında izah eder. Osmanlı derviş tacı risaleleri, Mesnevi şerhçiliği –bu örnekleri çoğaltmak pekâlâ mümkündür- vahdet-i vücud fikrinin çeşitli açılımlarını rahatlıkla görebileceğimiz literatür türünü oluşturur. Öte yandan gerek tarikat dilinde gerek halk deyişlerinde uykuya dalan kimse için “vahdete çekildi, öteye mihman oldu”, tecellide tekrarın olmaması, varlıktaki değişkenliğin her daim sübut üzere olması manasında “Bu da geçer ya hu!” gibi tabirler ve tekke levhaları vahdet-i vücud içeriklerinin dildeki klişeleri haline gelmiştir.

“İbn Arabi ve vahdet-i vücûd literatürü, çağdaş dünyaya ötekisizlik, birlik ve estetik incelik ufkunu gösterir.”

Vahdet-i vücûd düşüncesi ile şekillenmiş klasik metinlerin günümüz okuyucusuna aktarımında çeviri mi şerh mi yoksa yeniden inşa mı daha işlevseldir, kültürel devamlılık açısından sizce hangi yol tercih edilmeli?

Bu üç yazım faaliyetini birini diğerine tercih ve öncelemeksizin eşzamanlı olarak gerçekleştirmek lâzım kanaatindeyim. Çünkü her bir tür kendine özgü bir işlevselliğe sahiptir ve vahdet-i vücudun etki alanlarını çoğaltacaktır. İbn Arabî'nin bütün fikirlerini cem eder mahiyetteki Fütuhât-ı Mekkiyye'si –bildiğim kadarıyla- hâlihazırda orijinalinden bütünüyle bir yabancı dile sadece Türkçe 'de tercüme edildi. Burada Ekrem Demirli hocamı büyük çeviri gayretinden ve İbn Arabî düşüncesini Türk okurlarıyla buluşturduğundan dolayı minnetle anmak kaçınılmaz.

ESER: EMİN BARIN

Her çeviri, metni anlaşılır kılmak açısından aynı zamanda bir teliftir. Buna göre çevirilerde okurun alem dünyasında zelzeleye sebebiyet vermeyecek telif mantığını önde tutmak gerekir. Öte yandan Fusus şerhleri neşredilmeye, çevrilmeye devam ediyor. Marmara İlahiyat kürsüsünden Mustafa Tahralı, merhum Selçuk Eraydın, Ercan Alkan ve Nedim Tan hocalarım Ahmed Avni Konuk şerhini titizlikle neşrettiler. Vahdet-i vücud metafiziği üzerine İlahiyat tasavvuf kürsülerinde akademik tez çalışmalarında göreceli bir artış da söz konusu. Bendeniz Anadolu Kadiriyyesinde, Nakşibendiyyesinde, Halidiyyesinde, Halvetiyyesinde vahdet-i vücud temalı tezler çalıştırmayı amaçlıyorum. Böylelikle tarikatların sadece adab-erkân sistematikleri, pratik uygulamalarıyla varlık kazanan kurumlar değil, daha önemlisi İslam düşünce geleneğine, entelektüel hayatına nasıl bir ivme kazandırdıklarının resmini de görmek göstermek istiyorum. Şuna inanıyorum ki tarikatlar en üst ve geniş ufukta bir ilim ve irfan merkezleridir. Her klasik metin kendi ait olduğu

bağlam ve düşünce refleksleri içerisinde var olur. Şerh yazımı bu bağlamı koruyarak yapılan bir yazım nevi. Fusus, Miftahu'l-gayb gibi Ekberi metafiziğin şaheserlerine kendi bağlamlarını gözeterek günümüzde de şerhlerin kaleme alınması bir temennidir. Yeniden inşa ise kavramsal birikimin, düşünsel bagajın çağdaş nesillere asli bağlam ve tematik özgünlüğe zarar vermeden modern dünyanın entelektüel problemlerine ve krizlerine çözüm kapıları aralamak için elzemdir. Neticede ifade etmem gerekir ki, İbn Arabi ve vahdet-i vücud literatürü her şeyi ötekileştiren, ötekileştirdiği oranda varlığın ve insanın anlam ve değerini kaybettiren çağdaş dünyaya ötekisizlik, birlik ve estetik incelik ufkunu gösterecek bir birikime sahiptir.

Kıymetli hocam değerli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

Rica ederim, Allah ziyadesiyle güzel işler yapabilmeyi nasib eylesin.

RÖPORTAJ

Özlem Demirel Şengül:

“Geleceğinizi Bugünden Şekillendirin”

Bilgen Ebrar Kalyoncu

Otomotiv sektöründe uzun yıllara dayanan deneyimi, Mercedes-Benz markasındaki liderlik geçmişi ve bugün yönetici koçu ve mentor kimliğiyle pek çok bireyin kariyer yolculuğuna rehberlik eden Özlem Demirel Şengül ile bir araya geldik. Kendisiyle hem kendi kariyer hikâyesini hem de genç profesyonellere ışık tutacak önerilerini konuştuk. Bilgen Ebrar Kalyoncu sordu Özlem Demirel Şengül cevapladı. Keyifli bir sohbet sizi bekliyor.

Kariyer yolculuğunuza nasıl başladınız? Özellikle otomotiv sektörünü seçmenizdeki etkili olan faktörler nelerdi?

Aslında kariyerime oldukça zorlu bir dönemde başladım. Tam 2000 krizi dönemi idi ve iş bulmak gerçekten çok zordu. O dönemde daha önce staj yapmış olmam sayesinde lojistik firmalarından mülakat davetleri alıyordum ve kariyerim lojistik sektöründe başladı.

Ancak lojistikte en çok taşımasını yaptığımız firmalar otomotiv firmalarıydı ve benim ilgim de zaten o tarafa kaymıştı.

Özellikle bir Alman firmayla çalışmak istiyordum; çünkü stajımı Almanya’da yapmıştım ve o kültüre karşı hep bir ilgim olmuştu.

Mercedes bu hayalimdeki firmalardan biriydi. O dönem hem Mercedes hem de Siemens ile görüşüyordum. İçimde güçlü bir inanç vardı: “Bu firmalardan biri olacak.” Siemens olmadı ama Mercedes’ten olumlu dönüş aldım.

İşe başladığımda kendime şu soruyu sordum: “Ben Mercedes’te ne yapacağım? Bu kadar değerli ne biliyorum ki?” Ancak çok kısa sürede işler değişti. İlk birkaç ayda şirket ekonomik kriz sebebiyle tasarruf önlemleri almıştı, hatta tuvalet kağıdının markası bile değişmişti.

Ben de tam o dönemde, görevim olmamasına rağmen hava yolu taşımacılığı maliyetleri üzerine bir projeye ilgi duydum. Fiyatları ve uygulanan ek ücretleri inceledim ve fark ettim ki şirket, farkında olmadan ekstra ücretler ödüyordu. Geliştirdiğim projeye şirkete yaklaşık bir milyon euroluk tasarruf sağladım. Bu çok büyük bir ilgi uyandırdı.

Bu proje sayesinde hem kendime olan inancımı kazandım hem de şirkette parmakla gösterilen bir çalışan oldum.

Burada şunu öğrendim: Piyasa bilgisi gerçekten çok önemli. Sadece bir firmada çalışmakla sınırlı kalırsanız bakış açınız daralıyor. Ama farklı sektörleri tanırsanız, daha geniş bir perspektifle değer yaratabiliyorsunuz.

Bugün kariyer yolculuğunun başında olan gençlere en temel tavsiyeniz ne olurdu?

Aslında birçok tavsiyem olabilir ama en temeli şu: İletişim yetkinliklerini mutlaka geliştirsinler. Çünkü iletişim, düşündüğümüzden çok daha fazla kapı açıyor. Bazen sadece “merhaba” demek bile büyük fark yaratabiliyor. Birine gönderilen e-posta, yeni bir tanışıklığın, belki de bir fırsatın başlangıcı olabiliyor. Bu yüzden gençlere en çok iletişim becerilerini güçlendirmelerini tavsiye ederim.

Değişen teknoloji ve sektör dinamikleri karşısında kariyerimizi nasıl güncel tutabiliriz?

Teknoloji inanılmaz bir hızla ilerliyor. Endüstri 4.0 dinamiklerinden söz ediyoruz; her yıl Dünya Ekonomik Forumu’nda yepyeni beceriler ve eğilimler açıklanıyor. Bu da bize şunu net bir şekilde gösteriyor: Adaptasyon yeteneği artık hayati bir beceri.

Bu yıl öne çıkan bir yetkinlik, gelecek yıl yerini bambaşka bir beceriye bırakabiliyor.

İşte bu yüzden sürekli çevik kalmak gerekiyor. O çeviklik, insanı yeni yetkinliklere taşıyor.

Bana kalırsa burada en önemli farkındalık şu: “Ben hayat boyu öğrenciyim.” Mezuniyet sadece bir okuldan olur, hayattan mezun olamazsın. Kendini sürekli geliştirmeyi, öğrenmeyi sürdürmeyi bilmek bence asıl anahtar.

Yönetici koçluğu yaparken bireylerde en sık gözlemlediğiniz kariyer hataları nelerdir?

En çok neyi görüyorum biliyor musun? Bir bölüm yöneticisi, dışarıdan bakıldığında oldukça etkileyici ve güçlü görünüyor. Ama aslında, kendisini içsel olarak çok aşağıda bir yerde konumlandırıyor. Bu durumu görmek gerçekten üzücü. Çünkü düşünüyorsun: “Sen bu değilsin. Lütfen kendine gel. Senin potansiyelin bu değil.” İşte tam da bu nedenle koçluk var. Koçluğun amacı, kişinin kendi potansiyelini ona hatırlatmak ve bu yolda birlikte yürümek.

Ben en çok insanların kendilerine hak ettikleri değeri vermediklerini gözlemliyorum. Yapabildikleri şeylerle ilgili sürekli bir şüphe yaşıyorlar. Sanki sürekli bir olumsuzluk taşıyorlar üzerlerinde. Halbuki pozitif olanı görmekte zorlanıyorlar. Daha çok negatife odaklanıyoruz ve kendimizi değersizleştirmeye eğilimliyiz. Bunu açıkça söyleyebilirim.

Etkili bir mentör-menti ilişkisi sizce nasıl kurulmalı? Genç profesyoneller mentorlarından en iyi şekilde nasıl faydalanabilir?

Bence bu çok anlamlı bir soru. Çünkü mentoru genellikle yanlış anlıyoruz. Sanki mentor CV hazırlayacak, iş bulacak, fırsatlar yaratacak biri gibi görülüyor. Oysa böyle bir dünya yok.

Gerçekte mentor; kendi deneyimleri ve perspektifiyle, mentisine yürüdüğü yolda ilham veren ve yön gösteren kişidir. Yani mentor, her şeyi senin adına yapmaz; ama sana bir yol çizebilir, farkındalık yaratabilir.

Eğer bir mentordan faydalanmak istiyorsan, önce onun geçtiği yolları anlamaya çalış. Nerelere, ne zaman adım atmış, hangi şartlarda hangi kararları vermiş? Sonra da kendine şu soruyu sor: “Bugün, bu koşullarda ben ne yapabilirim?” Bu sorunun cevabı zaten zamanla ve biraz da sessizlik içinde gelir. Yeter ki içe dönmeyi unutma.

Sizi bugün hâlâ motive eden, yolunuzu aydınlatan bir hayat ilkeniz var mı?

Benim annem ve babam öğretmen. İkisi de sınıf öğretmeni ve çok idealist insanlar. Köy öğretmeni olarak mesleklerine başlamışlar ve yıllar boyunca pek çok çocuk ve genç yetiştirmişler. Onlardan hep şunu öğrendim: fayda sağlamak çok değerli bir şeydir.

Bu nedenle benim hayatımdaki en büyük anlam arayışı da fayda sağlamak üzerine kurulu. Bu bazen genç bir arkadaşla, bazen bir yöneticiyle, bazen bir çalışanla olabilir; hatta profesyonel bağlam dışında, birebir ilişkilerde bile geçerli.

Fayda sağlamak benim için temel bir değer. Bu yüzden açıkça söyleyebilirim: beni motive eden en önemli ilkem, faydalı olabilmek.

Son olarak, kariyerlerinde sağlam adımlarla ilerlemek isteyen gençler için tek bir cümle ile verebileceğiniz altın öğüt nedir?

Harekete geçin, ataletten kurtulun ve harekete geçin.

Bir Tatlı Huzur: Tenezzüh Treni

Ali Alphan Batman

Bugün, İstanbul'un gürültüsünden kaçıp birkaç saatliğine de olsa sakinliğe ve huzura sığınmak isteyenler için Sapanca, popüler bir kaçış noktası hâline gelmiş durumda. "Bir buçuk saat mesafede" ve "İstanbul'a yakın ama bambaşka bir dünya" gibi ifadeler, adeta bugünün stresli yaşamından kaçanların Sapanca'yı yeniden keşfi gibi. Ancak, bir zamanlar bu yolculuklar çok daha farklı biçimlerde yapılırdı, ama yine de aynı amaçla.

1930'lu yıllarda, halkın dinlenmesi ve rahatlaması için TCDD tarafından İstanbul Haydarpaşa İstasyonu'ndan Sapanca'ya tenezzüh seferleri başlatılmıştı. Bugünkü gezinti turları gibi, o zamanlar da şehir halkı, yaşamın ağırlığından ve sanayinin gürültüsünden bir süreliğine uzaklaşmak için bu trenlere binip huzurun peşinden giderdi. Ekonomik fiyatlarla düzenlenen bu trenler, bir kaçış ve rahatlama fırsatı sunuyor, insanların ruhuna dokunuyordu. Bu yolculuklar, sadece birer ulaşım aracı olmaktan

çok daha fazlasıydı; o yıllarda insanlar, bu trenlere binmekle, bir anlamda zihinsel ve fiziksel olarak arınma fırsatını buluyorlardı.

Sapanca Gölü'nün etrafını saran yemyeşil doğa, taze meyveleri, dingin havası, sonrasında Adapazarı'nın serin gölgelik mesireleri; her adımda yeni bir güzellik sunan bu bölge, adeta "şehrin dışında bir cennet" gibiydi. Bugün dahi, İstanbul'un stresinden bunalanlar için bir kaçış noktası olmayı sürdüren bu yer, geçmişte de aynı işlevi görmekteydi. O yıllarda da insanlar, haftanın yorgunluğundan kurtulmak için buralara akın ederdi. Bir "tenezzüh" amacıyla yola çıkanlar, birkaç saat sonra adeta bir başka dünyada bulurlardı kendilerini.

İstanbul'dan Sapanca'ya, ardından da Adapazarı'na uzanan tren seferleri, halk arasında büyük ilgi gördü. O yıllarda, gazetelerde sıkça "Sapanca İstanbul'un sayfiyesi olacak" gibi başlıklar yer alırdı.

Dönemin gazeteleri, adeta bir tatil beldesi olarak tanıttığı Sapanca'yı, şehri terk edip oraya giden yolcuların ruhuna iyi gelen bir vaha olarak resmediyordu. Tenezzüh trenlerinin seferleri, kısa sürede o kadar popülerleşmişti ki, talebi karşılamak amacıyla seferler sıklaştırılmıştı. İstanbullular için bu tren yolculukları, sadece bir ulaşım değil, aynı zamanda bir yaşam biçimi halini almıştı.

"Sapanca gölünün müstesna güzelliğini anlatmak kabil değildir. Ancak, bu güzelliği yakından görerek, yazın, onun ılık ve temiz sularına dalarak anlamak kabildir. Tabiatın bu emsalsiz güzelliği karşısında ıztıraplar unutulur, hastalar iyileşir, en haşin ruhlar bile vecde gelir..." [Akşam, 1937]

O dönem halkı, meyve sepetleriyle istasyonlarda bekleyen köylülerden Sapanca elması ["Lüle taşından gerdanlığa gücüm yetmemiş / Sana Sapanca'dan bir sepet elma almışım."] başta olmak üzere, taze kayısı, armut alırken, trenin camlarından dışarıyı izleyerek bir anlamda şehrin telaşından uzaklaşıyordu. Sapanca, sadece doğal güzellikleriyle değil, aynı zamanda sakin havası ve köy hayatının sadeliğiyle de bir huzur noktasıydı. Hangi yöne giderseniz gidin, trenin geçtiği her nokta, bir başka huzur vaadiyle doluydu.

Ancak zamanla bu güzel tren seferleri, dünya savaşının gölgesinde sona erdi. 1940'lardan itibaren, o yılların gezinti kültürünü taşıyan tenezzüh trenlerinin seferleri durduruldu. O dönemde yaşamı bir süreliğine etkileyen savaş, insanların günlük yaşamına olduğu kadar, bu tür küçük mutlulukları da unutturmuştu. Ancak, o trenlerle yapılan yolculuklar, o dönemi yaşamış olanların belleğinde hâlâ bir huzur simgesi olarak kaldı.

Tenezzüh trenleriyle "bir tatlı huzur almaya" geline o kısa keyifli yıllar... Bu trenler, sadece birer hatıra değil, aynı zamanda şehri terk etmek, gönlü dinlendirmek ve doğal güzelliklere açılmak için bir araçtı.

Bugün o eski zamanları hatırlamak ve aynı huzuru bir kez daha tatmak, belki de bir kaçış değil bir arayıştır.

<https://t54.com.tr/makale/23426881/muharrem-dayanc/iyi-gunde-de-kotu-gunde-de-adapazari>
<https://www.kocaeligazetesi.com.tr/makale/23144805/muzeyyen-unal/tenezzuh-trenleri>
<https://www.sapanca.info/sapanca-tenezzuh-trenleri/>
<https://kentvedemiryolu.com/sapanca-tenezzuh-trenleri/>
<https://cansaati.org/2017/01/27/tenezzuh-treninin-gelisine-hazirlanmak/>
<https://medyabar.com/haber/2699555/125-yillik-adapazari-gari-ve-treninin-hikayesi>
<https://www.gzt.com/nihayet/sark-ekspresi-3545149>

RÖPORTAJ
Sezai Küçük:

“Düşünce Dünyamızda Hz. Mevlâna”

Zeynep Taşkın

Bu söyleşide tasavvuf geleneğimizin önemli temsilcilerinden biri olan Hz. Mevlâna'nın İslam medeniyetindeki yerini ve düşüncesini, Kur'an ve sünnet merkezli çağrısını, bizlere miras bırakmış olduğu önemli eseri Mesnevî'yi Prof. Dr. Sezai Küçük'ün ilmi birikimiyle konuştuk. Hz. Mevlâna'nın bir hoşgörü figürü değil, İslam'ın özüne çağıran bir arif, bir mürşid olduğunu vurgulayan bu röportaj; okuyucuyu hem geçmişle hem de bugünün sorunlarıyla yüzleştiren bir tefekkür yolculuğuna davet ediyor.

Hz. Mevlana'yı doğru tanıyor muyuz?

Hz. Mevlâna'yı, yani bir ârifi, âlimi tanımanın en önemli yolu, **eserlerine müracaat etmektir**. Bununla birlikte onun hakkında söylenenler ve yazılanlar da bir müracaat kapısı olabilir. Ama en güzeli, **kendi eserlerinden okumak ve faydalanmak anlamaya çalışmaktır**. Hz. Mevlana hakkında günümüze kadar

onu anlatan İslam tefekkür ve medeniyeti içindeki yerine dair onu bize tanıtan yüzlerce eser yazılmıştır. Bu eserlere müracaat ettiğimizde onu çok daha iyi tanıyabiliriz. Hz. Mevlana her şeyden önce bir sufi bir bu tasavvuf bir Hak velisidir.

Onu bir mutasavvıf olma özelliği dışında anlamaya çalışır veya değerlendirirsek, bırakmış olduğu mirası tam anlayamayız. Çünkü Mevlana tasavvufun diliyle arifin lisanıyla konuşmuştur.

“Yanlış yerde ararsak,
doğruyu bulamayız.”

Mesela bir fakih değildir. Hz. Mevlana İslami ilimlerde en üst seviyede tahsil görmüştür hatta kendisinden sonra yazılan bazı fıkıh tabakat eserlerinde ismi de zikredilir ancak o eserlerini bir fakih olarak tertib etmemiştir.

Belki de en çok düşülen yanlışlardan bir tanesi budur. Hz. Mevlâna'yı bazıları bir **fakih gözlüğüyle** okumaya çalışıyor.

Bazıları Hz. Mevlâna'yı başka bir gözlükle okumaya çalıştığında, tabii ki **aradığını yanlış yerde aradığı için bulamıyor.** Bu durum **Nasreddin Hoca'nın bir fıkrasına benziyor:** Nasreddin Hoca yüzüğünü kaybetmiş derler, samanlıkta kaybetmiş fakat dışarıda arıyormuş. Onu bu şekilde görenler: "Hocam, ne yapıyorsun?" diye sormuşlar. Hoca da yüzüğünü kaybettiğini söylemiş. **"Yüzüğümü kaybettim, onu arıyorum."** demiş. "Hocam, yüzüğü nerede kaybettiniz?" dediklerinde "Samanlıkta kaybettim." Diye cevap vermiş. "E hocam, o zaman neden orada aramıyorsun?" dediklerinde Hoca demiş ki: **"Samanlık çok karanlık, burası daha aydınlık."**

Öncelikle Hz. Mevlana bir hak aşığıdır. Şâir ve mütefekkir Muhammed İkbal, bu hakikati temsîlî bir üslûpla ne güzel ifade eder:

*"Bir gece, kütüphanemde bir güvenin, pervâneye (ışık etrafında dönen kelebeğe) şöyle dediğini duydum:
«-İbn-i Sînâ'nın kitapları içine yerleştirdim. Fârâbî'nin eserlerini gördüm. (Onların satırlarını kemirip durdum. Fakat) bu hayatın felsefesini bir türlü anlayamadım. Bir güneşim yok ki, günlerimi aydınlatsın...»"*

*Güvenin bu feryâdına mukâbil, yarı yanmış pervânelerin şu güzel ve ince cevâbını hiçbir kitapta bulamazsın:
«-Bak!» dedi güveye; «Ben bu aşk için kanatlarımı yaktım. Hayatı daha canlı kılan, muhabbetle çirpiniştir; hayatı kanatlandıran da aşk ateşiyle yanıştır!...»"*

Onun için Hz. Mevlâna'yı iyi tanımak demek öncelikle Hz. Mevlâna'nın, İslâm'ın irfan cihetinin bir temsilcisi olduğunu yani bir arif olduğunu öncelikle göz önünde bulundurarak bir ârif, bir mutasavvıfın, bir hak velisinin, bir Hak dostunun hususiyetlerini

taşıdığını bilerek onu anlamaya çalışmak demektir. Bu, aynı zamanda beraberinde, tabii, **onun dilini de konuşma dilini de anlamak** anlamına gelir.

Buradan yola çıkıldığında, **Hz. Mevlâna'yı, Mesnevî'sini, diğer eserlerini, sözlerini anlamak bir anlam ifade etmiş olur.** Yoksa tamamıyla yanlış anlaşılır. Bu bağlamda **Hz. Mevlâna: Bir ârifdir, bir mutasavvıftır.**

"Mum olmak kolay değil. Işık saçmak için, önce yanmak gerek." diyen Mevlana'nın zaten hayat hikâyesi de bunu gösterir. Şu üç kelimedir benim hayatımın özeti der Mevlana: 'Hamdım piştim yandım'. Yani **Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat** yolculuğundan geçmiş olan Mevlana bu yolculuktan dönünce **insanlığa Kur'ân'ın, Hz. Peygamberin bırakmış olduğu ilâhî mesajı taşımıştır** tabii **kendi lisânı ve dili ile...**

Çünkü Hz. Mevlâna'nın da kendini tarif eden şu ifadesi aslında her şeyi izah ediyor:

"Cânım bedenimde oldukça Kuran'ın kölesiyim, Muhammed-i Muhtar'ın yolunun toprağıyım. Biri, sözlerimden, bundan başka bir söz naklederse, Ben nakleden de o sözden de şikâyetçiyim."

Mevlânâ bu rubâisiyle Kur'ân-ı Kerim'e bağlılığının yanında Hz. Peygamber'e karşı sevgisini de açık ilan etmektedir. Dahası Eflakî'nin naklettiği şu örnekte olduğu gibi hayatının her anını Hz. Peygambere ittabaya hasretmiştir. Mevlânâ daima şeyh Muhammed Hâdim'e: "Bu gün evde bir şey var mı?" diye sorardı. Eğer şeyh Muhammed "Hayır efendim, hiçbir şey yok." Derse sevinir, şükürler ederdi. deyince, ellerini açarak: "Allah'a şükürler olsun, bugün evimiz Peygamber evine benziyor." derdi.

Hz. Mevlâna bu mânâda ancak bu şekilde tanınır, bilinir ve doğru okunmuş olur.

Onu tanımak bize ne kazandırır diye de sorulabilir. Hz. Mevlâna gibi ârifleri tanımak, mutasavvıfları, Hak dostlarını, velîleri tanımak ne kazandırır? Şunu kazandırır bizlere.

Bizler, Dîn-i Mübîn-i İslâm'ın mensupları Müslümanlar olarak tabii ki belli vazife ve vecibelerle, belli ödevlerle yükümlüyüz. Bunları yerine getirirken bizlere bu mânâda Kur'ân'ın rehberliği, Peygamber'in örnekliği, yine aynı şekilde mübelliğ sıfatıyla ilettiği, yol gösterdiği hususlar, istikametimizi tayin etmektedir. Bir de bunu bizlere o iki mirası (Kuran ve sünnet) nakleden âlimler ve âriflerin anlatım dili ve lisanı, bazen milletlere göre, bazen mekâna göre, bazen zamana göre de izah, şerh, tefsiri bizlere İslâmı anlama ve yaşama kolaylığı ve yöntemini gösterir.

Mezhepler nasıl ki bu hususta bir fıkhi bir yöntem tercihi ise Hz. Mevlana gibi ârifler de manevi dünyamızın yani fikh-ı batınımızın tezyinini ortaya koyan rehberlerdir.

Hz. Mevlâna hem kendi zamanına hem de kendi zamanından sonraki çağlara bu mânâda, bir ârif, bir âlim, bir zâhid olarak Kur'ân'dan ve Peygamber'den anladıklarını anlatmaya çalışmıştır.

Evet, birçok kimse bu vazifeyi yerine getirmiştir ama Hz. Mevlâna'nın kullandığı üslûptur, anlatım tarzıdır farklı olmuş hep dikkat çekmiştir. Bu dikkat sebebiyle de Hz. Mevlâna'nın bize bırakmış olduğu miras, insanları Dîn-i Mübîn-i İslâm'ın yolunda, Kur'ân'ın izinde, Hz. Peygamber'in muhabbetinde irşad etmiştir.

“İnsan, Mesnevî’de kendini bulur, yaratılış gayesini anlar, bilir.”

Gelenek mesneviye çok önem vermiş bunun altında yatan sebep nedir?

Hz. Mevlâna, her insanın bir vazifesi vardır **düşüncesini taşır**. Allah insanı eşref-i mahluk, ahsen-i takvim ve halife olarak yaratmıştır. Özellikle Müslümanların “tebliğ” gibi bir vazifesi vardır. Eliyle, diliyle, kalbiyle hayra yön vermek, hayırda teşvik etmek ve yarışmak her müslümanın vazifesidir. Hz. Mevlâna ve onun gibi ârifler, bunu kapsayıcı ve bütün zamanlara ulaşan vazifeyi gerek bıraktıkları eserleri gerekse yaşantılarıyla en güzel bir biçimde ifâ etmişlerdir.

Hz. Mevlâna’nın birçok eseri vardır bunlardan en önemlisi ise **Mesnevi** ismini vermiş olduğu eseridir.

Şiir tarzında yazılmış yaklaşık 26000 beyitten oluşan bu eser İslam kültür ve medeniyetinin en önemli miraslarından biridir.

Bu eserinde Hz. Mevlana Kur’an ve sünnet temelinde insan ve insana dair insanı i-İnsan-ı Kamil yapacak Mû'min-i Kamil yapacak hususiyetleri anlatmıştır. **Mesnevî, bir mürşid kitaptır.** Mürşid kitaptan kastedilen şey ise **insanların zaman üstü ihtiyaçları bağlamında onlara yol göstermesidir.**

“Kur’ân’ın tefsiri” ve “Allah âşıklarının kitabı” olarak da nitelendirilen Mesnevî, Mevlâna’ya göre hakîkate ulaşma ve yakîn sırlarını açma hususunda din temellerinin, temellerinin temelidir. İşte Mevlâna bu amaç doğrultusunda hikmetli sözleri ve gizli sırları açarken sıkça hikâyelere başvurur; bu hikayelerin arasında başka bir konuya girer, sonra tekrar başladığı hikayeye geri dönerek öğütler içeren beyitleri sıralar; bununla da yetinmez, Âyet ve Hadis-i şeriflerden delil getirerek vermeye çalıştığı fikirlerin iyice anlaşılmasını amaçlar. Bütün bunlarla birlikte Mesnevî’yi anlamının öyle kolay olmadığını da belirten Mevlâna, eserini “vahdet dükkânı” olarak nitelendirir ve okuyanlara şöyle der:

Bu kitap, masal diyene masaldır; fakat bu kitapta halini gören, bu kitap vasıtasıyla kendini tanıyan, anlayan da er kişidir.

Mesnevî, Nil ırmağının suyudur; Kıptiye kan görünür, ama Musa kavmine sudur.

Bu sözün (Mesnevî’nin) düşmanı, gözüme cehennemde tepe taklak olmuş bir halde görünüyor.

Mesnevî, insanı, yaratılışını, nereden geldiğini, yolculuğun ne olduğunu, yolculuğun nereye gittiğini bize anlatan; bu bağlamda buna dair kendine mahsus bir metod ve üslûp kullanan bir kitaptır.

Evliyâullahın içinden tasavvufî güzellik ve prensipleri ifadelere dökenler olmuştur, ancak bunların asıl ifadeleri dâima tatbikatlarında kendisini göstermiştir.

Hazret-i Mevlânâ da bu tatbikatları almış ve söz peteği içinde bizlere sunmuştur.

Onun büyüklüğü ve diriliği, buradan gelmektedir. Onun yüzyıllardır dilden dile, gönülden gönüle akseden beyitleri, mânevî şahsiyetinden ve tasavvufi derinliğinden ve Allah dostlarının sözcüsü olmasından kaynaklanmaktadır.

Hazret-i Mevlânâ eseri Mesnevi içindir ki;

“Mesnevî, temizlenmiş kişiler için gönüllere şifadır. Hüzünleri giderir. Kur’ân’ı açıkça anlamaya yardım eder. Huyları güzelleştirir. Mesnevî îmanlılara şifa, îmansızlara ziyanlıktır. Mesnevî, hakikate ulaşmak ve Allah’ın sırlarına âgâh olmak, akıl erdirmek isteyenler için bir yoldur. Allah’ın en büyük şaşmaz şerîati, hakikate giden nûrlu yoludur.”

Altı defterden, altı ciltten, yaklaşık yirmi altı bin beyitten oluşan bu eser, insanın varlık serüvenidir. İnsan-ı kâmil olma yolundaki işaretlerdir. İnsanın kendi enfûsî ve âfâkî anlamda problemlerinin reçetesi, çözüm yollarıdır.

Usûl ve üslûp, bir mutasavvıfın tercih etmiş olduğu bir usûl ve üslûptur. Hz. Mevlânâ’nın burada kullanmış olduğu, kadîm tasavvuf geleneğinin kendisine kadar intikal etmiş ve kendisinin de bir ârif, bir velî olarak ilhamî anlamda Hakk’tan gönlüne tecelli edenlerle birlikte yoğurmuş olduğu ve bize takdim etmiş olduğu bir eserdir.

İnsan, Mesnevî’de kendini bulur, yaratılış gayesini anlar, kendini bilir. Ama Hz. Mevlana bunu metaforik bir anlatımla dile getirmiştir. Meselâ, Ney’in üzerinden anlatır yaratılış gayesini, fakat herkes bilir ki orada anlattığı şey Ney’in hikâyesi değil, insanın kendi hikâyesidir.

Mevlana’nın diğer eserleri de tabii ki **Mesnevî’den ayrı düşünülmemelidir. Mecâlis-i Seba’sı** yani vaaz üslûbuyla insanlara anlattığı, Kur’ân’ın

âyetlerinin tefsiri, hadislerin şerhi bağlamındayine aynı şekilde **Fîhi Mâ Fih**’i, Hz. Mevlânâ’nın diğer eseri **Rubâiyyât**’ı, yani eserlerinin her biri, **Dîvân-ı Şems** veya **Dîvân-ı Kebîr**, bütün bu mânâda Hz. Mevlânâ’nın **anlatmak istediği, insanlara bırakmak istediği mesajı** çeşitli boyutlarda ifade eden eserleridir.

Bu eserler iyi okunduğunda, gönülle ve muhabbetle okunduğunda, insanlar için Kur’ân’ı anlamada, Hz. Peygamber’in yolundan gitmede, takvâ ehli olmada, insan-ı kâmil olma yolculuğunda bir rehberdir diye rahat bir şekilde söyleyebiliriz.

“Hz. Mevlânâ’nın sözleri Kur’ân’ın tefsiridir; Hz. Peygamber’in üsve-i hasene ahlâkının anlatımıdır.”

Hz. Mevlânâ insanlığı neye davet eder, bir Müslümanın Hz. Mevlana’dan öğrenmesi gereken şey nedir?

Hz. Mevlânâ, insanlığı İslâm’a davet eder. **Birinci madde budur.** Onun yolu kur’ân ve sünnet yoludur.

Sevgiliye can vermek de işimiz, gücümüz. Bizim kafilemizin başı, yol göstereni Hz. Muhammed Mustafâdır.

Hz. Mevlânâ, insanlığı hümanizme davet etmez. **Hz. Mevlânâ’yı yanlış anlamak işte burada başlıyor zaten.** İnsanlığı hoşgörüye, affediciliğe davet ettiği söylenir; tabii ki Müslüman yeri gelir hoşgörür, Müslüman yeri gelir affeder. Ama Hz. Mevlânâ’nın hoşgörüsü, affediciliği, **insanın fitratını tanıma noktasından gelen bir hoşgörü ve affediciliktir.** Bu, Hz. Peygamber’de de vardır. Bu, diğer bütün Müslüman âlimlerde, âriflerde mevcuttur. Ama Hz. Mevlânâ insanı ne olursa olsun seven, insanı ne olursa olsun hoş gören bir zât değildir. **İsmi Celâleddin’dir. Yani isminde Allahüteâlâ’nın Celal sıfatı vardır Cemal sıfatı değil.** İslâm’ın hoş görmediği, Kur’ân’ın hoş görmediği, Hz. Peygamber’in hoş görmediği

hiçbir şeyi Hz. Mevlâna'nın da hoş görmesi mümkün değildir. Bu, bütün Müslüman âlimler ve ârifler için geçerli bir husustur.

Hiz. Mevlâna'nın daveti, üsve-i hasene olan Hiz. Peygamber'in güzel ahlâkını yaşama yolunda, bütün Müslümanları, bütün insanlığı bu hakikate davettir.

Eserlerinde, şiirlerinde, hikâyelerinde, anlatımında bundan başka bir şey aranmaz. Bazen Hiz. Mevlâna'nın eserlerinden bir cümle cımbızla çekilip, ayrıştırılarak, o cümle üzerinden Hiz. Mevlâna anlatılmaya çalışılır ki **bu çok yanlış bir usûl ve üslûptur.**

Hiz. Mevlâna fikirlerinin tamamı etrafında değerlendirilmesi gereken bir zâttır. Bunu da Mesnevî'deki anlatımlarından görebiliriz. Yani **Mesnevî, Keşşâfü'l-Kur'ân'dır.** Yani Kur'ân'ın hakikatlerini ve sırlarını ortaya koyan bir kitaptır. Mesnevî, saykalü'l-ervâhtır yani insanın ruhunu temizleyen, saflaştıran bir eserdir. Mesnevî'de kullanılan hadis-i şerifler, âyetlerin tefsiri, kelâm-ı kibâr, evliyâullahın, ulemânın, sahâbe-i kirâmın hâlleri, sözleri, bütün bu mânâyâ, yani bu maksadı gerçekleştirmek için kullanılmıştır.

Hiz. Mevlâna'nın sözleri Kur'ân'ın tefsiridir. Yine aynı şekilde, Hiz. Mevlâna'nın sözleri, Hiz. Peygamber'in üsve-i hasene ahlâkının anlatımıdır demiştik. Bunu gerçekleştirmek için Hiz. Mevlâna'nın bırakmış olduğu Mesnevî mirasını, tarihimizde nice önemli isimler, Mesnevîhânlık geleneğiyle birlikte yerine getirmişlerdir. Yani eserlerinde Hiz. Mevlâna ne demek istemiş, neyi murâd etmiş, neyi anlatmış, bunu zamana, zemine göre izah etmişlerdir. Hiz. Peygamber bir hadisinde şöyle buyurur: *"İnsanlara anlayacakları dil ve lisanla konuşunuz."* İşte Mesnevîhânlar da zaman içerisinde, Hiz. Mevlâna'nın maksadı ve murâdı neyse onu; muhatapların anlayacağı dil ve seviyede anlatmaya çalışmışlardır.

Osmanlı kültürü içerisinde Mesnevîhânlık geleneği, "Mesnevîhânlık müessesesi" adıyla yer edinmiştir.

Hatta son iki yüzyıl içerisinde bizatihi Dârü'l-Mesnevîler açılmış, buralarda Mesnevîler okunmuştur. Örnek olarak, Fatih Camii'nde ve İstanbul'daki diğer bazı camilerde, ismi bilinen Tâhirü'l-Mevlevî'ler başta olmak üzere nice büyük zâtlar; Hoca Hüsameddin Efendiler, Murat Mollalar, buralarda Mesnevî dersi vermişlerdir.

Günümüzde de Mesnevî'yi insanın kendini bilmesi, tanınması; Kur'ân'ı ve kendi Peygamberini tanınması yolunda bir eser olarak anlamak lâzımdır. Hiz. Mevlâna da bu yolda vazifesini yerine getirmiştir; aşk ile, muhabbet ile. Burada bir nokta önemlidir: Hiz. Mevlâna denildiğinde en çok dile getirilen hususiyetlerinden biri, bu işi aşk ile, muhabbet ile yapmış olmasıdır. Hatta bugün, Hiz. Mevlâna dergâhına gidildiğinde kapısında şu yazı yer alır: "Burası âşıkların mekânıdır. Kim buraya nâkıs gelirse, tamam döner." Yani aşktan kasıt, Allah'a olan kulluğun, Peygamber'e olan tâbiyetin gerçekten samimi, özden, takvâ ve ihlâs ile yerine getirilmesidir. Hiz. Mevlâna, bunu en güzel şekilde anlatmıştır.

Bizlere zaman ayırdığı, samimi ve derinlikli cevaplarıyla Hiz. Mevlâna'nın düşünce dünyasını anlamamıza katkı sunduğu için Prof. Dr. Sezai KÜÇÜK hocamıza içtenlikle teşekkür ederiz.

Fayda Maksimizasyonunu Anlamak: İktisat/Finansın Ahlâktan Kopuşu

M. Beşir Çalışkan

İktisat bilimi, insanları birer homo economicus olarak görmüş ve özelliklerini tanımlamıştır. Buna göre insan; fayda maksimizasyonunu hedefleyen ve bu doğrultuda rasyonel seçimler yapan bir bireydir. Her ne kadar bu kabullere itirazlar geliştirilmiş olsa da bu tanımlamanın etkisini sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Tarih boyunca toplumların bu insanlardan oluştuğu iddia edilmemektedir. İktisat bilimi, modern kapitalizmin doğuşuyla yaşanan dönüşümün ardından yeni sistemin işlevselliğini sağlamak adına homo economicus'a ihtiyaç duymuştur. Kökeni itibarıyla klasik bir ahlâk anlayışına dayanan fayda maksimizasyonu amacının iktisat/finansı ahlâk zemininden nasıl kopardığını anlamak gerekmektedir. Böylelikle iktisadi davranışların yeniden ahlâk düzlemine çekilme imkânı sağlanmış olacaktır.

Hazcı/faydacı anlayış, köken itibarıyla antik dönemlere kadar uzanmaktadır. Söz konusu dönemlerde farklı temsilcileri bulunmakla birlikte Epikür ön plana çıkmaktadır. Epikürcü haz anlayışının özeti ise elemlerden kaçınmak olarak ifade edilebilir. Yani bu anlayış, sürekli haz peşinde koşup onu elde etmektense, mümkün mertebe hazlardan uzak bir hayat yaşayarak tadılmış hazlara tekrar erişilemediğinde yaşanacak elemin önüne geçmeye çalışır. Bir ziyafet sofrasında lezzetli ve çeşitli yemekler yemek yerine ekmek ve peynir tercih edilir. Çünkü o sofrada yediğin yiyeceklerin vereceği hazdansa, o yemeklere bir daha erişemeyecek olmanın elemi insanlar tarafından daha yoğun bir şekilde yaşanır. Tam manasıyla “bir lokma, bir hırka” anlayışı olmasa da şeklen benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak 18. yüzyılın ikinci yarısında, kapitalizmin

serpilmeye başladığı dönemde yaşayan İngiliz Jeremy Bentham, hazcı/faydacı anlayışın yönünü tamamen faydaların elde edilmesine yöneltmiştir. İnsanların birbirleriyle amansız bir piyasa rekabetine girmesi, hayatlarını sermaye birikimine adanması ya da meta tüketimini artırması için böyle bir arka plana ihtiyaç duyulduğu aşîkârdır. İnsanların zihni dönüşümü bu anlayışın yaygınlaştırılmasıyla gerçekleşmiştir.

Kapitalizmin varlığını sürdürmesinde gerekli olan sermayedar ve tüketici için faydayı hayatın merkezine almak yeterli olacaktır. Lakin iktisat bilimi bununla sınırlı kalmayacaktır. Fayda, nihayetinde soyut bir şey olması nedeniyle iktisadi teorilerin “bilim” üretme çabalarının önünde bir engel olarak bulunmaktadır. Bu noktada devreye Stanley Jevons, Carl Menger ve Leon Walras isimli iktisatçılar girmiş ve 19. yüzyılın ikinci yarısında marjinalist devrimi gerçekleştirmişlerdir. Buna göre fayda, son birim tüketim veya üretim üzerinden hesaplanarak marjinal değeri tespit edilecektir. Böylelikle fayda maksimizasyonunun matematiksel ifadesi mümkün olmuş ve iktisat bilimi önemli bir yükten kurtulmuştur. Artık iktisatçılar

için önemli olan şey, faydanın ne olduğu veya nasıl elde edildiği değil, hesaplanabilirliğidir. Dolayısıyla fayda maksimizasyonunu başarmış bir birey, homo economicus olarak sistemdeki görevini yerine getirmiş ve iktisat biliminin teorilerini gerçekleştirmiş bir aktör olarak görülecektir.

Kısaca anlatılan bu süreç, yüzyıllar içinde yaşanan bir dönüşümdür. Ancak iktisat bilimini bugün matematiksel ifadeler ve sayılara indirgeyen kırılmalar da aslında buralardır. İktisat bilimi için önemli olan tek şey, sayısal başarılarıdır. Bunun nasıl gerçekleşeceği veya hangi bedellerin ödeneceği önemli değildir. Klasik bir ahlâk anlayışından yola çıkılarak ahlâkın ekonomik hayattaki zemini buharlaştırılmıştır. Bunun farklı yansımalarını hayatımızda tecrübe etmekteyiz. Finansal okuryazarlık eğitimleri de nihayetinde fayda maksimizasyonunu artırmaya yönelik bir girişimdir. Finansal kapitalizmin hâkim olduğu günümüzde ekonomik hayatımızı bu bilgiler olmadan sürdürmek de zor olacaktır. Ancak arayışımız, iktisadi davranışlarımızı ahlâk düzlemine oturtturarak dünya ve ahiret saadetini sağlamaktır.

R Ö P O R T A J

Sait Başer:

“Taklid ve Anlama”

Ahmet Yusuf Cengiz

Samiha Ayverdi’nin “hayattaki en mühim mesele tevhid düğümünü çözebilmektir” sözünden yola çıkarak, sizce bu düğümü çözmenin ilk adımı nedir?

Şimdi tevhid kavramını dini literatürdeki mesela kelimadaki tevhid veya fıkhıdaki tevhid gibi görürsek eksik olur. Tevhid, aslında fizik ve metafizik yönüyle bütün varlık demek. Oku emri aslında tevhid et demek. Yani Kur’an-ı Kerim’in ilk emri “oku”, Mesnevi’nin de ilk sözü “dinle”. İkisi de aynı şeyi söylüyor. Anla diyor. Anlayınca ne olacak? “Toplumsal aklı anlamak”ta anlamın tarifini şöyle yaptım. Oluşumuyla çokluğun birleştirilmesi. Çünkü anlamlar komşudurlar birbirleriyle. Birbirlerine geçiş yaparlar. Anlam dünyası ad verirken çoğalır ama toplanıp idrak edilirken birleşir.

Dolayısıyla okumaktan da kasıt, kesret görünümlü alemi tevhid et, birleştirmek. Veya fiili tevhidi bir şuur varlığına da çevirmek. Tevhid düğümünü çözmekten kasıt, teorik olarak sana ulaşan tevhid

bilgisini fiili gerçeğe buluştur demek. İnsanların en zorlandıkları nokta o teorik açıklamayla fiili gerçeği buluşturmadır. Dolayısıyla tevhid düğümünü çözmek soyut ile somutun ilişkisini kurmadır. Medeniyet, esasında anlamların soyut varlık olan anlamların, insan üretimi olan anlamların tekrar etme kemiğine bürünmesinden ibarettir. Medeniyet namına aklınıza gelen ne varsa insan anlamasının uygun malzemeyle somutlaşmasından ibaret. Soyuttan somutladık. Ama öncelik soyutlamakta. Soyutlamak ise anlamı icat etmek demek. Çünkü nesnel değil.

Bireysel?

Bireysel ama nesnel değil. Nesnel değil. Fiili tevhidi bir şuur tevhidine dönüştürmektir okumaktan murâd. Şuur tevhidine çevirmektir. Anlamın tarifini de bu bağlamda, oluşumuyla çoklu yapının birleşmesi, işleyişiyle de bu birleştirilen yoğun merkezin yani anlamın tekrar aleme yansıtılması.

Yani bizim mutasavvıfların söyledikleri kesretten vahdete varmak soyutlamaktır. Vahdetten kesrete varmak da soyutladığını tekrar fiili yapıyla buluşturmak. Tevhid düğümünü çözmekten maksat bu.

“Akıl, şefkat dolu bir gönüldür.”

Benim anlayabildiğim kadarıyla bu, akıl ve gönül tevhidini sağlamak; yani bu ikisini birbirinden ayrı görmemek olabilir. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Şimdi Kutadgu Bilig’te dört temel kavram var. Bunlardan biri töre, biri kut, biri akıl, biri de irfan. Bu soyut kavramlar kişileştirilir, yani teşhis sanatıyla. Sonra da konuşturulur, ona intak derler. Arapçası intak. Konuşturma derler.

Nutuk kelimesiyle intak aynı kökten. Şimdi akıllı temsil eden kahramana, töreyi temsil eden kahraman, “akıl nedir?” diye sormuş. Töre akla aklın ne olduğunu soruyor. Ve akıl ona cevap veriyor. Diyor ki **“akıl şefkat dolu bir gönüldür”**. Akıllı böyle tarif ediyor. Akıl, akıllı böyle tarif ediyor. “Şefkat dolu bir gönüldür”. Bu bir tarafı. İki, Divan-ı Lügati’t-Türk’te Kaşgarlı Mahmud gönül kavramını açıklarken **zeki kimseye gönüllü er** denir diyor.

Bak biri akıllı gönülle tarif ediyor, diğeri gönüllü akılla tarif ediyor. Bundan ne çıkar? Bundan bir tek şey çıkar. Akıl ve gönül aynı kavramın iki değişik adıdır. Bunu deminki tevhid tarifine göre bir daha açarsak, duygular gönül faslını temsil etsin. Fikirler akıl tarafını temsil etsin. Fikirler insan duygularından bağımsız mı teşekkül eder? Hatta çok duygulanmanın adı Türkçe’de efkarlanmak. Efkar, fikrin çoğulu. Duygusal yoğunluğun adına efkar diyor. Bu şu demek. Duygu yoğunlaştığında fikre gebe kalır.

Duygunun yoğunluğundan fikir çıkar. Onun için efkar dağıtmayacaksın. Efkarı toplayacak, onu fikre dönüştüreceksin.

“Duygudan fikir, fikirden duyguya geçiş vardır. Daha doğrusu beraber teşekkül ederler ve bu bizim kültürümüzün en seçkin yönlerinden biridir.”

Şimdi diyelim ki öfkeli bir adamın anlamasıyla seven bir adamın anlaması aynı mıdır? Kindar bir adamın anlamasıyla veya kıskanç bir adamın anlamasıyla, şefkatli, feragat ehli bir adamın anlaması bir olur mu? Olmaz. Hani biri fikirdi, öteki duyguydu.

Duygudan fikir, fikirden duyguya geçiş vardır. Daha doğrusu beraber teşekkül ederler. Ve bu bizim kültürümüzün en seçkin yönlerinden biridir. diğer dünya kültürlerinde bu sınıflı toplumlar dediğimiz toplumlarda duygularla düşünceler birbirinin rakibi kutuplara yerleştiriliyor. Türk kültürü bunu yapmıyor. Onun için Doğu Medeniyeti, Batı Medeniyeti diye ikiye ayırırlar da bu ayırım eksiktir. Evet bir Doğu Medeniyeti var ve bu Doğu Medeniyetinin merkezinde özellikle Hindistan, sonra Çin gelir. Onlar vardır. Doğu denince akla bu ikisi gelir. Ama bir genelleme yaparak bizimkileri de onun içine aynı çuvala sokuyorlar. Bu yanlış. Batı deyince de işte Hristiyan, Yahudi gelenek. O coğrafyalar. Orada da rasyonalite çok önemli. Yani akıl? Onlar da gönül, öteki kutup olduğu için ve rakip sayıldığı için duygusallığı zaaf görüyor.

“Türk medeniyeti insanlığın bugün kaybettiği üçüncü medeniyet olarak telakki edilmelidir.”

Hint ve Çin geleneği duyguyu esas alır, Batı geleneği de düşünceyi merkeze koyuyor.

Halbuki Türk geleneği duygu ile düşünceyi bir ve aynı şeyin iki yüzü olarak tebrik edilir. O zaman, medeniyet kategorilendirmesini de etkileyen bir konudur bu. Buradan baktığımız vakit **medeniyeti ikiye değil, üçe ayıracağız. Bir, rasyoneliteyi merkeze koyanlar, batı. İki, duygusallığı merkeze koyanlar, kalbi, hads dediğimiz merkeze koyanlar, Hint Çin geleneği. Üç, akli ve gönlü bir ve aynı şey gören Türk Geleneği.** Yani Türk medeniyeti insanlığın bugün kaybettiği üçüncü medeniyet olarak telakki edilmelidir bu noktadan bakıldığında.

“Anlam”ın ezberi ve taklidi aşan, her bireyde farklı şekilde ortaya çıkan bir kavram olduğunu söylemişsiniz. Anladığım kadarıyla bu yönüyle anlamın çağdaşlıkla da bir ilişkisi var gibi görünüyor. Peki, bu çağdaşlık bir zorunluluk mu? Anlam ya da düşünce çağdaş değilse bir değer taşımaz mı?”

Yok öyle değil. Çağdaş da olabilir. Falan tarihte de olabilir. Anlam subjektiftir. Hegel’e soruyorlar objektiflik nerede kaldı diye. Subjektivite, objektivite tartışmaları yapıyoruz ki asıl objektiflik subjektiviteyi kabul etmektedir. Çünkü her anlayan kendi tecrübesi ve birikimi bağlamında anlar. Tecrübe ve birikimleri eşitlemek, özdeşlemek de mümkün değildir. Tek yumurta ikizleri bile aynı şekilde anlamaya devam edemezler. Bırak ikizleri. Sen dahi hayatının filan dönemiyle filan dönemi arasındaki anlamalarını eşitleyemezsin. Özdeş olmaz. Her gelen yeni an yeni bir anlamayı da beraberinde getirmek zorundadır. Getirir de insan da bunu görmek zorundadır. Aksi halde yaşamış sayılmaz. **Eski bir anlamayı, eski bir şهادeti genel geçer hale getiremezsin. Yeniden anlamak zorundasın, yeniden şahit olmak zorundasın. Bu yeniden anlama ve şahit olma ise yeni bir yaratmadır.** Dolayısıyla anlamalarda bir özdeşlik mümkün değil. Kişiler arası, toplumlar arasında özdeşleştirme mümkün olmadığı gibi insanın kendi hayatında bile mümkün değildir.

Peki nasıl anlayacağız o zaman?

Anlaşma, toplumsal hayat, kültür dediğimiz ortak sözlük nasıl olacak? Bu anlaşma faslıdır, anlamanın bir ilerisi. Anlama bireyselmış, anlaşma toplumsaldır. Anlama psikolojiktir ve ferdidir. Anlaşma o psikolojik ve ferdi olan anlamalardaki ortak payda üzerinden olur. Sosyolojik bir şey değil. Sosyolojiktir ve tecrübelerin örtüştüğü kadar anlaşsın. Anlaşma %100 mutlak olmaz. Tecrübelerin ve imkanların örtüştüğü ölçüde bir anlaşma olur ancak. Onun için bazen 40 yıllık arkadaşlar ihtilafa düşerler. Çünkü durmadan yeniden anlamın gerekir. Aksi halde ihtilaf olmaması icap eder. Ama var. Aynı nehirde iki kere yıkanılmaz. Sürekli her şey değişiyor. Her şey akar sadece su akmaz. Her şey akar. Necib Fazıl da çok güzel söylüyor. “Her şey akar, iman da akar, fikir de akar, duygu da akar. Bu akış içinde eğer istişareyi, meşvereti sürekli kılmazsan ayrılık mukadderdir. Aslında bu çok akıllıca bir şey değil.

Bu akışın değişimine geçmek de çok akıllıca bir şey değil. Tanrı ile kavga etmektir. Evet. Yani bile bile lades gibi bir şey oluyor. Tanrı ile kavga edip de kazanan da yoktur. İsrailoğulları bu konuda hariç. Bunlar hariç. İsrail biliyorsun Tanrı ile güreşen. Tanrı ile güreşen kaybediyor. Ama enteresandır işte. İsrailoğulları yeryüzünün insanlığın nefsidir.

Akademimize bir şey söyleyecek olsanız?

İnsana yapılan yatırımdan daha değerli bir yatırım yoktur. Yaptığınız işten katıyen şüphe duymayın. Eninde sonunda tohum toprağa düştüyse yeşerir. Hiç kimse duyduğunu duymamış gibi farz edemez. Kişiliğine katılır ve onun kişiliğinde yeniden yeşerir, yeniden filiz verir. Fikirlerin böyle bir meziyeti var. Ben bir şey söylüyorum ama sende bin türlü yeşerecek, onda bir türlü, onda bir türlü yeşerecek. Her birinizin anlaması farklı olduğu için. hem çeşitlenecek, hem üremeye devam edecek. Yaptığınız işi ben vaktiyle

yaptım. Ömrüm bu işin içinde geçti. Dolayısıyla asla kaybolmadığını da defalarca gördüm. Bire bin verir. Bire bin verir... Bu da teşbih yani. Bire bin vermez. Bazen bire milyon verir. Bire milyar verir. Fikirler ölmez. Eskimez. Hala Aristo konuşuyoruz. Her şey eskiyor ama Aristo'nun fikri eskimiyor arkadaş. Aristo mantığı diyor sadece. Eğri doğru. Aslında Aristo mantığı yanlış. Bunu bütün felsefeciler de bilir.

Özdeşlik ilkesidir esas. Aristo mantığının temel ilkesi özdeşliktir. Üçüncü şıkkın imkanı da özdeşliktir. Çelişmezlik ve özdeşliktir. Esas özdeşliktir. Özdeşlik diye bir şey mümkün değil. Neyi neyle özdeş yapıyorsun? Her şeyin durmadan değiştiği, her noktada değiştiği bir hayatın içinde, bir varlık seyrinde özdeşlik olabilir mi? Aristo baştan yanıltır. Ama Aristo'nun ilkesini kullanmadan da düzenli fikir beyan edemezsin, ilişki kuramazsın, bilimlerini tasnif edemezsin. Medeniyet bir yanlışın üzerine oturmuştur. Ve niçe onun için kızar. Aristo'ya bilhassa da Sokrat'a. Sokrat insanlığın felaketidir der. Bir yanlış oturmuştur insanlığı. Benim size söyleyeceğim şey odur. Yaptığın işten şüphe etmeyin. Çok doğru bir iş yapıyorsunuz. Allah muvaffak etsin. Bıkıp usanmayın. Vazgeçmeyin. Çıkarlarınıza mağlup olmayın. Bütün çıkarlar gelir geçer. Eskir, harcanır, tükenir. Makamlar sıfırlanır. En yüksek makama gelen adam emekli olduğunda sıradan olur. Cumhurbaşkanı Kenan Evren'i biliyorsunuz yargılandı, hapse mahkum oldu. Ve bu adam ne kudretli bir adamdı. Servetse servet, makamsa makam. Daha üstü var mıydı? Ama bugün Kenan Evren bir hiç. Ama Yunus Emre eskimiyor. Yunus Emre'nin makamı yok. Serveti yok. Arkasında bir teşkilatı yok. Yesevi eskiyor mu? Yahya Kemal'in Fuat Köprülü'ye bir tavsiyesi var. Türk Edebiyatındaki Mutasarrıflar var ya. Onu Yahya Kemal yazdırdı

Köprülü'ye. Ve dedi ki Köprülü'ye. "Köprülü şu Yesevi'ye bir bak. Sanıyorum milliyetimize ondan bakacağız. Milliyetimize." Divan-ı Hikmet'i aç. Divan-ı Hikmet'te Hoca Ahmet Yesevi ne milliyet kelimesini kullanır, ne milliyetçilik kelimesini kullanır, ne Türklük davası peşindedir. Yoktur. Bir tek Türkçeyi savunur. O da anlaşılabilir. Yahya Kemal milliyeti Yesevi'de arar. Arattırır Köprülü'ye. Çok enteresan bir tecelli var orada da. Bütün Türkistan halkı Hoca Ahmet Yesevi'ye ne diyor biliyorsunuz değil mi? "Hazreti Türkistan" diyor. Hazreti Türkistan kimdir diyorsan cevabı tek Hoca Ahmet Yesevi. Piri Türkistan. Piri Türkistan bir de Hazreti Türkistan. Yani bir tarafı adamın millet adamı. Milliyetimiz oldu bulacağız dedi millet. Milleti temsil ediyor, bir tarafıyla. Bir tarafıyla vatani temsil ediyor, Türkistan diyor. Yani bize bugün en lazım olan iki temel şey, değil mi? Milliyet ve vatan. İkisini de Yesevi'de bulup, Yesevi'nin nesi var? Malı mı var, mülkü mü var, soyu soppu mu var, nesi var? Fikirilere eskimezler. Yesevi ne yapıyor idiye vaktiyle şimdi siz onu yapıyorsunuz. Farkında mısınız bilmem?

Estağfirullah

Estağfirullah filan deme. Yesevi'de ne varsa sende de var. Mevlana hangi yetenekle çalıştıysa, hangi kutsal emaneti harekete geçirerek konuştuysa, Sen de aynı imkanı kullanıyorsun. Nefhâ-i ilahidir bu. Ve seni sen yapan da odur. Ben duygusu cüz'iyette olmaklıktan kaynaklanır. Tevhid ettikçe ben duygusu kalkar. O. Evet. O'dur. Yapan da O'dur. Faili mutlak Cenab-ı Hak'tır. La faile illallah. Kemal yok, Said de yok, Yusuf da yok. Bu kesrettir. Ama kesreti, arkasındaki vahdeti görmeden, varlığın tek şekli zannedersen, hata edersin. Size söyleyeceğim bu.

21. Yüzyılın Becerisi: Proje Odaklı Düşünme ve Problem Çözme

Mustafa Çelik

21. yüzyıl, insanlık tarihindeki en hızlı değişim ve dönüşüm süreçlerinden birine tanıklık ediyor. Teknolojik yenilikler, sosyal dinamikler ve küresel sorunlar, bireylerin ve toplumların bu değişime ayak uydurmasını zorunlu hâle getiriyor. Artık bilgiye erişim, geçmişte olduğundan çok daha kolay. Ancak bilginin yalnızca edinilmesi değil, etkin bir şekilde kullanılması gerekiyor. Bu çağ, artık ezber bilgiden çok; bu bilgiyi analiz edebilen, anlamlandırabilen ve yenilikçi çözümler üretebilen bireyleri ödüllendiriyor. İşte bu bağlamda, proje odaklı düşünme ve problem çözme becerileri, 21. yüzyılın vazgeçilmez yetkinlikleri arasında yer alıyor.

Proje odaklı düşünme, bir problemin çözümüne yönelik olarak belirli bir amaca odaklanmayı ve bu amaç doğrultusunda sistematik bir şekilde ilerlemeyi ifade eder. Bu yaklaşım, bireylerin hem kişisel hem de profesyonel yaşamlarında karşılaştıkları karmaşık sorunları çözmelerine yardımcı olur. Ancak proje odaklı düşünme, sadece bir problem çözme yöntemi değildir; aynı zamanda yenilikçi düşünmeyi teşvik eden, bireylerin ekip çalışması becerilerini geliştiren ve gerçek dünyadaki ihtiyaçlara pratik çözümler sunan bir yaklaşımdır. Bu nedenle, bu yetkinlik sadece bireysel başarıyı artırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal gelişime de önemli katkılarda bulunur.

Problem çözme becerisi, 21. yüzyılın karmaşık yapısını anlamak ve bu yapıya uygun çözümler geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Bu beceri, sadece mevcut bir sorunun üstesinden gelmekle sınırlı değildir; aynı zamanda, gelecekte karşılaşılabilecek potansiyel zorlukları öngörmek ve bu zorluklara hazırlıklı olmak anlamına gelir. Problem çözme süreci, genellikle bir sorunun tanımlanması, sorunun kökenine inmek için analiz edilmesi, alternatif çözüm yollarının belirlenmesi ve bu çözümlerden birinin hayata geçirilmesi aşamalarını içerir. Ancak bu sürecin her aşaması, yenilikçi bir bakış açısı ve eleştirel düşünme gerektirir. Örneğin, bir sorunla karşılaşıldığında geleneksel çözümler yerine daha yenilikçi ve etkili bir yöntem geliştirmek, problem çözme becerisinin en önemli göstergesidir.

21. yüzyılın becerileri, yalnızca bireylerin kariyerlerinde değil; aynı zamanda günlük yaşamlarında da büyük bir fark yaratır. Örneğin, bir iş yerinde karşılaşılan bir sorun proje odaklı düşünme yaklaşımıyla ele alındığında, hem işin verimliliği artar

hem de ekip üyelerinin motivasyonu yükselir. Benzer şekilde, bir birey kendi hayatındaki bir problemi çözmek için bu becerileri kullanabilir ve daha etkili sonuçlar elde edebilir. Bu süreçte bireylerin, kendi yeteneklerini ve potansiyellerini keşfetmeleri de mümkün olur. Dolayısıyla proje odaklı düşünme ve problem çözme, bireylerin kendilerini geliştirmeleri için de eşsiz fırsatlar sunar.

Proje odaklı düşünme ve problem çözme becerileri, aynı zamanda liderlik yetkinliklerinin geliştirilmesine de katkı sağlar. Liderlik yalnızca bir grubu yönetmekten ibaret değildir. Gerçek liderlik, bir vizyon oluşturmak, bu vizyonu ekip üyelerine aktarmak ve ekip üyelerinin bu vizyon doğrultusunda hareket etmelerini sağlamaktır. Proje odaklı bir yaklaşım, liderlere bu beceriyi kazandırır. Çünkü bir lider, karşılaştığı her sorun için bir çözüm üretmeli ve bu çözümü ekibiyle birlikte hayata geçirmelidir. Bu süreçte, ekip üyelerinin fikirlerini dinlemek, onları motive etmek ve farklı bakış açılarını bir araya getirmek, başarılı bir liderin en önemli özellikleridir.

21. yüzyılın karmaşık ve dinamik dünyasında, bireylerin ve ekiplerin karşılaştıkları sorunlar genellikle çok boyutludur. Bu tür sorunlar, tek bir disiplinin sınırlarını aşan, birden fazla uzmanlık alanını gerektiren bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla proje odaklı düşünme ve problem çözme süreçleri, disiplinler arası bir yaklaşıma ihtiyaç duyar. Örneğin, bir şehirdeki trafik sorununun çözümü sadece mühendislik bilgisiyle değil; aynı zamanda sosyal bilimler, psikoloji, çevre bilimi ve ekonomi gibi farklı alanların katkısıyla mümkün olabilir. Bu tür bir yaklaşım, bireylerin ve ekiplerin daha kapsamlı ve sürdürülebilir çözümler üretmelerine olanak tanır.

Eğitim sistemleri, bireylerin 21. yüzyılın becerilerini kazanmalarında kritik bir rol oynar. Geleneksel eğitim yöntemleri genellikle ezberci bir yapıya sahiptir ve öğrencilere problem çözme becerisi kazandırmada yetersiz kalır. Ancak proje tabanlı öğrenme gibi yenilikçi eğitim yaklaşımları, öğrencilerin hem teorik bilgilerini pratiğe dökmelerine hem de

yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirmelerine olanak tanır. Bu tür yaklaşımlar, öğrencilere gerçek dünyadaki sorunlarla başa çıkmayı öğretir ve onları geleceğin liderleri olarak yetiştirir. Örneğin, bir öğrenci grubu çevresel bir sorunu çözmek için bir proje geliştirdiğinde, bu süreçte sadece bilimsel bilgi kazanmakla kalmaz; aynı zamanda ekip çalışması, zaman yönetimi ve liderlik gibi temel beceriler de kazanır.

Proje odaklı düşünme ve problem çözme becerileri, bireylerin yaşam boyu öğrenme sürecinde de büyük bir öneme sahiptir. Çünkü bu beceriler, bireylerin sürekli değişen bir dünyada kendilerini geliştirmelerine ve yeni durumlara uyum sağlamalarına olanak tanır. Örneğin, bir çalışan iş yerindeki yeni bir teknolojiye adapte olmak için bu becerileri kullanabilir ve bu süreçte hem kendini geliştirebilir hem de iş yerindeki değerini artırabilir. Benzer şekilde, bir girişimci, karşılaştığı zorlukları aşmak ve işini büyütmek için bu becerilere ihtiyaç duyar.

Sonuç olarak, 21. yüzyılın becerileri arasında yer alan proje odaklı düşünme ve problem çözme, bireylerin ve toplumların karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarında hayati bir rol oynar. Bu beceriler sadece bireysel başarıyı artırmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal gelişime de önemli katkılarda bulunur. Proje odaklı düşünme ve problem çözme, bireylerin yaratıcılıklarını ve potansiyellerini keşfetmelerine olanak tanır. Bu süreç, aynı zamanda bireylerin kendilerine olan güvenlerini artırır ve onları daha güçlü, daha etkili bireyler hâline getirir. Dolayısıyla bu becerilerin geliştirilmesi, hem bireyler hem de toplumlar için büyük bir kazançtır. Her birey, bu becerileri kullanarak kendi yaşamında ve çevresinde fark yaratabilir. Bu yüzden proje odaklı düşünme ve problem çözme becerilerini öğrenmek ve geliştirmek, herkes için bir öncelik olmalıdır. Bu beceriler, bireyleri geleceğin dünyasına hazırlayan ve onları daha güçlü, daha etkili bireyler hâline getiren bir anahtar gibidir.

Birlikte Geliştiriyoruz: Akademi'nin Mühendislik Ekibi

Cihan Enes Durgun
Furkan Bahat
Furkan Ali Altuntaş
Mehmet Yasin Keskin
Yiğit Eren Atağ

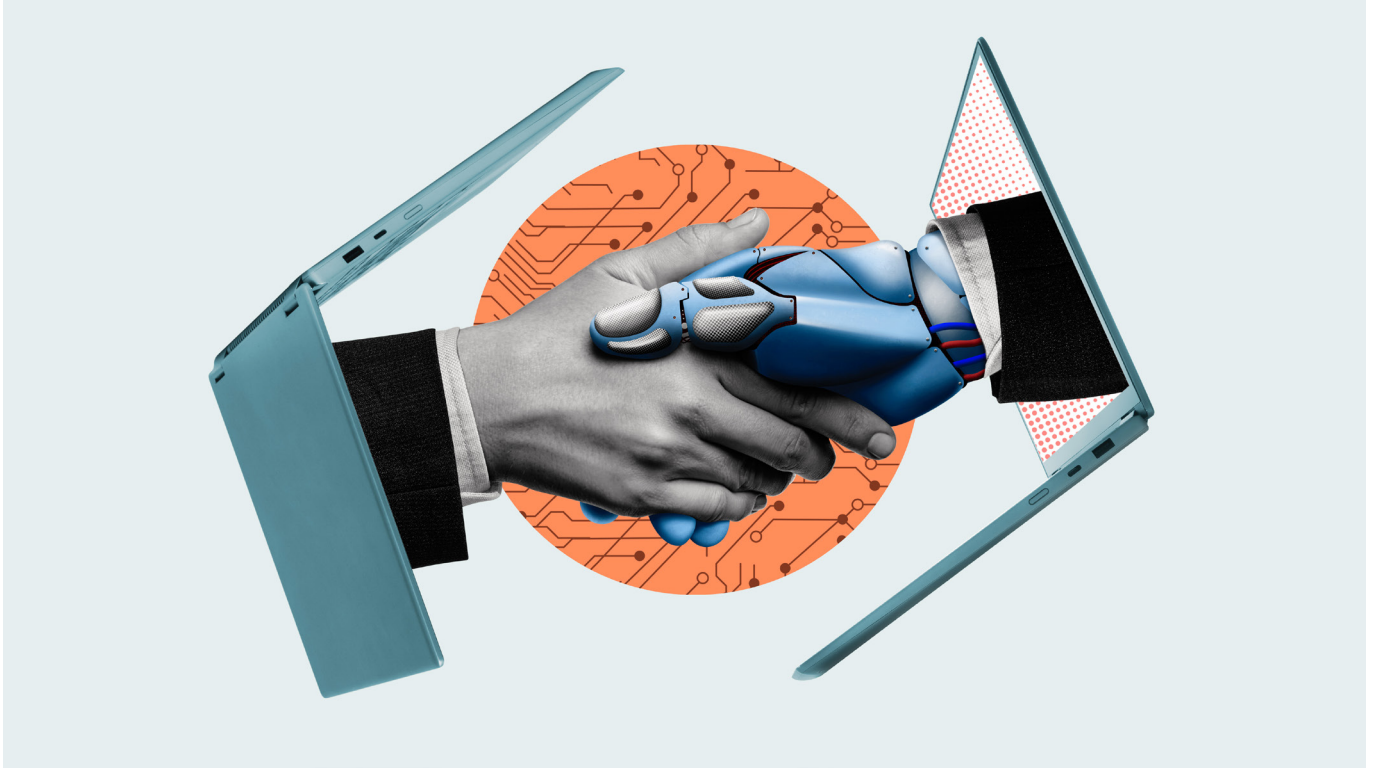
Teknolojinin baş döndürücü bir hızla geliştiği çağımızda, biz genç mühendis adayları yalnızca öğrenmekle yetinmiyor, aynı zamanda öğrendiklerimizi hayata geçirerek üretmeye odaklanıyoruz. Sakarya'nın ses getiren akademisi, Birlik Akademi çatısı altında bir araya gelen biz öğrenciler, teorik bilgiyle pratiği birleştirerek hem bireysel gelişimimize hem de geleceğin teknolojilerine katkı sağlamayı hedefliyoruz.

Bu bakış açısıyla çıktığımız yolumuzda, bir yandan Birlik Akademi'nin Python, Yapay Zeka, 3D Tasarım – Solidworks, 3D Baskı Alma ve Modelleme, Uygulamalı Proje Yazma kurslarını takip edip, bir yandan da ekran öğrenimini ön plana alarak atölyemizde farklı projeler üzerinden çeşitli mühendislik disiplinlerinin kesişiminde yetkinlik kazanmaya odaklanıyoruz. Tasarım sürecindeki arkadaşlarımız mekanik parçaları ve kalıpları modelleyip üç boyutlu yazıcımızda baskı alırken,

yazılım tarafındaki ekip üyeleri uygun dilleri ve arayüzleri kullanarak kodlamaları üstleniyor.

Elektronik altyapıyı kuran üyelerimiz sensör, mikrodenetleyici ve haberleşme modüllerini entegre ederken, yapay zekâ alanında çalışan arkadaşlarımız uygun API'lerle projelere zekâ katıyor. Bu disiplinler arası çalışma ortamı sayesinde hem kendimizi geliştiriyor hem de okuduğumuz lisans bölümlerimizdeki uygulamalı eğitime hazırlıyoruz. Tüm bu mühendislik disiplinlerinden gelen farklı bakış açıları ve uzmanlıklar, projelerimizi zenginleştiriyor ve bu çeşitlilik bize çok yönlü düşünme yeteneği kazandırıyor.

Dinamik ekibimizin sahip olduğu sürekli istişare ortamı, her geçen gün daha fazla proje üzerinde analiz yapmamıza sebep oluyor. Bu istişarelerle sadece günümüzün değil, geleceğin ihtiyaçlarına da cevap verebilecek güce sahip olmayı amaçlayacak projeler

üzerine yoğunlaşıyoruz. Otonom sistemler (İHA-İKA), uzaktan kontrol algoritmaları, yapay zeka entegreli robotik sistemler, GPS-GPRS sistemleri ve IOT ile akıllı ev sistemleri üzerinde çalışıyoruz. Gelecekteki projelerimizde teknoloji ve inovasyonun farklı alanlarında çözümler geliştirmeyi hedefliyoruz.

Amacımız sadece belirli teknolojilere odaklanmak değil; farklı mühendislik alanlarını bir araya getirerek daha kapsayıcı, etkili ve geleceğe dönük çözümler üretmek. Atölye çalışmalarımız ve Birlik Akademi bize, öğrenmeyi sadece sınıf ortamıyla sınırlı bırakmayan; üretmeyi, düşünmeyi ve iş birliğini merkeze alan bir mühendislik kültürü kazandırıyor.

3D Baskı ile Geliştirdiğimiz İHA Projesi: Üretiyor, Uçuruyor, Geliştiriyoruz:

Son aylarda ekibimizin yoğunlaştığı en heyecan verici projelerden biri, 3D baskı teknolojisiyle geliştirdiğimiz modüler İHA sistemleri oldu.

Bu projede, PLA filament kullanarak ürettiğimiz gövde yapıları hem hafiflik hem de dayanıklılık açısından optimize edildi. Farklı görev senaryolarına uyum sağlayabilen, modüler parça birleşimiyle oluşturduğumuz gövde tasarımı sayesinde, sahada hızlı müdahale ve yeniden yapılandırma kolaylığı elde ettik.

İHA'mızın uçuş sistemi, GPS tabanlı waypoint (görev noktası) takibi yapabilen bir görev planlayıcı yazılım ile entegre şekilde çalışıyor. Bu sistem, belirlenen koordinatları kullanarak otonom uçuş görevlerini başarıyla gerçekleştirebiliyor. Stabil uçuşun sağlanması için jiroskop ve ivmeölçer verileri PID tabanlı kontrol algoritmalarıyla sürekli olarak işleniyor ve gerektiğinde anlık düzeltmeler uygulanıyor.

Tüm bu süreçler, yer istasyonundan izlenebilir ve gerektiğinde müdahale edilebilir şekilde ayarlanıyor. Projemizde yalnızca uçuş değil, görev icrası da ön planda. Bu kapsamda, temel görüntü işleme algoritmaları da sisteme entegre edildi.

Kamera modülü üzerinden alınan görüntüler, obje takibi, renk ayrımı ve hareket algılama gibi analizlerden geçirilerek görev takip algoritmalarına veri sağlıyor. Bu sayede İHA'mız çevresel değişkenlere tepki verebiliyor ve daha esnek bir görev kabiliyeti kazanıyor.

Tüm bu teknolojik süreçlerin yanı sıra, bu projeye birlikte içimizdeki havacılık tutkusunu da gün yüzüne çıkarma fırsatı bulduk. Güzel havalarda gerçekleştirdiğimiz test uçuşları, bizim için yalnızca teknik birer aşama değil; aynı zamanda ekipçe geçirdiğimiz keyifli, öğretici ve motive edici anlar haline geldi. Birlikte üretmek ortaya koyduğumuz bu sistemleri gökyüzüne taşımanın verdiği heyecan, bize mühendisliğin sadece hesaplardan ibaret olmadığını; tutku, merak ve ekip ruhuyla birleştiğinde çok daha anlamlı bir hâl aldığını gösterdi.

Akıllı Ambiyans Aydınlatma Projesi: Işık Kodla Buluştuğu Nokta:

Yaşam alanlarına estetik ve işlev kazandırmak amacıyla geliştirdiğimiz projelerden biri de, internete bağlı akıllı ambiyans aydınlatma sistemi oldu. Bu sistemin temelinde, uzaktan kontrol edilebilen programlanabilir RGB LED şeritler ve ESP8266 tabanlı bir mikrodenetleyici yer alıyor. Böylece sistem, internet bağlantısı olan herhangi bir cihazdan kolayca yönetilebiliyor.

İlk fikir aşamasında, piyasada bulunan Philips Hue Gradient gibi ürünlerden ilham alarak, benzer bir teknolojiyi kendi şartlarımızla geliştirmeyi amaçladık. Bu sayede hem teknik olarak deneyim kazanmayı, hem de kullanıcı dostu bir prototip ortaya çıkarmayı hedefledik. Dış gövde tasarımı ise tamamen ekibimiz tarafından SolidWorks ile modellenip, 3D yazıcıda PLA ve alüminyum malzeme kullanılarak üretildi.

Mekanik tasarımın modüler yapıda olması sayesinde, ileride donanımsal güncellemelerin yapılması da oldukça kolay.

Yazılım tarafında geliştirdiğimiz web tabanlı arayüz, kullanıcıların sistem üzerindeki tam kontrolünü sağlıyor. Renk geçişleri, parlaklık seviyeleri, animasyon efektleri ve zamanlayıcı gibi birçok parametre bu panel üzerinden yönetilebiliyor. Sistem aynı zamanda tamamen internete bağlı olduğundan, ilerleyen aşamalarda sensör entegrasyonu veya sesli kontrol gibi özelliklerin de eklenmesine açık.

Bu projeyi yalnızca teknik bir deneme olarak görmekten öte, potansiyel bir son kullanıcı ürünü olarak da değerlendirmeye başladık. Elde ettiğimiz sonuçlar ve aldığımız geri bildirimler doğrultusunda, sistemin sadeleştirilmiş ve geliştirilmiş versiyonunu ticari bir girişim hâline getirmek mümkün olabilir. Bu yönüyle proje, sadece mühendislik pratiği değil, aynı zamanda ekip arkadaşlarımız için girişimcilik açısından da bir ilk adım oldu.

İşin mutfağına gelirsek... Tasarımdan montaja, kodlamadan test aşamasına kadar her sürecinde bizzat yer aldık. Projeyi masa başında planlarken hararetli tartışmalara girdik, baskı sürecinde heyecanla parçaların çıkmasını bekledik, arayüzün renk temalarını gecenin ilerleyen saatlerinde denedik. Kısacası, bu proje bize sadece teknik değil, aynı zamanda takım ruhunun ve birlikte üretmenin de değerini gösterdi.

Bizler Türkiye'nin genç mühendisleri olarak, milli teknoloji hamlesine katkı sağlamak için sadece kendi gelişimimizi değil, aynı zamanda ülkemizin teknoloji alanındaki ilerlemesini hızlandırmaya kararlıyız. Bu yolda ilerlemeye ve her geçen gün daha fazla yenilikçi projeye katkı sağlamaya devam edeceğiz. Yeni Akademi döneminde ekibimizi, atölyemizi ve projelerimizi çok daha ileriye taşıyacak, ismimizi tüm Sakarya'ya duyuracağız.

Birlikte üretmenin verdiği güçle, geleceğe umutla bakıyor ve milli teknolojinin şekillendirdiği dünyada iz bırakmak istiyoruz. Saygılarımızla.

Kayıp Bağların Peşinde

Bilgen Ebrar Kalyoncu

Modern dünya, bireysellik ve özgürlük vaatleriyle çevrili bir yaşam sunuyor. Her şeyin bireyin elinde olduğu, seçeneklerin sonsuz gibi görüldüğü bu çağ, insanlık tarihinin en parlak dönemlerinden biri olarak övülüyor. Ancak bu parlaklık, ardında derin bir yalnızlık ve anlam arayışı bırakıyor. İnsan, belki de hiçbir dönemde bu kadar savunmasız ve kimliksiz hissetmemişti.

Eskiden, insanlar kimliklerini ailelerinden, inançlarından ve topluluklarından alırdı. Kim olduğumuz sorusu, çevremizdeki bağlarla kolayca yanıtlanabiliyordu. Ancak bugün, birey olma ideali, bu bağları bir kenara bırakmamızı gerektiriyor. “Kendi yolunu bul” diyen modern anlayış, bireyi sınırsız bir özgürlükle baş başa bırakıyor.

Bu özgürlük başta çekici gelse de aslında altında ezilmesi zor bir yük yatıyor. Kendi kararlarını almak, kendi kimliğini oluşturmak, bir yandan

özgürlük gibi görünürken, diğer yandan insanı her adımında belirsizlik ve karmaşayla baş başa bırakıyor. Seçeneklerin sınırsız olduğu bir dünyada yaşamak, görüldüğü kadar kolay değil. Bir yol seçmek, diğer binlercesinden vazgeçmek demek. İnsan, bu vazgeçişlerin ağırlığı altında, gerçekten ne istediğini ve kim olduğunu bulmakta zorlanıyor.

Özgürlük, bizi bir ormanın içine bırakıyor ve yolumuzu bulmamızı bekliyor. Ama bu ormanda yalnız yürümek, kaybolma hissini derinleştiriyor. Teknoloji, bu yalnızlığı hafifletmek bir yana, daha da büyütüyor. Sosyal medya sayesinde insanlar görünürde birbirine bağlı. Herkes kendi mutluluklarını, başarılarını sergiliyor; ama bu sahnelerin arkasında geriye sadece derin bir sessizlik kalıyor. Dijital dünyada insanlar birbirine bakıyor, ama birbirinin derinliklerine dokunamıyor. Bu yüzeysel bağlantılar, gerçek anlamda bağ kurmayı daha da zorlaştırıyor.

Toplumlar da bu yalnızlıktan nasibini alıyor. Eskiden dayanışma, yaşamın bir parçasıydı. İnsanlar bir topluluğun parçası olarak hareket ederdi. Ancak modern dünyada, bireysel başarı, toplumsal bağların önüne geçti. İnsanlar birlikte olmaktan çok, yalnız başlarına ayakta kalmanın yollarını arıyor. Ama hiçbir bireysel başarı, insanın içindeki o aidiyet ihtiyacını gerçekten tatmin edemez. Çünkü insan, yalnız kalmaya uygun bir varlık değil.

Bu yalnızlık, bir yazgı olmak zorunda değil. İnsan, ne tamamen yalnız ne de tamamen bağımlı olmadan var olabilir. Bunun için özgürlük ve aidiyet kavramlarını yeniden düşünmek gerekiyor. Özgürlük, sadece istediğimizi yapmak değil; başkalarıyla bir anlam yaratma sorumluluğunu da içeriyor. Aidiyet ise, bir yere veya bir gruba katılmaktan öte, kendimizi o bağların içinde anlamlandırabilmeyi gerektiriyor.

Hayatın karmaşasında, şunu fark etmek gerekiyor: İnsan, kim olduğunu sorgularken, kimlerle birlikte olduğunu da sorgulamalı. Kendi yolunu bulmak, diğer insanlarla kurduğumuz bağlar sayesinde mümkün. Özgürlük, yalnızca bireysel bir hak değil; aynı zamanda bir başkasına uzanan bir el, bir anlam arayışında ortak bir yolculuk. Çünkü insan, sadece kendisi için değil, başkalarıyla birlikte var olmayı öğrendiğinde gerçekten insan olur.

Belki de modern dünyanın en büyük uyanışı burada saklıdır: Özgürlük ve aidiyet arasında yeni bir denge kurmak. Ne tamamen birey olarak kaybolmak ne de tamamen bir başkasının gölgesinde var olmak... Bu dengeyi kurduğumuzda, yalnızlık bir yazgı olmaktan çıkar ve insan yeniden kendine ve topluma bağlanır.

Başarının Sessiz Hâlleri

Zelal Savaş

*“İlim ilim bilmektir, ilim kendini bilmektir.
Sen kendini bilmezsin, bu nice okumaktır?”*
-Yunus Emre

Ne alkış işittin, ne takdir gördün; lakin yolda kaldın.
Ne bir göz gördü ne bir dil söyledi; ama sen sabırla
yürüdün.

Bazı muvaffakiyetler vardır ki, latif bir sessizliğin
içinde yeşerir; gürültüsüz, gösterişsiz... Lakin gönülde
yankısı büyüktür.

Zamanın çoğunda “başarı” nâmıyla yâd edilen şey;
yüksek makamlar, ihtişamlı unvanlar, cemiyetin
takdirine mazhar olan işlerdir. Oysa ki hakikî zafer,
kalabalıkların bildiğinden çok ötededir. Görünmeyen
emek, sabırla yoğrulan gayret, kırılmadan yürütülen
irade... İşte bunlardır insanı kemale erdiren.

Bir kimse vardır ki, sabah vakti nefesine galip gelir,
gönlünde yorgunluk olsa da hayata yeniden niyet
eder. Bir diğeri vardır ki, kimseye duyurmadan bir
yük taşır; belki bir evlat yetiştirir, belki bir kalbi

onarır. O muallim ki, çocuğun gözündeki feri okuyarak öğreten olur. Bu ameller ne gözle görülür ne de deftere yazılır. Lakin levh-i mahfuzda yerleri vardır.

Zira bazı muvaffakiyetler sükûtle gelir. Ne tantanası vardır, ne reklamı... Fakat sahibini, kalabalıklardan alıp hakikate taşır. Çünkü insan, en ziyade yalnızlığında terakki eder. Ve her terakki bir fütuhattır, iç âlemde açılan bir kapıdır.

Bil ki, hayatın görünmeyen tarafı, meçhul kahramanlarla doludur. Belki de o kahraman sensin. Herkes gafletteyken sen niyetini temiz tutuyorsun. Belki kimsesiz bir duaya âmin oldun da kimsenin haberi yok. İşte bu sessiz muvaffakiyetler, kişinin hakikatine kattığı derinliktir.

Zira en büyük zaferler, gürültüyle değil; sabır, edep ve teslimiyetle inşa edilir. Ve bazı nurlu işler, ışığını dışarıya değil; kişinin özüne verir. Kalp aydınlandıkça dünya da tenvir olur.

Bir gün bir gönül sana gelip, "Senin gibi olmak isterim" derse... Bil ki, en çok da kimseler duymadan, fark etmeden başardıkların dokunmuştur o kalbe.

Yeni Bir Perspektif: Kendimdeki Ben

Betül Gürsoy

Hayatımız boyunca hepimiz, bir noktada “Farklı bir bakış açısına ihtiyacım var,” diye düşünmüşüzdür. Yeni bir perspektif arayışı, insanın ruhundaki bu derin kıpırtılarla başlar. Hayatın döngüye dönüştüğü, günlerin birbirlerine bir düğüm gibi karıştığı o anlarda insanın içinde bir ses yükselir, belki de bir dürtü: ‘Daha fazlası olmalı,’ der. Bu çağrı sıradan bir merak değil ruhun özünü kapsayan bir arayıştır. Bu arayış bize ne kazandırır? Bu arayış boyunca aradığımız o şey nedir? Rutinin duvarları arasında kaybolmuş insan, değişime karşı bir ihtiyaç hisseder. Yeni bir perspektif ise duvarları yıkmak, geniş ufuklara açılmak demektir. Her yenilik beraberinde bir keşif getirir. Her keşif ise bir özgürlük çağrısıdır.

İnsan, alışkanlıklarını sorgulamaya başladığında hiç bilmediği kapıların açıldığını farkeder. Sadece yaşamış olduğu değil, aynı zamanda düşündüğü her şey içinde bir dönüşüme ihtiyaç duyar. Bu genellikle hayatımızdaki zorlukları alıştığımız yollarla aşamadığımızda fark ettiğimiz bir güçtür. Bambaşka bir açıdan bakmanın gücü. Bir sorun, farklı bir pencereden bakıldığında çözüme kavuşabilir; tıpkı bir

düğümün doğru yerden çekildiğinde çözülmesi gibi. Düğümümüzü çözmek için her yerden çekiştirirken bazen onu koparttığımız bile olur. O anlarda ise bunu fark etmek zordur. Bu noktada, Stoacı filozof Epiktetos’un şu sözünü hatırlamak gerekir: “İnsanları olaylar değil, olaylar hakkındaki düşünceleri rahatsız eder.” Perspektifin değişmesi, rahatsızlığın yerini anlayışa bırakabilir. Bu arayış yalnızca sorunlardan kaçmakla sınırlı değildir. En başında insanın derinlerinde bir anlam bulma çabası yatar. Kendimiz olmayı öğrenmeye çalışırız, kendimizi öğrenmeye ve anlamaya çalışırız. Varoluşumuzu yalnızca günlük hayatın gereklilikleriyle sınırlandırmak değil hayata daha derin bir anlam yüklemek isteriz. Bu anlam bazen bir kitaptaki satır aralarında saklıdır, bazen bir manzaranın dinginliğinde ya da hiç tanımadığın birinin gözlerinde. Herkes için ne kadar farklı olursa olsun, özünde aynıdır: Hayatı daha iyi anlamak, kendini bulmak. Nietzsche’nin “Bir insan neden yaşayacağını bildiğinde, nasıl yaşayacağına katlanabilir” sözü, bu anlam arayışının derinliğini en iyi ifade eden cümlelerden biridir. Yaşamak için neden yaşadığımızı bilmemiz gerekir.

Bulacağımız sebep veya sebepler bizi yegane ifade eden özümüzü oluşturan yapı taşları olacaktır. Bir bakış açısını değiştirmek, bir aynayı başka bir açıdan tutmak gibidir. Aynı yerde kalsak olduğumuz kişi olmaya devam etsek de aynı manzaraya bambaşka renkler kazandırmış oluruz. Farklı bir perspektifle bakabilmeyi başarmış insanlar, yalnızca dış dünyayı değil kendi iç dünyasını da keşfetmiş olur. Bu keşif, yaratıcılığı besler, empatiyi artırır ve insanı kendine daha yakın kılar. Empati, bir başkasının hikayesini dinlemeyebilmemizle ; yaratıcılık ise o hikayeyi başka bir bakış açısıyla yorumlamakla başlar. Hayatımızı geriye doğru baktığımızda anlayabileceğimizin fakat ileriye doğru yaşamaktan başka bir çaremiz olmadığının farkına vardığımızda yalnızca kendimize değil başkalarına duyduğumuz anlayışımızı da derinleştirmiş oluruz.

Peki, bu dönüşüm nasıl başlar? Çoğu zaman küçük bir adımla: Daha önce hiç gitmediğiniz bir yere gitmek, tanımadığınız bir kültürü öğrenmek, bir kitabın içine dalmak ya da sadece farklı bir soruyu kendinize sormak. Belki başka birini anlamak, hikayesine kulak vermek ya da yıllardır hiç sorgulamadığınız, üzeri tozlu sandıklara kapattığınız öylece kabul ettiğiniz bir düşünceyi eleştirmek... Hepsi bu yolculuğun ilk adımlarıdır. Ve en az bir bebeğin ilk adımları kadar değerlidir. Descartes'ın ünlü şüpheci yaklaşımıyla, "Düşünüyorum, öyleyse varım," diyerek kendini ve düşüncelerini sorgulamak, belki de bu arayışın en temel başlangıcıdır. Bizler düşündüğümüz kadarız. Düşündüklerimizden ibaretiz. Ve bu yolculuk, sonu olmayan uçsuz bucaksız bir serüvendir. İnsan, kendi içinde bir evren taşır; bu evren onu keşfetmenizi bekleyen sınırsız bir derinliktir. Belki de tüm mesele, bakmayı değil, görmeyi öğrenmektir. Büyüklerimizin dediği gibi güzel bakabilmeyi başardığımızda güzeli göreceğimizi ne zamandır unuttuk bilmiyorum. Hatırlamamız gerekiyor, düşünmemiz gerekiyor yalnızca bakmamız değil baktığımızı görmemiz gerekiyor. Yeni bir perspektif arayışı, hayatı daha anlamlı ve derin

yaşamının kapılarını aralar. Bazen bir kelime, bir fısıltı ya da bir an, bu dönüşümün kıvılcımı olur. O kıvılcım bir kere yandığında, artık hiçbir şey eskisi gibi kalmaz. Çünkü dünya, baktığınız yer kadar geniş ve gördüğünüz kadar derindir. Öyleyse, neden bekliyorsunuz? Neden bekliyoruz? Aradığımız şey, hemen yanı başımızda. Tek yapmamız gereken, o pencereyi aralamak ve dışarı bakmak. Bakmak ve görebilmek.

Sosyal Dışlanma ile İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişki: Sosyal Fobinin Aracılık Etkisi

Melike Zümra Demir

Hali hazırda yürütücülüğünü yaptığım ve kabul alan TÜBİTAK 2209-A projemin konusu, ‘Sosyal Dışlanma ile İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişki: Sosyal Fobinin Aracılık Etkisi’dir.

Bu projenin temel amacı ergenlerde sosyal dışlanma ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin varlığını/yokluğunu, sosyal fobinin aracılık etkisi ile incelemektir. 13-18 yaş aralığındaki farklı lise türlerindeki (Bu lise türleri şunlardır; meslek lisesi, fen lisesi, Anadolu lisesi, imam hatip lisesi, özel lise ve sosyal bilimler lisesidir) öğrencilerde algılanan sosyo-ekonomik durum ve anne-baba tutumunun internet bağımlılığı, sosyal dışlanma ve sosyal fobi üzerindeki etkisini ölçmek hedeflenmektedir.

Sosyalleşme ergenlik döneminin önemli gelişimsel ihtiyaçlarından biridir.

Bu dönemde sosyal çevre çok önemlidir ve sağlıklı sosyalleşme ergenin sağlıklı gelişimi için oldukça önemlidir. Farklı nedenlerle arkadaşları tarafından görmezden gelinen, dışlanan ergenler sosyalleşme ihtiyaçlarını farklı mecralarda karşılamaya başlamaktadırlar. Sosyal çevrenin davranışlarından bağımsız olarak sosyal beceri alanında sınırlılıkları bulunan ergenler dışlanmasalar da sosyal ortamlara girme konusunda sorun yaşayabilmektedir. Yalnızlığa itilen ve sosyal beceri yoksunluğu yaşayan, sosyal kaygı düzeyleri yüksek olan ergenler daha risksiz ve güvende olduğunu düşündükleri sanal dünyaya yönelebilmekte, oradaki kişilerle kurduğu ilişkilerle sosyal açıdan doyum sağlayabilmektedir. Sosyal ihtiyaçlarını doğal yollarla gideremeyen ergenler zamanla bu açlığı suni olarak gidermekte ve kendini sosyal ortamlardan geri çekebilmektedir. Söz konusu durum da bir kısır döngüye sebebiyet vermektedir.

Ergenlerin sanal dünyada çok fazla kalmaları ve internetin aşırı kullanılması sonucu ortaya çıkan davranışsal bağımlılıklardan olan internet bağımlılığı, gelişim döneminde olan ergenler üzerinde olumsuz etkiler bırakabilmektedir. İnternet bağımlılığı olan birey çevresinin ayrımcı ve dışlayıcı tutumuna maruz kalmaktadır. Bu tutuma maruz kalan birey sosyal olarak dışlanmış olarak tanımlanmaktadır. Sosyal olarak dışlanmış bireyin kendilik saygısı azalmaktadır. Başta akranları olmak üzere çevreden yöneltilen, kişiyi kötü hissettirecek, küçük düşürecek bu sözlü/sözsüz davranışlar bireyin benliğine bir saldırı olarak değerlendirilebilmektedir. Bireylerde oluşan olumsuz durumlar sadece psikolojileriyle kalmayıp fiziksel olarak da kendilerini yetersiz hissetmelerine neden olur.

Sosyal Dışlanma

Sosyal dışlanma, bireyin bir sosyal gruptan bilinçli veya örtük biçimde uzaklaştırılması, görmezden gelinmesi ya da reddedilmesi durumlarını kapsar. Bu süreç bireyin psikolojik temel ihtiyaçlarından biri olan aidiyet hissini zedeler. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, ait olma ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanmaması, bireyin üst düzey motivasyonlarını ve psikolojik dengesini olumsuz yönde etkiler. Sosyal dışlanma, bireyde yalnızlık, düşük özsaygı ve çaresizlik gibi duygusal tepkilere neden olarak sosyal geri çekilmeye ve alternatif sosyalleşme biçimlerine yönelime zemin hazırlayabilir. Bu durumlardan en çok etkilenen gruplardan biri de genç bireylerdir. Farklı söylemlerle etiketlenen ve içinde bulunduğu sosyal ortamdan uzakta tutulan genç bireyler psikolojik olarak bir desteğe ihtiyaç duymaktadır. Kişi bu ihtiyacını doğru yönlendirebilmesi durumunda alınan destekle beraber bu sıkıntılı süreci kolay atlatabilir ancak kendini desteğe kapatmasıyla ya da dışlanma ve etiketlenmenin miktarıyla birlikte iyice içine kapanabilir. Bunun sonucu olarak da teknolojik

aletlere yönelir belli bir zaman sonra bu durum bağımlılık halini alabilir. Nitekim Ergenlerde Sosyal Dışlanmanın İnternet Bağımlılığına Etkisi'nin gözlemlendiği araştırmanın sonucunda özellikle günümüzde ergenler arasında artan sosyal dışlanma ve internet bağımlılığı arasında güçlü bir bağlantı gözlemlenmiştir (Özmaya, Erkoç, 2024).

Sosyal Fobi

Sosyal fobi ya da sosyal anksiyete bozukluğu, bireyin sosyal durumlarda olumsuz değerlendirilme korkusu nedeniyle yoğun kaygı yaşamasıyla karakterizedir. Bu bozukluk, DSM-5'te anksiyete bozuklukları grubunda yer almakta olup, işlevselliği önemli ölçüde bozan psikopatolojilerden biridir. Sosyal fobiye sahip bireyler genellikle yeni insanlarla tanışmaktan kaçınır, kalabalık içinde konuşmakta zorlanır ve sosyal durumlarda göz önünde olmaktan çekinir. Bu bireyler, yüz yüze etkileşimden kaçınarak dijital ortamlarda sosyalleşmeyi tercih edebilirler. Sosyal fobinin bir başka tanımında ise kişinin başkalarının değerlendirilmesi mümkün olan birden çok ortamdan sürekli korkma ve bu ortamlardan olabildiğince kaçınma davranışları gösterme hali; aşağılanacağı utanç duyacağı ya da gülünç duruma düşecek biçimde davranacağıyla ilgili sürekli endişe duyma durumu olarak tanımlanabilir (Dilbaz, 1997).

İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı, bireyin internet kullanımını kontrol edememesi ve bu durumun akademik, mesleki, sosyal ya da duygusal işlevselliği bozacak düzeye ulaşması olarak tanımlanır. Bu durum özellikle gençlerde yaygınlaşmakta ve bireylerin gerçek yaşamdan kopmasına, sanal dünyada aşırı vakit geçirmesine neden olmaktadır. Kontrolsüz şekilde başlanan teknoloji kullanımı sürecin önüne geçilememesiyle birlikte bağımlılık halini alır. Genç birey sadece psikolojik olarak etkilenmekle kalmaz

bazı alt davranışların da ortaya çıkmasına sebep olur. İnternet bağımlılığı bir davranışsal bağımlılık olarak değerlendirilmekte ve tıpkı madde bağımlılığı gibi yoksunluk, tolerans ve kontrol kaybı gibi belirtilerle ortaya çıkabilmektedir. UNICEF'in 2017 yılında yayımladığı "Dünya Çocuklarının Durumu: Dijital Dünyada Çocuk" adlı raporda çocukların çevrim içi ortamda karşı karşıya kaldığı riskler üç kategoride ele alınmaktadır: İçerik riskleri, iletişim riskleri ve davranış riskleri (Yeşilay). Tüm bu risklere rağmen internetin cazibesine kapılan bireyler platformlarda vakit geçirmeyi sürdürmektedir. Yüksek düzeyde bağımlılığa sahip olan bu bireyler çevresi tarafından

etiketlenmeye maruz kalır. Bu durum kişinin sosyal çevresinde alay konusu olmasına ve dışlanmasına dolayısıyla bireyde sosyal fobi oluşmasına zemin hazırlar.

Araştırmanın Özgün Değeri

Bu çalışma, sosyal dışlanmanın internet bağımlılığı üzerindeki etkisini incelerken araya sosyal fobiyi koyarak üç boyutlu bir ilişki modeli önermektedir. Literatürde sosyal dışlanma ile internet bağımlılığı ya da sosyal fobi ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiler üzerine çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak bu üç değişkenin bir bütün olarak ele alındığı, özellikle sosyal fobinin aracılık rolünün test edildiği araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu yönüyle çalışma, yalnızca akademik literatüre değil, aynı zamanda ruh sağlığı hizmetlerine, gençlik politikalarına ve dijital medya okuryazarlığına katkı sağlayabilecek potansiyele sahiptir.

Psikolojik Müdahale ve Politika Önerileri

Elde edilecek bulgular doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir:

- Üniversitelerde sosyal beceri eğitimi ve sosyal kaygı yönetimi programları yaygınlaştırılmalıdır.
- İnternet bağımlılığı risk grubunda yer alan genç bireyler için erken müdahale odaklı psikolojik danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.
- Dijital medya kullanımına yönelik bilinçlendirme çalışmaları sosyal dışlanma ve sosyal fobi ekseninde tasarlanmalıdır.

Projenin araştırmacısı Fatma Betül AKBAŞ ve danışman hocamız İbrahim TAŞ'a teşekkürlerimi sunarım...

İnsan ve Toplum: Yeni Bir Perspektif Arayışı

Emine Pelin Öztürk

İnsan, doğanın kucağında filizlenen bir tohumdur. Fakat o, kök salmak ile göğe uzanmak arasında bocalayan bir varlıktır. Toplum ise, bu tohumların birbirine dolanarak oluşturduğu büyük bir ormandır. Ama belki de, köklerimizi toprağa bağlamayan, ufka doğru özgürce süzülen bir bulut sürüsü olmayı hiç denemedik. İnsan ve toplum ilişkisini hep belirli çerçevelerle inceledik: birey ve kitle, düzen ve kaos, özgürlük ve kurallar... Peki ya bu çerçeveleri bir kenara bırakıp, alışılmadık bir perspektiften bakabilseydik? Düşünelim, belki de insan yalnızca bir birey olarak tanımlanmak zorunda değildir. Belki de insan, doğanın bir parçası olmanın ötesinde, kendisini bir bütünün içinde yeniden tanımlamalıdır. Köklerini toprağa salmak, sadece hayatta kalmak değil, aynı zamanda o toprağa yeni anlamlar katmaktır. Ama ya toprağa değil, rüzgâra kök salabilseydik? Belki de özgürlük, sabırla büyüyen bir ağaç olmaktan çok, yelken açan bir gemi gibi yön değiştirebilmekte yatıyordur.

Belki de insan, toprakla sınırlı bir varlık olmaktan çok, sürekli bir hareketin ve dönüşümün içinde var

olmalıdır. Toprağa kök salmak, ona bağlı kalmak, insanın doğayla olan bağını ifade ederken, rüzgârda süzülen bir bulut gibi olmak, belki de bu bağın ötesine geçmek demektir.

Bu özgürlük, bir ağaç gibi sabırla büyüme değil, bir gemi gibi yön değiştirebilmek, her anın içinde yeni bir yola girebilmektir. Çünkü sabırla büyüyen bir ağacın kökleri, onun varlık alanını sabitlerken, rüzgârda savrulan bir bulutun özgürlüğü, ona ait olan her şeyin sınırsızca dönüşmesiyle ortaya çıkar. Bu bakış açısı, insan ve toplum arasındaki ilişkiyi yeniden şekillendirir. Toplum, belirli kurallarla biçimlendirilmiş bir yapıdır; fakat bu yapı, insanın içsel özgürlüğüyle sınırlı olduğunda, toplum da yalnızca belirli sınırlar içinde var olabilir.

Peki ya toplum, her bireyin sadece kendi köklerinden beslenmediği, aynı zamanda özgürce rüzgârda savrulabileceği bir ortam haline gelirse? Belki de özgürlük, sadece belirli bir yerde durmak değil, her anın içinde dönüşebilmekte yatıyordur.

Düşünelim, insan, bu çerçeveleri bir kenara bırakıp, doğa ve toplum arasında bir köprü kurabilseydi. Toprak yerine rüzgârda süzülen bir kök olabilseydi, belki de daha önce hiç düşünmediğimiz şekilde, toplumsal yapılar da daha esnek, daha dinamik ve daha yaratıcı olabilirdi. Her birey, yalnızca kendi özgürlüğünü aramakla kalmaz, aynı zamanda bu özgürlüğü toplumun geneline de taşır. Bu özgürlük, her bireyin toplumda etkileşimde bulunarak yeni anlamlar ve fırsatlar yaratmasıdır.

Toplumun sürekli bir değişim içinde olduğunu kabul edersek, belki de gerçek özgürlük, sabırlı bir büyümenin değil, sürekli bir dönüşümün içinde var olmaktır. İnsan, tıpkı rüzgârda savrulabilen bir bulut gibi, hem kendi yolunu hem de toplumun yolunu

değiştirebilmelidir. Bu değişim, toplumu statik bir yapıda hapsolmuş bir sistem değil, sürekli evrilen bir süreç haline getirir. Bireyler, toplumun içinde kendi özgürlüklerini bulurken, aynı zamanda toplumun kendisini yeniden şekillendiren güçler haline gelirler.

Sonuç olarak, belki de insanın özgürlüğü, her an kendisini yeniden yaratma gücünde yatar. Bu yeniden yaratma, doğa ve toplum arasındaki sınırları aşarak, varoluşun daha derin anlamlarını keşfetmeye yönelir. İnsan ve toplum, sabırlı bir büyüme sürecinden çok, sürekli bir hareketin ve dönüşümün içinde, birbirini besleyerek var olurlar. Ve belki de en özgür olan, sabırlı bir ağaç gibi değil, rüzgârın izlediği yolu takip eden bir bulut gibi, her an yeniden şekillenen varlıktır.

İnsan Olmak

Seçilnas Gürsoy

İnsanlar bazen iki farklı şekilde karşımıza çıkar: iyi niyetli olanlar ve olumsuz davranışlar sergileyenler. Bunu aslında küçük yaşlardan itibaren anlamaya başlarız. Kimin nasıl biri olduğu, zamanla davranışlarından belli olur.

İyi bir insan; sevgi doludur, saygılıdır, yardımseverdir. Ailesine ve çevresine değer verir, onları mutlu etmek için çaba gösterir. Olumsuz davranışlar sergileyen kişiler ise zaman zaman kırıncı olabilir, başkalarını düşünmeden hareket edebilir. Bu farklar insanın yaşamına ve ilişkilerine yansır.

Bazen düşünüyorum: Neden iyi insanların sayısı az gibi görünüyor? Belki de bazı insanlar yanlış çevrelere giriyor, kötü alışkanlıklar ediniyor. Aslında içten içe iyi olan biri, çevresinin etkisiyle değişebiliyor. Özellikle gençler, arkadaş grubuna ayak uydurmak isterken zamanla kendi değerlerinden uzaklaşabiliyor.

İnsan olmak sadece dış görünüşle ilgili değildir. Gerçekten insan olmak, kalpten gelen güzel duygularla yaşamak demektir. İyi insanlar, hayatı boyunca ailesine ve çevresine destek olmak için uğraşır, yorulsa bile bundan şikâyet etmez. Bazı insanlar ise sahip olduklarını yanlış yerlerde harcar, sorumluluklarını ihmal edebilir.

Çocuklar, ailelerinde ne görürse onu öğrenir. Eğer bir çocuk sevgi dolu, huzurlu bir ortamda büyürse bu değerlerle gelişir. Ama olumsuz örneklerin olduğu bir ortamda büyürse, o da zamanla bu davranışları normal görmeye başlayabilir. Bu yüzden bir çocuğun iyi bir birey olarak yetişmesi, ailesinin ona küçük yaşlardan itibaren göstereceği sevgi ve davranışlarla yakından ilgilidir. İnsan olmak, sadece bir isim değil, bir yaşam biçimidir. Hepimiz insan olarak doğarız, ama iyi insan olabilmek için her gün doğru seçimler yapmalı, çevremize karşı duyarlı olmalıyız.

Bu yazıyı neden yazdım?

Çünkü bazen çevremde gördüğüm bazı şeyler beni düşündürüyor. İnsanların birbirine kötü davranması, kırılcı sözler söylemesi, hayvanlara ve doğaya zarar vermesi beni gerçekten üzüyor. Keşke herkes biraz daha iyi kalpli olsa, birbirine yardım etse...

Bu yazıyı yazarak içimden geçenleri sizlerle paylaşmak istedim.

Son olarak...

Ben bir ortaokul öğrencisiyim ve bu yazı, hayatımda ilk kez bir dergide yayımlanacak. Bu yüzden çok heyecanlıyım! Düşüncelerimi böyle bir yerde paylaşmak benim için gerçekten çok özel. Sanki içimden geçenleri herkes duyacakmış gibi hissediyorum. Bu fırsatı bana verdiğiniz için çok ama çok teşekkür ederim! Umarım yazımı okuyan herkesin yüzünde minicik de olsa bir düşünce oluşur.

BİRLİK VAKFI
SAKARYA ŞUBESİ

“BİRLİKTE GELECEĞİ İNŞÂ EDİYORUZ”